

**STRATEGIA ROZWOJU KULTURY
W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM
NA LATA 2006-2020**

Katowice 2006

Spis treści

WPROWADZENIE	4
DIAGNOZA KLUCZOWYCH ASPEKTÓW FUNKCJONOWANIA KULTURY	6
1. Wstęp.....	7
2. Infrastruktura, oferta oraz uczestnictwo w kulturze.....	10
2.1. Teatry i instytucje muzyczne.....	10
2.2. Kina	16
2.3. Muzea.....	24
2.4. Galerie	29
2.5. Zabytki	30
2.6. Szkolnictwo artystyczne.....	33
2.7. Domy i ośrodki kultury, kluby oraz świetlice	34
2.8. Biblioteki.....	35
2.9. Infrastruktura dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich	44
2.10. Analiza zmian wybranych wskaźników w roku 2000 i 2004.....	44
2.11. Aktywność organizacji pozarządowych w rozwoju kultury	48
2.12. Inne podmioty ważne dla rozwoju kultury.....	49
3. Wydatki na kulturę w województwie śląskim.....	50
3.1. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego.....	50
3.2. Wydatki budżetu samorządu wojewódzkiego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w latach 2001-2004	52
3.3. Wydatki budżetów powiatów ziemskich na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego.....	53
3.4. Wydatki budżetów miast na prawach powiatów na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego	54
3.5. Wydatki budżetów gmin na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w latach 2001-2004	55
3.6. Przeciętne miesięczne wydatki 1 mieszkańca na kulturę i rekreację.....	56
4. Zakończenie	57
BILANS STRATEGICZNY KULTURY	59
1. Mocne i słabe strony funkcjonowania kultury w regionie	60
2. Szanse i zagrożenia rozwoju kultury w regionie.....	63
USTALENIA STRATEGICZNE	65
1. Wizja rozwoju kultury w województwie śląskim	66
2. Pola strategiczne.....	67
3. Cele strategiczne i kierunki działań	68
3.1. Struktura Strategii rozwoju kultury w województwie śląskim na lata 2006-2020.	76
WDRAŻANIE I MONITORING STRATEGII	77
1. System wdrażania Strategii	78
1.1. Podmioty odpowiedzialne za wdrażanie	78
1.2. Monitoring.....	78
1.3. Wskaźniki monitoringu realizacji Strategii.....	80
1.4. Raportowanie	81
2. Potencjalne źródła finansowania.....	82

ANEKS	83
1. Spójność dokumentów strategicznych szczebla krajowego i regionalnego ze Strategią rozwoju kultury w województwie śląskim na lata 2006-2020.....	84
2. Dynamika wzrostu wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego szczebli samorządu terytorialnego w województwie śląskim.....	87
2.1. Subregion północny.....	87
2.2. Subregion środkowy.....	90
2.3. Subregion zachodni.....	96
2.4. Subregion południowy.....	98
3. Potencjalne sposoby finansowania kierunków działań „Strategii rozwoju kultury w województwie śląskim na lata 2006 – 2020”.....	101
4. Metodologia prac na strategią.....	103
4.1. Etap I.....	104
4.2. Etap II.....	104
4.3. Etap III.....	105
4.4. Etap IV.....	105
4.5. Osoby uczestniczące w pracach warsztatowych i seminariach.....	105
5. Spis map.....	108
6. Spis tabel.....	108
7. Spis wykresów.....	108
8. Spis rysunków.....	109
9. Bibliografia.....	109

***Bardziej niż jako sól życia kultura powinna być znowu
traktowana jak powietrze, którym oddychamy.***

Vaclav Havel

Przekonanie o roli kultury dla rozwoju naszego województwa było powodem opracowania prezentowanego dokumentu. Kultura jest bowiem nie tylko jednym z kluczowych obszarów życia społecznego – buduje społeczność świadomą swojej tożsamości, kreatywną i otwartą, lecz także stymuluje rozwój gospodarczy - zwiększa atrakcyjność regionu dla jego mieszkańców, inwestorów i turystów, tworzy nowe miejsca pracy w turystyce i usługach okołoturystycznych, w dynamicznie rozwijających się przemysłach kultury.

W województwie śląskim, dla którego największym i najtrudniejszym wyzwaniem jest jego głęboka restrukturyzacja, warunkiem wspólnego sukcesu będzie dywersyfikacja dotychczasowych dziedzin gospodarki oraz gotowość i zdolność mieszkańców do zmiany, przywiązanie do swojej „małej ojczyzny”.

To wielokierunkowe oddziaływanie kultury znalazło odzwierciedlenie w „Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2000-2020”; jest ona komponentem trzech celów strategicznych („*Wzrost wykształcenia mieszkańców oraz ich zdolności adaptacyjnych do zmian społecznych i gospodarczych w poczuciu bezpieczeństwa społecznego i publicznego*”, „*Wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarki*”, „*Poprawa jakości środowiska naturalnego i kulturowego oraz zwiększenie atrakcyjności przestrzeni*”) a także ważnym elementem współpracy wewnątrzregionalnej, międzyregionalnej i międzynarodowej.

Opieka nad kulturą i jej subwencjonowanie jest obowiązkiem administracji publicznej wszystkich szczebli. Inwestowanie w kulturę umożliwiają też fundusze europejskie, zasadne jest więc wyznaczenie najważniejszych i najefektywniejszych obszarów interwencji, kierunków wydatkowania środków finansowych (w pierwszym okresie korzystania ze środków Unii Europejskiej - lata 2004-2006 - największą wartość projektów z dziedziny kultury zakontraktowało województwo śląskie, przed województwami mazowieckim i małopolskim, co potwierdza zainteresowanie samorządów województwa tą sferą zadań publicznych).

Dokument ten może być także źródłem inspiracji do powstawania projektów dla animatorów kultury, twórców, zarządzających instytucjami kultury. Może być zachętą do organizacyjnego i finansowego wspierania kultury, wskazując jednocześnie w jakich obszarach wsparcie to jest najbardziej potrzebne, gdyż wiążą się z przyjętymi priorytetami rozwojowymi.

Projekt strategii był szeroko konsultowany i wypracowywany ze środowiskami twórców, z animatorami i menedżerami kultury, z osobami odpowiedzialnymi za zarządzanie kulturą w gminach. Pragnę wszystkim zaangażowanym w tę pracę serdecznie podziękować.

O tym, czy za lat kilkanaście województwo śląskie będzie przykładem udanego inwestowania w kulturę dla społecznego i gospodarczego rozwoju regionu zdecyduje aktywność wszystkich podmiotów odpowiedzialnych za kulturę, środowisk zaangażowanych w jej tworzenie i upowszechnianie, w edukację młodego pokolenia, a także stopień subwencjonowania tych działań ze środków publicznych i prywatnych.

Michał Czarski
Marszałek Województwa Śląskiego

WPROWADZENIE

Ustawowym obowiązkiem państwa jest mecenat nad działalnością kulturalną rozumianą jako tworzenie, upowszechnianie i ochrona kultury. Mecenat ten polega na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami. Regulacje te, zawarte w Ustawie o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, wyznaczają zakres strategii.

Spośród kilkuset definicji kultury przyjęto za punkt wyjścia taki jej zwięzły opis: „Kultura to całokształt materialnego i duchowego dorobku ludzkości gromadzony, utrwalany i wzbogacany w ciągu jej dziejów, przekazywany z pokolenia na pokolenie”¹. Jest ona dobrem szczególnego rodzaju – ponadjednostkowym i ponadczasowym, przynoszącym pożytek ogółowi, choć uczestnictwo w niej – bierne i czynne - jest aktem indywidualnym.

Za najważniejsze efekty uczestnictwa w kulturze, warunkujące społeczny rozwój, uznaje się kształtowanie osobowości człowieka, jego strefy wartości, twórczych uzdolnień, wrażliwości i wyobraźni, poczucia estetyki. Kultura umożliwia identyfikację ze wspólnotą – regionem, narodem, generacją – jest spoiwem więzi społecznych, równoważą i kompensuje przemiany, jakie przynosi rozwój technologii i procesy globalizacji. Kultura buduje więc kapitał ludzki – społeczność otwartą na zmiany, kreatywną, tolerancyjną – warunek sukcesu gospodarczego, o którym przesądza nie infrastruktura, a potencjał społeczny.

Kultura generuje także rozwój ekonomiczny poprzez usługi turystyczne (turystyka kulturowa to szacunkowo 70% ruchu turystycznego na świecie) i związane z turystyką (hotelarstwo, gastronomia, rzemiosło artystyczne itp.), podnosi atrakcyjność miejsca dla inwestorów, przyjezdnych i mieszkańców, wzmacnia funkcje metropolitalne miast, tworzy miejsca pracy. W walce o organizowanie wielkich międzynarodowych imprez sportowych, promocyjnych czy handlowych, ciekawa oferta kulturalna jest poważnym atutem. Wystarczy wymienić przykłady Krakowa czy Wrocławia, które swoją rozpoznawalną „markę” oparły na kulturze i jej dziedzictwie. Coraz powszechniejsze jest organizowanie latem masowych imprez muzycznych czy filmowych, zapewniających ruch turystyczny.

Wymienione korzyści oddziaływania kultury – społeczne i gospodarcze – są powodem objęcia tej sfery finansowaniem ze środków publicznych.

Kultura ponadto jest jednym z najszybciej rozwijających się sektorów gospodarki, a przemysły kulturowe charakteryzuje wysoki poziom innowacji i dochodowości. Mowa tu przede wszystkim o przemyśle audiowizualnym, filmowym, wydawniczym, prasowym i fonograficznym, ale także rozwijającym się rynku dla wzornictwa i sztuki użytkowej. Przemysły te potrzebują jednak artystycznej kreacji, indywidualnej i zespołowej, dobrze wyszkolonych wykonawców, zasobu dziedzictwa kulturowego i wiedzy o nim. Docieranie do masowego odbiorcy pozwala na nieosiągalną dotychczas skalę upowszechnić tzw. kulturę wysoką - muzykę poważną, teatr czy operę. Może to być także szansa na promowanie i upowszechnianie regionalnej kultury i jej produktów. Pomoc dla rozwoju tych przemysłów mieści się w katalogu działań możliwych do podejmowania przez władze publiczne dla rozwoju gospodarczego takich jak ułatwienia legislacyjne i podatkowe czy pomoc publiczna.

¹ Słownik Języka Polskiego PWN, Wydawnictwo Naukowe PWN S.A., wersja elektroniczna 1.0, 2004r.

**DIAGNOZA KLUCZOWYCH
ASPEKTÓW
FUNKCJONOWANIA KULTURY**

1. Wstęp

Punktem wyjścia do opracowania spójnego dokumentu planistycznego, który na podstawie dokonanej analizy sytuacji wyjściowej wyznaczy strategiczne cele rozwoju kultury w województwie śląskim oraz wskaże kierunki działań, jest poniższa diagnoza.

Zawiera ona inwentaryzację infrastruktury i oferty, a więc tego, co proponują zinstytucjonalizowani „nadawcy” treści kulturowych ich odbiorcom. Stanowi również próbę oszacowania zakresu uczestnictwa w tej ofercie. Omawia finansowanie kultury ze środków jednostek samorządu terytorialnego, sygnalizuje także aktywność organizacji pozarządowych oraz dostępność do kultury dla osób niepełnosprawnych. Jest, z niewielkimi wyjątkami, opisem stanu z roku 2004, nie ukazały się bowiem jeszcze dane statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego za rok 2005.

Przy zbieraniu materiałów do diagnozy pojawiły się pewne problemy i braki. Oto niektóre z nich. Nie są zbierane dane statystyczne z prywatnych muzeów i bibliotek, brak podstawowych informacji o organizacjach pozarządowych, ich aktywności kulturalnej i jej uczestnikach, brak wyodrębnionej statystyki dla sektora kultury w opracowaniach GUS, a w zbieranych informacjach są często luki lub nieczytelne podziały (np. razem ujęte teatry i instytucje muzyczne, brak informacji o działalności kulturalnej parafii i kościołów, uczestnikach imprez plenerowych). W roku 2005 pracował Międzyresortowy Zespół ds. statystyki i wskaźników kultury, którego celem było wprowadzenie nowych wskaźników i korekta dotychczasowych, zapadły też decyzje o objęciu statystyką działalności organizacji pozarządowych.

Diagnoza nie jest opisem życia kulturalnego województwa śląskiego (potrzeba badań nad kulturą – analiz, monografii, syntez, badań ankietowych - była częstokroć podnoszona w trakcie prac nad strategią). Opiera się przede wszystkim na danych statystycznych systematycznie zbieranych i opracowywanych oraz na cyklicznych informacjach dostępnych publicznie. Pomimo tych ograniczeń pokazuje zbiór bardzo obszerny, pozwalający na wyciąganie wniosków. Część statystyczna uzupełniona jest przykładami ilustrującymi podawane informacje. Przy ich wyborze kierowaliśmy się takimi kryteriami jak zasięg, ciągłość, ranga, ocena odbiorcy.

Przegląd i analiza porównawcza dostępnych informacji zostały opracowane w oparciu o administracyjny podział terytorialny województwa (148 gmin, 36 powiatów, w tym 17 powiatów ziemskich i 19 miast na prawach powiatów, zwanych powiatami grodzkimi, oraz samorząd wojewódzki – łącznie 185 jednostek samorządu terytorialnego). W diagnozie, w celach porównawczych, wykorzystano także określony w „Strategii rozwoju województwa śląskiego na lata 2000 – 2020” podział województwa na cztery subregiony, tzw. obszary polityki rozwoju:

I. subregion północny, w którym zamieszkuje 11,44% ludności województwa, w skład którego wchodzi:

- 4 powiaty (w tym 1 miasto na prawach powiatu – Częstochowa oraz 3 powiaty ziemskie: kłobucki, częstochowski, myszkowski);
- 30 gmin (w tym 1 miejska, 6 miejsko – wiejskich oraz 23 gminy wiejskie);

II. subregion środkowy, w którym zamieszkuje 61,14% ludności województwa, w skład którego wchodzi:

- 22 powiaty (w tym 14 miast na prawach powiatów: Dąbrowa Górnicza, Świętochłowice, Siemianowice Śląskie, Piekary Śląskie, Bytom, Zabrze, Gliwice, Ruda Śląska, Chorzów, Jaworzno, Sosnowiec, Mysłowice, Katowice, Tychy oraz 8 powiatów ziemskich:

lubliniecki, zawierciański, będziński, tarnogórski, gliwicki, mikołowski, pszczyński, bieruńsko – lędziński);

- 59 gmin (w tym 19 miejskich, 9 miejsko – wiejskich, 31 wiejskich);

III. subregion zachodni, w którym zamieszkuje 13,70% ludności województwa, w skład którego wchodzi:

- 6 powiatów (w tym 3 miasta na prawach powiatów: Rybnik, Żory, Jastrzębie Zdrój oraz 3 powiaty ziemskie: raciborski, rybnicki, wodzisławski);
- 22 gminy (w tym 5 miejskich, 3 miejsko – wiejskie, 14 wiejskich);

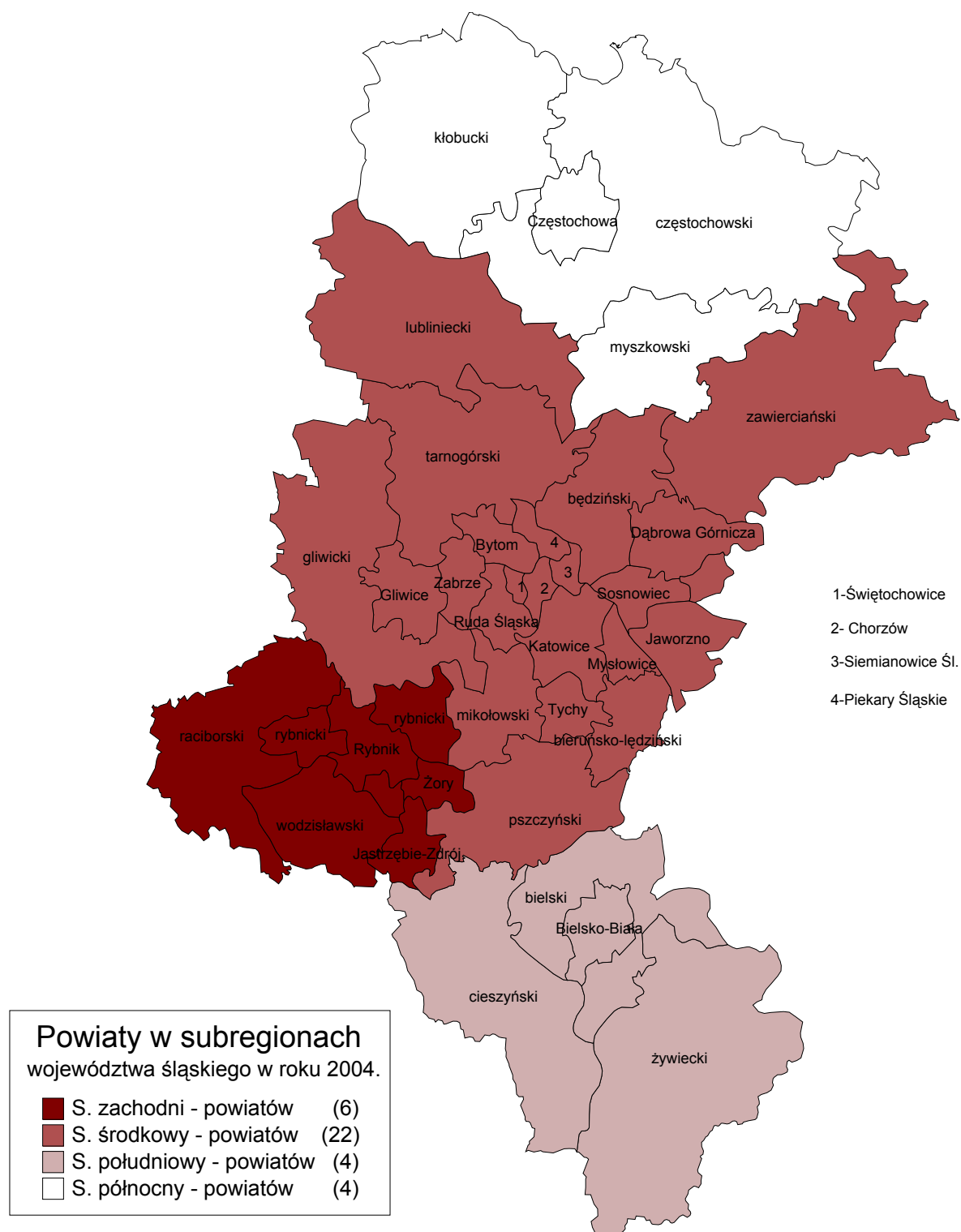
IV. subregion południowy, w którym zamieszkuje 13,72% ludności województwa, w skład którego wchodzi:

- 4 powiaty (w tym 1 miasto na prawach powiatu - Bielsko–Biała oraz 3 powiaty ziemskie: bielski, cieszyński, żywiecki);
- 37 gmin (w tym 5 miejskich, 4 miejsko – wiejskie, 28 wiejskich).

Warto dodać, że centrum subregionu środkowego obejmuje Aglomerację Górnośląską, w której mieszka ponad 2 miliony mieszkańców. Tak duże zagęszczenie ludności w tym obszarze determinuje i wyjaśnia wiele podanych w diagnozie wskaźników, jest także znaczącym czynnikiem dla rozwoju kultury w całym województwie.

Podział województwa na subregiony przedstawia mapa 1-1.

Mapa 1-1. Powiaty w subregionach województwa śląskiego w roku 2004.

Liczby w nawiasach w legendzie przedstawiają liczbę jednostek podziału administracyjnego o wartościach danej cechy mieszczących się w podanych przedziałach.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

2. Infrastruktura, oferta oraz uczestnictwo w kulturze

Województwo śląskie jest ważnym ośrodkiem kultury w Polsce. Wyrazem tego jest bogata i zróżnicowana baza instytucji i organizacji kulturalnych. Jednocześnie województwo charakteryzuje się znacznym zróżnicowaniem terytorialnym i demograficznym, a także nierównomiernym rozmieszczeniem profesjonalnych instytucji kultury – zakres oferty kulturalnej jest szczególnie bogaty w subregionie środkowym województwa oraz w dużych ośrodkach miejskich.

Funkcjonowanie kultury zależy jednak nie tylko od stanu liczebnego instytucji, organizacji i innych podmiotów świadczących usługi w zakresie kultury, ale również od ich aktywności, a zatem od ilości i jakości oferty kulturalnej.

Kolejnym kluczowym aspektem funkcjonowania kultury jest popyt ludności na uczestnictwo w imprezach kulturalnych. Kultura nie należy to tzw. potrzeb pierwszego rzędu, takich jak jedzenie, czy ochrona zdrowia, dlatego też tak ważne jest kształtowanie tej potrzeby od najmłodszego wieku. Udział, zarówno bierny jak i czynny, w wydarzeniach kulturalnych stanowi przejaw realizacji potrzeb wyższego rzędu. Jest więc wyrazem przynależności do określonej grupy społecznej, pozwala na zaspokojenie potrzeb socjalizacji, uznania i szacunku. Kultura stanowi również środek realizacji potrzeb estetycznych i poznawczych. Aktywny udział w kulturze pozwala na zaspokojenie potrzeb najwyżej umiejscowionych w hierarchii – samorealizacji i osiągnięcia celów. Uczestnictwo w kulturze uwarunkowane jest przede wszystkim od miejsca zamieszkania (możliwość dostępu do instytucji kultury), poziomu wykształcenia i wysokości dochodów mieszkańców. Poważny wpływ ma tu również atrakcyjność oferty.

Duża ilość i różnorodność imprez i wydarzeń w województwie (od instytucji i imprez najbardziej „masowych” do wydarzeń o charakterze ekskluzywnym i selektywnym), pozwala na uczestnictwo w kulturze szerokiej i zróżnicowanej publiczności.

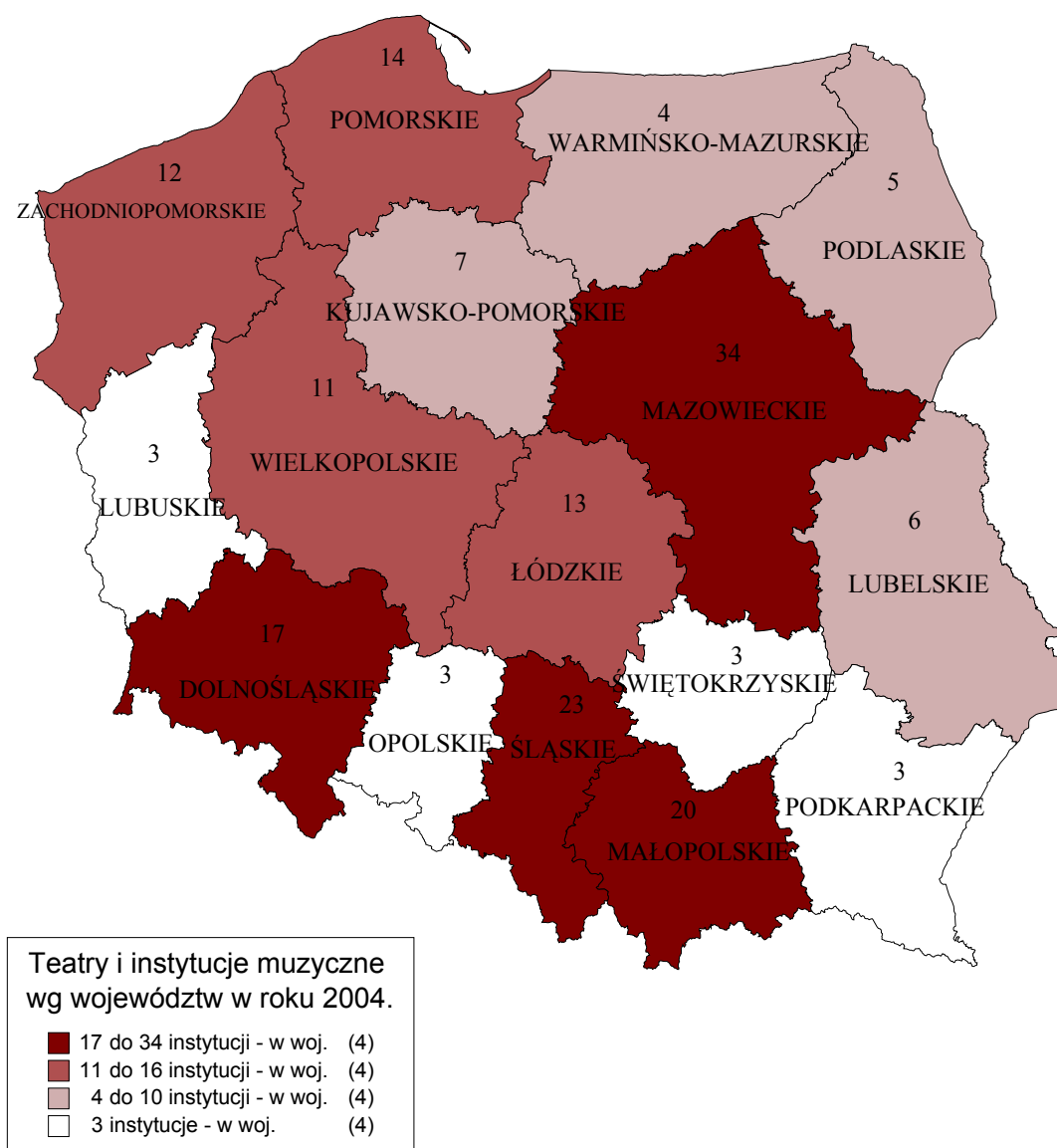
W tej części opracowania poddano analizie porównawczej infrastrukturę kulturalną województwa śląskiego, obejmującą w szczególności: teatry i instytucje muzyczne, kina, muzea, galerie, zabytki, szkolnictwo artystyczne, domy i ośrodki kultury, kluby, świetlice, biblioteki, ofertę instytucji oraz uczestnictwo w tej ofercie. Opisano też organizacje pozarządowe działające w sektorze kultury oraz inne podmioty ważne dla jej rozwoju.

2.1. Teatry i instytucje muzyczne

Województwo śląskie to znaczący ośrodek teatralny i muzyczny, w którym funkcjonują 23 teatry i instytucje muzyczne, posiadające łącznie 8 631 miejsc na widowni. To blisko 13% miejsc w skali całego kraju (więcej miejsc dla widzów teatralnych i muzycznych posiada jedynie województwo mazowieckie).

Zdecydowana większość teatrów i instytucji muzycznych (17 spośród 23) znajduje się w subregionie środkowym. W pozostałych subregionach występują po dwie instytucje tego typu.

Mapa 2-1. Teatry i instytucje muzyczne według województw w roku 2004.

Liczby w nawiasach w legendzie przedstawiają liczbę jednostek podziału administracyjnego o wartościach danej cechy mieszczących się w podanych przedziałach.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

Dostępność do tych instytucji, mierzona liczbą miejsc na widowni na tysiąc mieszkańców, lokuje jednak województwo dopiero na 11 miejscu w kraju z wartością ponad 1,8 miejsc (minimalnie powyżej średniej krajowej wynoszącej 1,77 miejsc na tysiąc mieszkańców).

Powyższa zależność pojawiała się będzie jeszcze wielokrotnie. Podawane w liczbach bezwzględnych liczby ilustrujące zasób regionu – jego infrastrukturę, ofertę kulturalną - są wysokie i sytuują województwo na czołowych miejscach w kraju, jednakże po przeliczeniu na tysiąc mieszkańców wartość ta jest często poniżej średniej krajowej.

Wśród teatrów i instytucji muzycznych przeważają teatry dramatyczne (m. in. Teatr Śląski im. St. Wyspiańskiego w Katowicach, Teatr Zagłębia w Sosnowcu, Teatr Nowy w Zabrzu, Teatr Polski w Bielsku-Białej, Teatr im. A. Mickiewicza w Częstochowie). Funkcjonują tu trzy teatry lalkowe: Śląski Teatr Lalki i Aktora „Ateneum” w Katowicach, Teatr Lalek „Banialuka” im. Jerzego Zitzmana w Bielsku-Białej, Teatr Dzieci Zagłębia im. Jana Dormana

w Będzinie, trzy teatry muzyczne: Teatr Rozrywki w Chorzowie, Gliwicki Teatr Muzyczny, Opera Śląska w Bytomiu. W tym samym mieście działa „Śląski Teatr Tańca”. Organizatorami wszystkich wymienionych instytucji są samorządy.

Na „teatralnej scenie” działają też coraz liczniejsze teatry off-owe, których specyfiką są artystyczne eksperymenty i poszukiwania formalne. Mają one najczęściej status stowarzyszenia. Wymienić tu można m.in. katowickie: „Cogitatur”, „A part”, „Bez Sceny”, „Korez”, gliwicki „Teatr A”, chorzowski „Teatr Własny”.

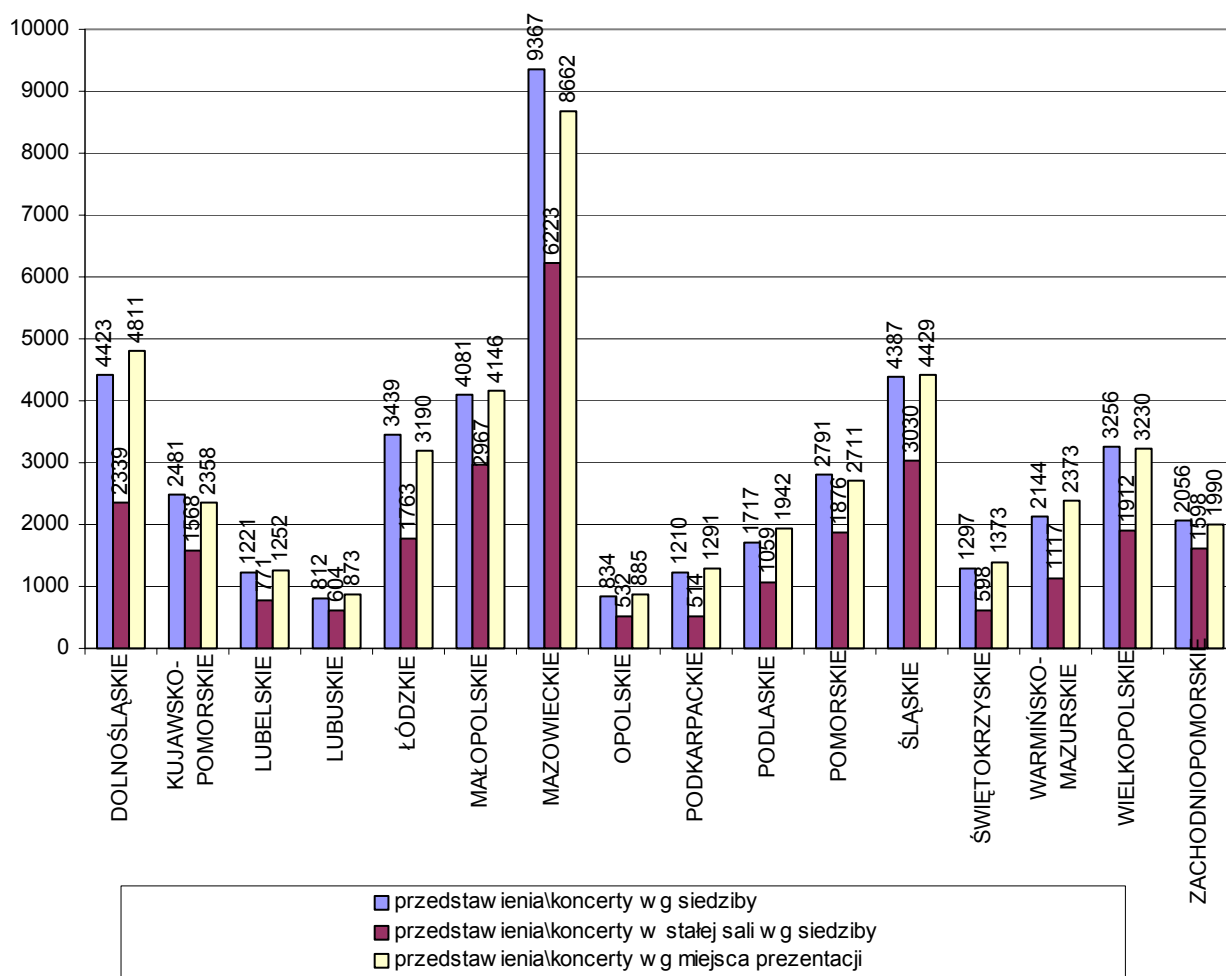
Województwo śląskie jest bardzo znaczącym ośrodkiem muzycznym. Instytucje ujmowane w statystyce to Narodowa Orkiestra Symfoniczna Polskiego Radia w Katowicach (NOSPR), Filharmonia Częstochowska, Filharmonia Śląska w Katowicach (jako jedyna w kraju posiada trzy stałe zespoły: orkiestrę symfoniczną, orkiestrę kameralną i chór), Filharmonia Zabrzeńska oraz Opera Śląska w Bytomiu. Koncerty organizuje także Instytucja Upowszechniania i Promocji Muzyki „Silesia”. Statystyka daje jednak obraz bardzo niepełny. Działają tu ponadto zespoły kameralne, takie jak Orkiestra Kameralna Miasta Tychy AUKSO, Bytomska Orkiestra Kameralna „Camerata Impuls”, Orkiestra Muzyki Nowej, „Kwartet Śląski”, „Camerata Silesia”, „Kapela Jasnogórska”, koncertują Filharmonia Rybnicka im. Braci Szafranków, Mikołowska Orkiestra Festiwalowa i inne powoływane przy cyklicznych okazjach.

Znani w kraju i poza jego granicami są wybitni kompozytorzy, artyści instrumentalni, dyrygenci wywodzący się z Akademii Muzycznej w Katowicach i związani z tą najstarszą w województwie uczelnią wyższą.

Odrębne zjawisko to najżywszy w kraju społeczny ruch muzyczny.

W ujętych w statystyce teatrach i instytucjach muzycznych odbyło się w roku 2004 według siedziby 4 387 przedstawień i koncertów (3 030 miało miejsce w stałej sali), natomiast według miejsca prezentacji 4 429 przedstawień i koncertów. Pod względem liczby przedstawień i koncertów wg siedziby województwo znajduje się na trzecim miejscu, za województwami dolnośląskim i mazowieckim. Pomimo tak znacznej liczby wydarzeń teatralnych i muzycznych niewielka jest liczba imprez przypadających na 10 tysięcy mieszkańców - wynosi 9,3 koncertów. Pod tym względem województwo śląskie lokuje się dopiero na dwunastym miejscu w kraju.

Wykres 2-1. Przedstawienia i koncerty w teatrach i instytucjach muzycznych według województw w roku 2004.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

Do najbardziej prestiżowych imprez muzycznych odbywających się na terenie województwa śląskiego należą: Międzynarodowy Konkurs Dyrygentów im. Grzegorza Fitelberga w Katowicach, Międzynarodowy Konkurs Wokalistyki Operowej im. Adama Didura w Bytomiu, Międzynarodowy Festiwal Muzyki Sakralnej „Gaude Mater” w Częstochowie, Międzynarodowy Festiwal „Śląska Jesień Gitarowa” w Tychach, Festiwal Muzyki Bluesowej „Rawa Blues” w Katowicach, Festiwal Muzyki Kameralnej „Kwartet Śląski i jego goście”, Międzynarodowy Festiwal Muzyki Wokalnej „Viva il canto” w Cieszynie, Festiwal Kompozytorów Polskich w Bielsku-Białej, Międzynarodowy Festiwal „Śląskie Dni Muzyki Współczesnej” w Katowicach, gliwickie Dni Muzyki Organowej, Mikołowskie Dni Muzyki, Festiwal Twórczości Religijnej „Cantate Deo” w Zabrze.

W muzycznej ofercie stale obecna i promowana jest twórczość kompozytorów współczesnych (konkursy, prawykonania, nagrania płytowe). Szczególne zasługi ma tu NOSPR, Filharmonia Śląska, festiwale „Gaude Mater”, Festiwal Kompozytorów Polskich, Śląskie Dni Muzyki Współczesnej.

Przeglądy i konkursy ukazują także sztukę teatru. Wymienić tu można dla przykładu konkurs młodych reżyserów „Interpretacje” i „Letni ogród teatralny” (Katowice), bielski „Międzynarodowy Festiwal Sztuki Lalkarskiej”, zabrzański „Festiwal Dramaturgii Współczesnej”, gliwicką „Wiosnę Teatralną”, odbywający się w polskim i czeskim Cieszynie

Międzynarodowy Festiwal Teatralny „Bez granic”, Międzynarodowy Festiwal Teatrów „A Part” (Katowice, Chorzów).

Dzięki działalności „Śląskiego Teatru Tańca” Bytom i obecny w nazwie Śląsk kojarzone są ze stolicą tańca współczesnego nie tylko w Polsce ale i wśród miłośników tej sztuki na całym świecie, przede wszystkim za sprawą „Międzynarodowej Konferencji Tańca Współczesnego i Festiwalu Sztuki Tanecznej” (pierwsza edycja w 1993 roku). Zespół występuje przez znaczną część roku poza granicami kraju, prowadzi też projekty taneczne ze środowiskami marginalizowanymi.

W województwie działa także jedna z trzech instytucji kultury w Polsce zajmujących się artystycznym opracowaniem folkloru - Zespół Pieśni i Tańca „Śląsk” im. Stanisława Hadyny, mający swoją siedzibę w Koszęcinie. Zespół wykonuje pieśni, przyspiewki i tańce wielu polskich regionów, koncertując w licznych miastach Polski, Europy i świata.

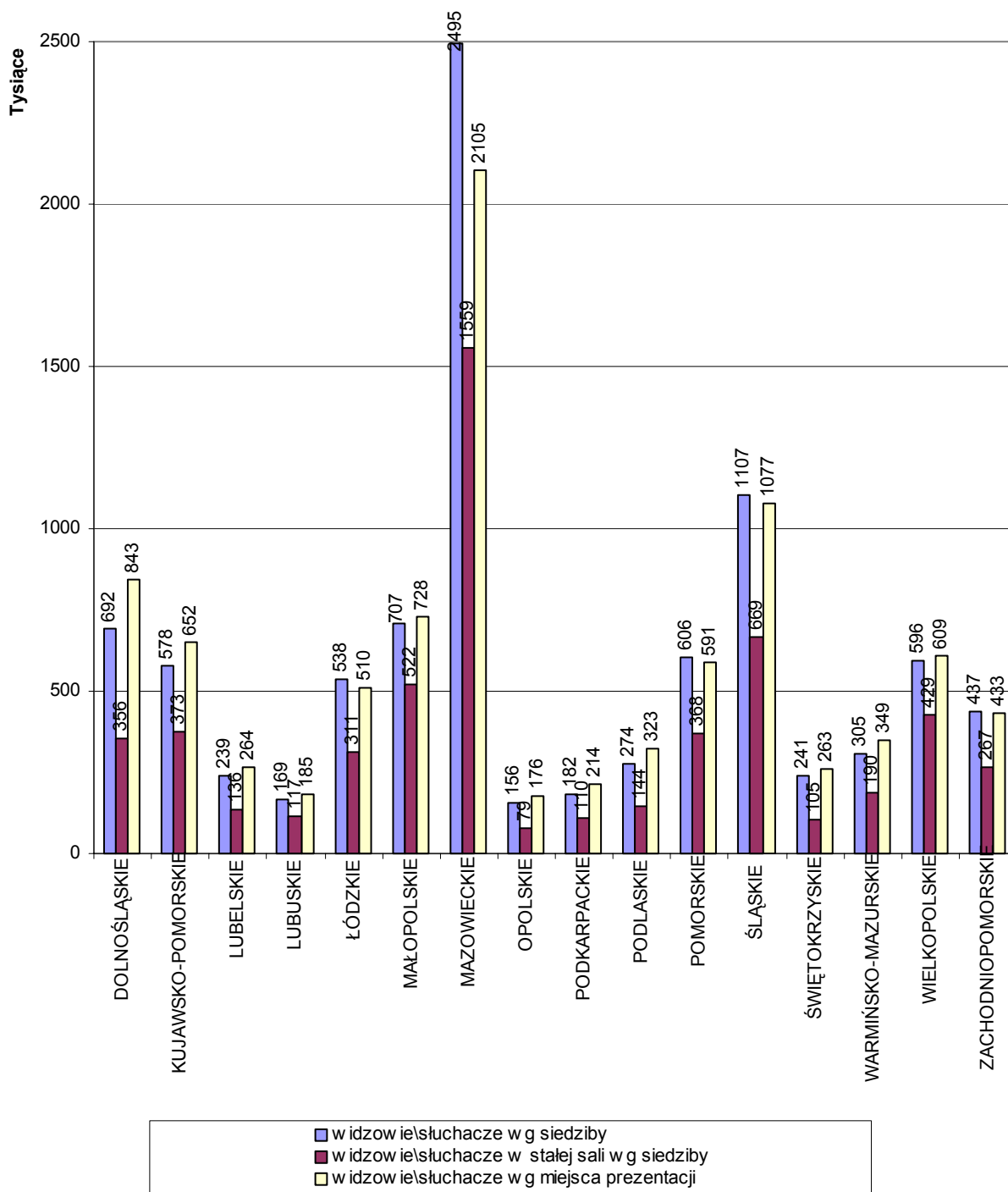
Liczba osób oglądających spektakle w teatrach i słuchających koncertów podawana w statystyce w roku 2004 wynosiła ponad milion osób. Więcej widzów i słuchaczy było jedynie na terenie województwa mazowieckiego.

Rozwojowi i propagowaniu działalności teatralnej i muzycznej (w tym również muzyki popularnej), ale także wystawienniczej, szkoleniowej i rozrywkowej, sprzyja funkcjonowanie na terenie województwa śląskiego kilku dużych hal i sal widowiskowych, umożliwiających organizację imprez na skalę masową. Do najważniejszych tego typu obiektów należą:

- Wojewódzki Ośrodek Kultury i Sportu „Stadion Śląski” w Chorzowie z największą w Polsce liczbą miejsc siedzących (47 tys.), organizujący masowe imprezy sportowe i kulturalne;
- katowickie Przedsiębiorstwo Widowiskowo – Sportowe „Spodek”, dysponujące kompleksem, w skład którego wchodzi hala widowiskowo – koncertowa na 10 000 widzów;
- Górnośląskie Centrum Kultury (siedziba Narodowej Orkiestry Symfonicznej Polskiego Radia) dysponujące salą koncertową z miejscami dla 1 008 osób, salą teatralną mieszczącą 150 osób, aulą na 300 osób oraz dwiema salami kameralnymi;
- Dom Muzyki i Tańca w Zabrze posiadający salę widowiskową mogącą pomieścić 1 935 widzów;
- Hala „Polonia” w Częstochowie dysponująca miejscami na 1500 osób;
- Hala Widowiskowa Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Jastrzębiu Zdroju (posiadająca 1 400 miejsc siedzących na widowni oraz około 500 miejsc na parkiecie);
- Rybnickie Centrum Kultury posiadające salę widowiskową na 650 miejsc oraz salę kameralną;
- Raciborskie Centrum Kultury z salami widowiskowymi na 620 miejsc i na 200 miejsc.

Obiekty te charakteryzują się nie tylko dużą liczbą miejsc na widowni, ale z reguły również dobrą lokalizacją i dobrym dojazdem. To właśnie tym ośrodkom województwo śląskie zawdzięcza możliwość organizacji dużych, prestiżowych, masowych imprez kulturalnych. I tak dla przykładu na „Stadionie Śląskim” w 2004 roku odbył się koncert zespołu „Metalica”, a w 2005 r koncertowały „Iron Maiden” i „U-2” (ten ostatni zgromadził 62 tys. publiczności). W katowickim „Spodku” w 2004 roku zorganizowane zostały 34 imprezy (w tym 10 trwających ponad jeden dzień), w których uczestniczyło łącznie 170 tys. widzów, natomiast w 2005 roku imprez tych było już 40 (w tym 12 trwało dłużej niż jeden dzień), a uczestniczyło w nich ponad 200 tys. widzów. Wśród zorganizowanych w 2005 roku w katowickim „Spodku” imprez 11 stanowiły festiwale i koncerty muzyki młodzieżowej krajowych oraz światowych wykonawców.

Wykres 2-2. Widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych według województw w roku 2004.

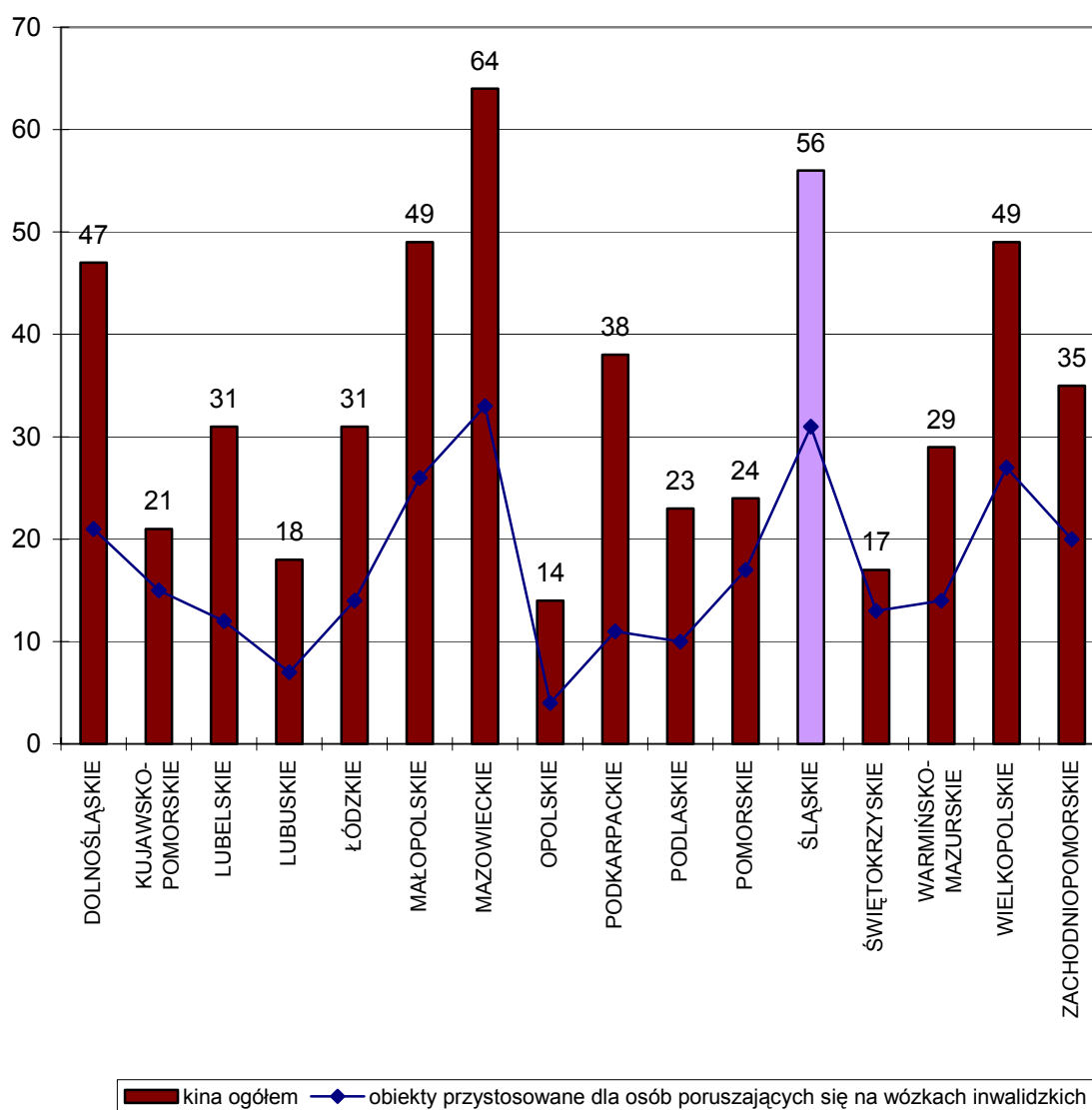
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

2.2. Kina

Województwo śląskie ma dobrze rozwiniętą sieć kin – liczba tego typu obiektów większa jest jedynie w województwie mazowieckim. W 56 kinach stałych znajduje się 96 sal kinowych, a w nich 26 690 miejsc (średnia krajowa wynosi 34 obiekty). W województwie znajduje się aż 8 kompleksów kinowych typu „multiplex” oraz dwa kina przystosowane do oglądania filmów w technologii trójwymiarowej IMAX. Kina należą do różnych właścicieli – prywatnych lub publicznych (głównie samorządy, instytucje kultury), co przekłada się na profil ich działalności.

Liczba miejsc na widowni w przeliczeniu na 1 tysiąc mieszkańców wynosi 5,7 i jest niższa od średniej krajowej wynoszącej 5,9. Relatywnie duża liczba miejsc na widowni jest więc niwelowana przez wysoką liczbę mieszkańców regionu.

Wykres 2-3. Liczba kin stałych według województw w roku 2004.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

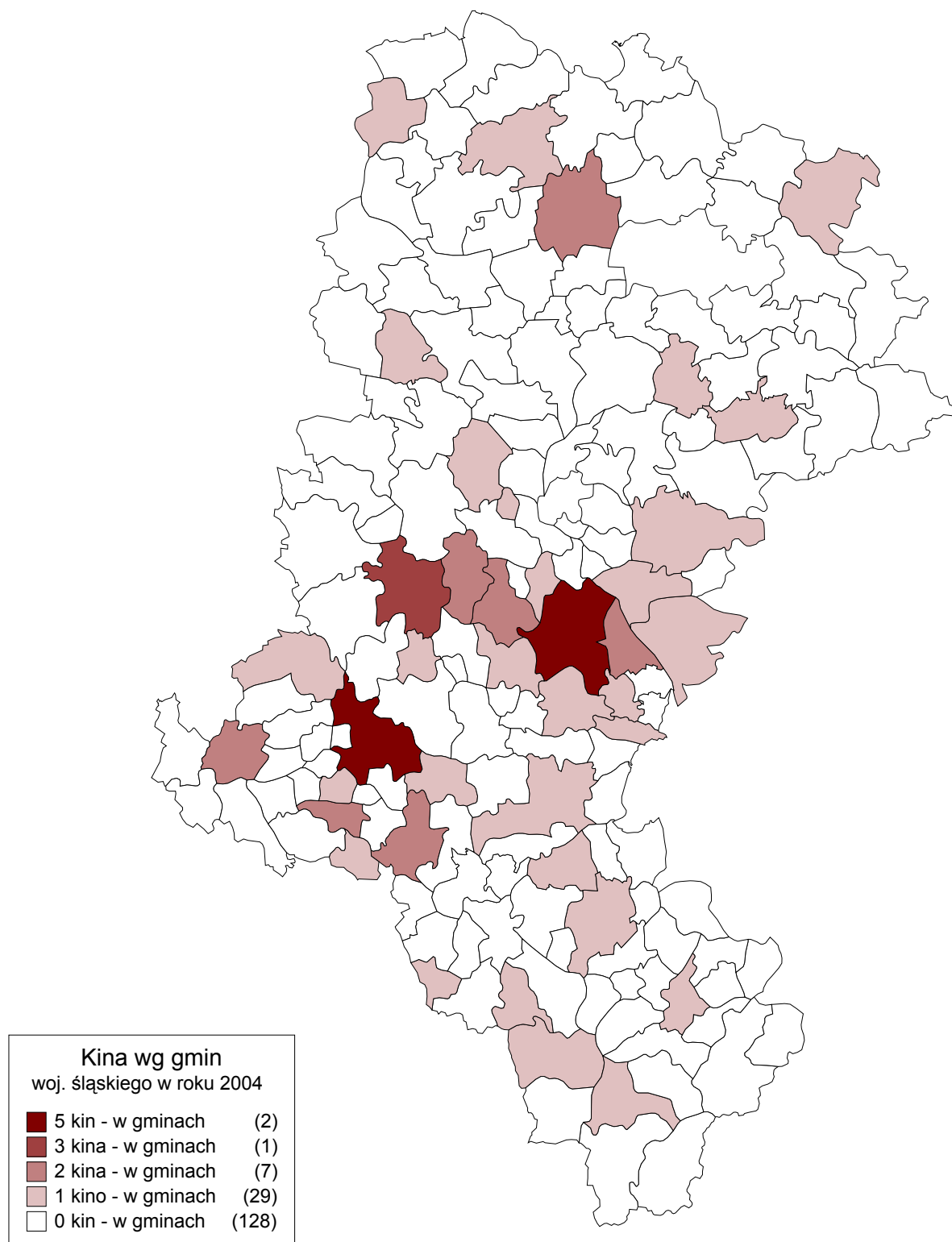
Większość kin znajduje się w miastach, wyłącznie 2 kina zlokalizowane są na terenach wiejskich. Rozmieszczenie kin w subregionach charakteryzuje znaczna nierównomierność. Aż połowa obiektów znajduje się w subregionie środkowym (należy dodać, iż jest to najbardziej zurbanizowany subregion, a zatem koncentracja kin w tym obszarze ma związek z ich lokalizacją w miejscach najgęściej zaludnionych). Znajduje się tu również 66% ogółu miejsc na widowni województwa śląskiego.

Dostępność kin dla mieszkańców jest największa w subregionie zachodnim, gdzie na tysiąc mieszkańców przypada aż 8,2 miejsc kinowych, oraz w subregionie środkowym – 6,2 miejsca na tysiąc mieszkańców. Najmniej miejsc na kinowej widowni na tysiąc mieszkańców przypada w subregionie południowym – 2,4 i północnym – 4,1.

Również na poziomie gmin wyraźna jest dysproporcja w rozmieszczeniu sal kinowych na mapie województwa. Kina znajdują się zaledwie w 39 gminach, a więc w 23% gmin. Największa ich liczba znajduje się w gminach: Katowice (24 sale w 5 kinach), Rybnik (5 sal w 5 kinach) oraz Gliwice (3 sale w 3 kinach). Gminy Zabrze i Ruda Śląska na swoim terenie posiadają po 2 kina, jednakże dzięki dużej liczbie sal w tych obiektach ich udział w ogólnej liczbie miejsc jest dość znaczny i wynosi odpowiednio 13% oraz 7%. Na terenie województwa zauważyć można tendencję do wypierania małych kin przez multiplexy, co powoduje spadek liczby kin przy jednoczesnym wzroście liczby sal.

Rozkład kin w województwie śląskim w podziale na gminy przedstawia mapa 2-1.

Mapa 2-1. Liczba kin stałych ogółem według gmin województwa śląskiego w roku 2004.

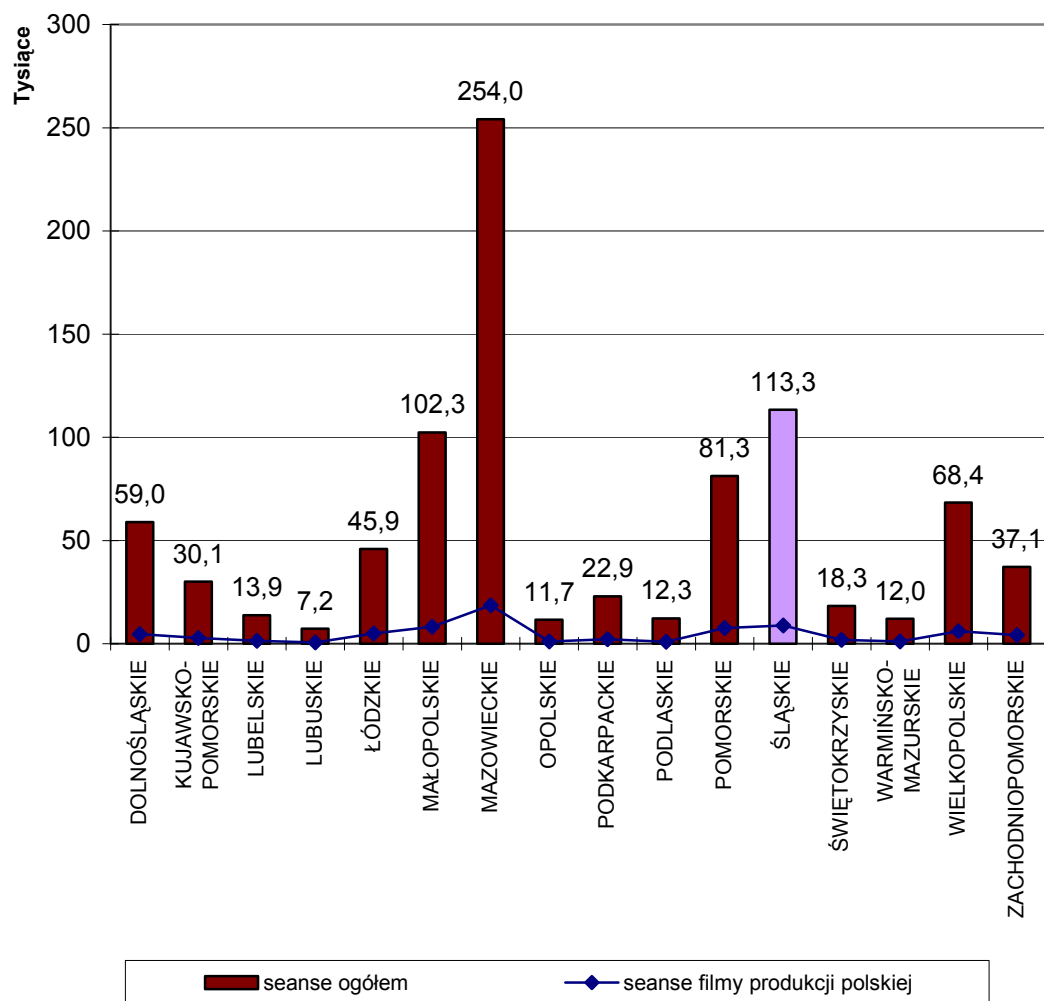

Liczby w nawiasach w legendzie przedstawiają liczbę jednostek podziału administracyjnego o wartościach danej cechy mieszczących się w podanych przedziałach.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

Kina wyświetliły ogółem 113 306 seansów, co stanowi 13% w skali kraju i lokuje region na drugiej pozycji w Polsce. Wszystkie seanse odbyły się w kinach stałych. Na każde kino w ciągu roku przypadają średnio 2 023 seanse, co klasyfikuje województwo śląskie na czwartej pozycji w Polsce. Taką samą pozycję zajmuje województwo również pod względem liczby seansów przypadających na tysiąc mieszkańców – może to świadczyć o prężnej działalności kin oraz ich bogatej ofercie. Wniosek ten potwierdza fakt, iż codziennie w każdym kinie w województwie miało miejsce średnio 6 seansów (pod tym względem województwo zajmuje czwarte miejsce). W kinach wiejskich miały miejsce zaledwie 44 seanse w ciągu roku.

Wykres 2-4. Seanse ogółem oraz seanse filmów produkcji polskiej według województw w roku 2004.

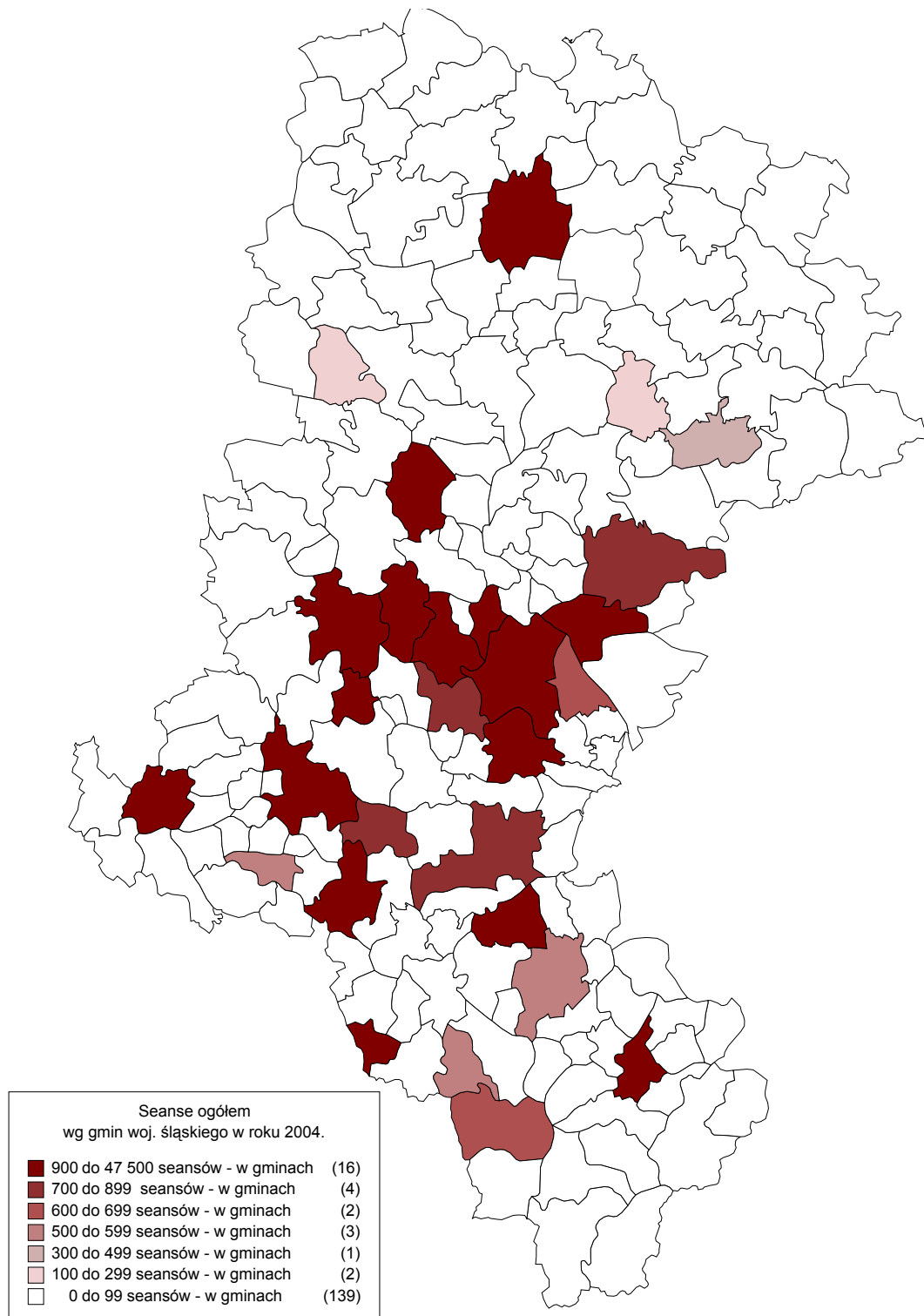
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

W subregionie środkowym odbyło się 87% ogółu seansów filmowych wyświetlonych w województwie, natomiast najmniej, bo jedynie 3% seansów - w subregionie północnym.

Seanse kinowe odbyły się jedynie w 39 gminach województwa śląskiego. Ich liczba różniła się znacząco pod względem terytorialnym – w gminach Godów, Kuźnia Raciborska i Bieruń odbyło się mniej niż 10 seansów, w Katowicach wyświetlonych zostało blisko 50 tysięcy filmów, w Zabrze – ponad 20 tysięcy a w Rudzie Śląskiej blisko 15 tysięcy. Oferta kin jest jednakże pochodną popytu – kina w małych miejscowościach, ze względu na niską liczbę potencjalnych odbiorców, nie są w stanie konkurować z kinami w dużych miastach, gdzie liczba mieszkańców przekłada się na dużą liczbę widzów. Zależność ta jest dodatkowo

wzmacniana przez dystrybutorów produkcji filmowych; wypożyczają oni najbardziej popularne produkcje do kin, które mogą pomieścić dużą liczbę widzów i zlokalizowane są w miejscu wysoce zurbanizowanym (zapewnia to większą liczbę odbiorców). Bardzo duże zróżnicowanie województwa pod względem oferty kinowej ilustruje kolejna mapa.

Mapa 2.2. Seanse w kinach według gmin województwa śląskiego w roku 2004.

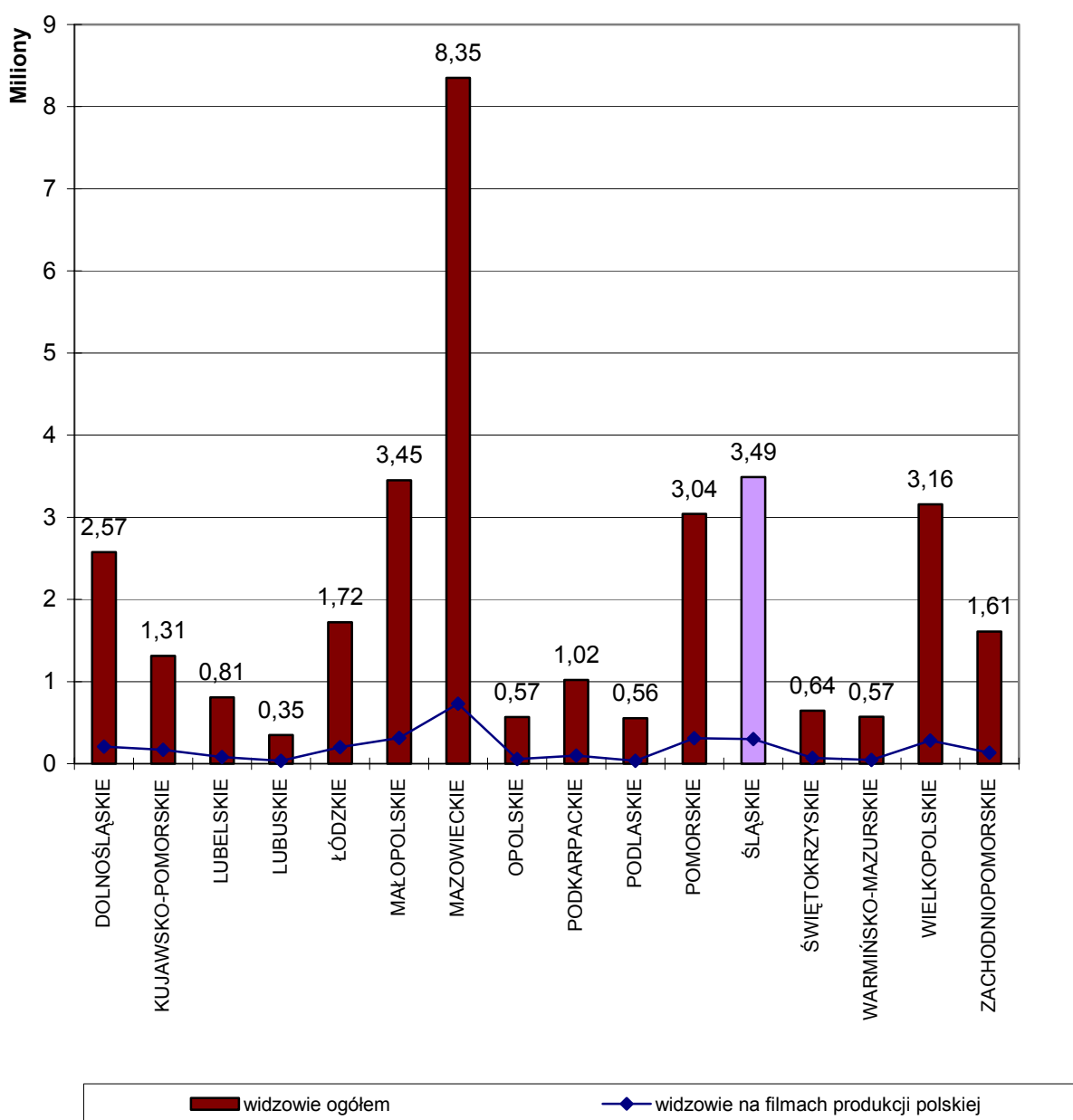
Liczby w nawiasach w legendzie przedstawiają liczbę jednostek podziału administracyjnego o wartościach danej cechy mieszczących się w podanych przedziałach.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

Na seansach filmowych w roku 2004 było blisko 3,5 miliona widzów. Stanowi to 11% w skali kraju i jest drugim wynikiem w Polsce. Duża liczba widzów jest jednakże wynikiem dużej liczby mieszkańców – w województwie śląskim na tysiąc mieszkańców przypada 742 widzów, co jest siódmą lokatą wśród pozostałych województw. To wynik znacznie niższy niż pozycja wynikająca z liczby widzów ogółem.

Widzów kin w gminach wiejskich było ogółem 3 771 i nie stanowi to nawet 1% wszystkich widzów w województwie. Tak niska liczba widzów na wsi wiąże się jednak ze znikomą liczbą kin na tych terenach, a także ze stosunkowo dobrze rozwiniętą siecią transportu, ułatwiającą ludności z obszarów wiejskich dotarcie do posiadających szerszą ofertę kin miejskich.

Wykres 2-5. Liczba widzów ogółem oraz widzów na filmach produkcji polskiej według województw w roku 2004.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

Uczestnictwo mieszkańców województwa w seansach kinowych również charakteryzuje się dużą dysproporcją terytorialną. Skala uczestnictwa nie pokrywa się jednak z wielkością podaży kin w poszczególnych subregionach. I tak liczba widzów w roku 2004 w kinach stałych na 1 000 mieszkańców najwyższa była w subregionie środkowym (765 osób), gdy tymczasem w subregionie zachodnim była o prawie połowę niższa (349,6 osób). Najniższa oglądalność filmów miała miejsce w subregionie południowym, gdzie na 1 000 mieszkańców przypadło zaledwie 213,3 widzów.

Najwięcej widzów odwiedziło kina na terenie gminy Katowice (1 538 387 w roku 2004), Zabrze (506 590 w roku 2004) i Ruda Śląska (240 815 w roku 2004).

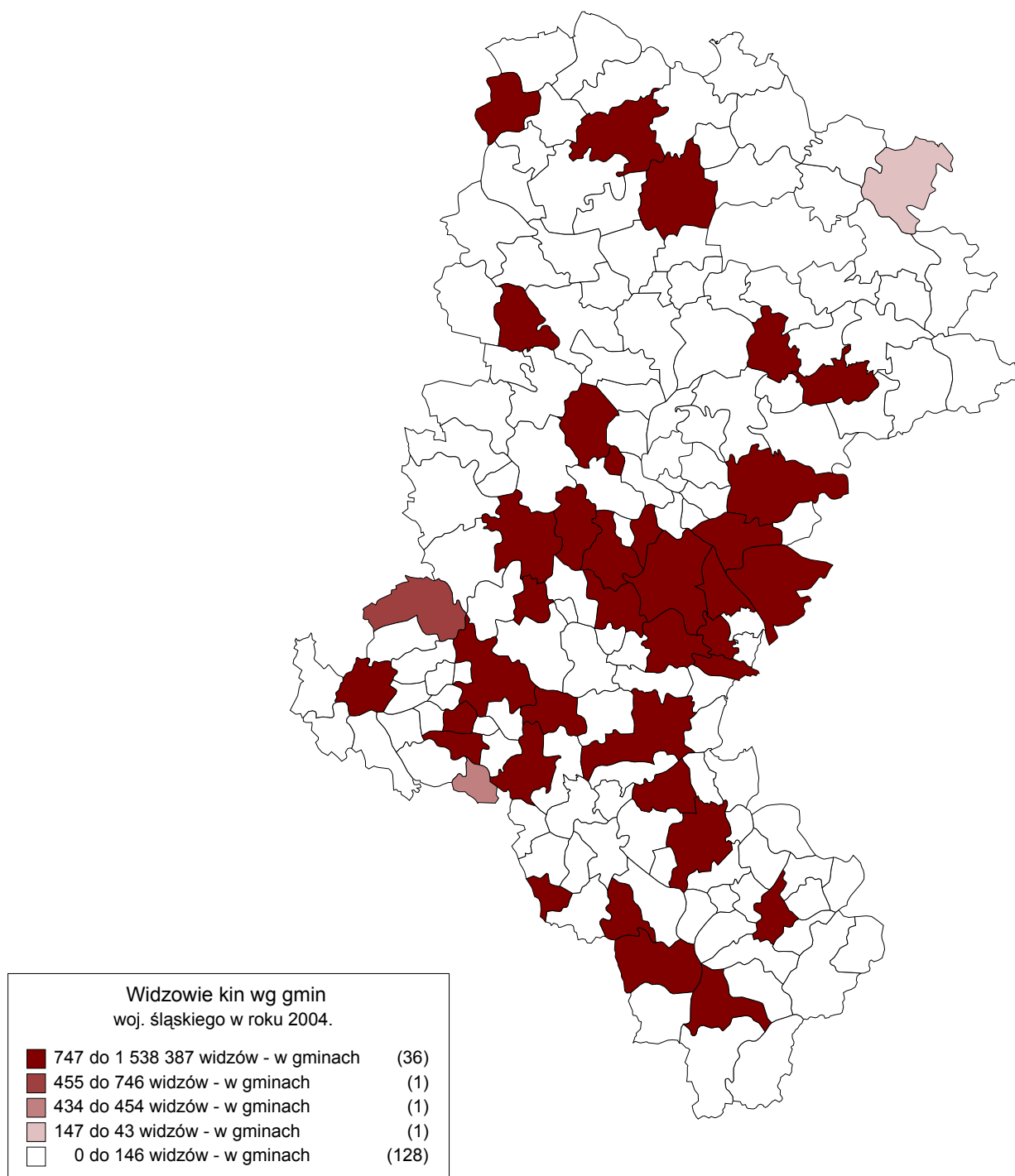
Jak już wspomniano profil działalności kin zależy w największym stopniu od ich właścicieli; jest to więc przede wszystkim repertuar komercyjny, przynoszący zyski lub głównie film artystyczny. Na tle innych województwo śląskie wyróżnia się w upowszechnianiu sztuki filmowej. Sprzyja temu dobra infrastruktura utrzymywana ze środków publicznych. Składają się na nią Wydział Radia i Telewizji Uniwersytetu Śląskiego kształcący w zawodach filmowych (potocznie zwany „katowicką szkołą filmową”) i specjalizacja filmoznawcza na tej uczelni, ośrodki kultury filmowej w Częstochowie (w strukturze Miejskiej Galerii Sztuki) i Bielsku-Białej (Studio Filmów Rysunkowych, kojarzone powszechnie z filmami o Bolku i Lolku) oraz instytucja powołana do upowszechniania sztuki filmowej „Silesia Film”, do której zadań należą: prowadzenie działalności w zakresie promocji oraz upowszechniania filmu (szczególnie polskiego i europejskiego) i kultury filmowej, popularyzowanie regionalnej tradycji filmowej, wspieranie społecznego ruchu filmowego, dystrybucja i rozpowszechnianie (w tym szczególnie filmów o walorach artystycznych), gromadzenie zbiorów archiwaliów pod nazwą „Filmoteka śląska”. Zasób ten wzbogacany jest stale o materiały dokumentujące najważniejsze wydarzenia w regionie. „Silesia-Film” dysponuje siecią 8 kin z 11 salami oraz najnowszym wyposażeniem technicznym w Centrum Sztuki Filmowej. Filmy niekomercyjne wyświetlane są również przez większość kin samorządowych (ok. 30). Działalność w omawianym zakresie prowadzą coraz liczniejsze dyskusyjne kluby filmowe (jest ich ok. 40). Gromadzą one pasjonatów kina oglądających, ale i kręcących filmy. Najbardziej znane z amatorskiej twórczości filmowej są kluby w Bojszowach, Rybniku Chwałowicach, Chybiu, Pyskowicach. W fabule i dokumencie zaznacza się wyraziście obecność twórców związanych z uniwersytecką szkołą filmową.

Niezależnie od stałej działalności organizowane są w regionie przeglądy i festiwale filmowe o różnej formule m.in. w Cieszynie („Kino na granicy”, „Wakacyjne kadry”), Katowicach („Przegląd filmów kultowych”), Złotym Potoku („Jurajskie lato filmowe”), Rybniku („Rybnickie Prezentacje Filmu Niezależnego”), Zawierciu („Przegląd Polskiego Filmu Fabularnego”).

Należy oczekiwać, że opisywane powyżej formy działalności związane z twórczością i upowszechnianiem kina artystycznego będą się dalej rozwijać; sprzyjają temu utworzenie w roku 2005 Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej w Warszawie oraz zmieniona w tym samym roku ustawa o kinematografii.

Strukturę rozkładu widzów kin na terenie województwa śląskiego przedstawia poniższa mapa.

Mapa 2-3. Widzowie kin wg gmin województwa śląskiego w roku 2004.

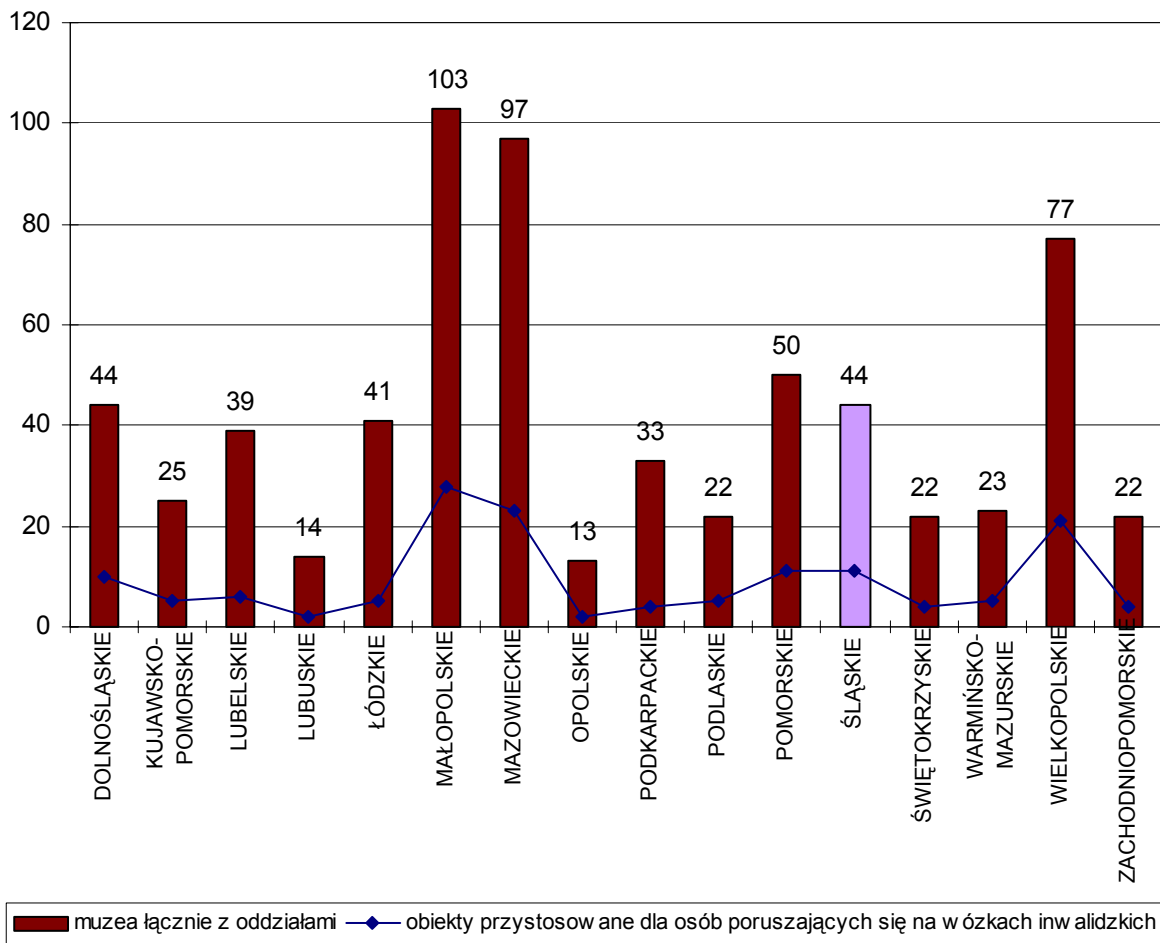
Liczby w nawiasach w legendzie przedstawiają liczbę jednostek podziału administracyjnego o wartościach danej cechy mieszczących się w podanych przedziałach.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

2.3. Muzea

Pielęgnowanie, ochrona, archiwizacja oraz popularyzowanie dorobku i dziedzictwa kulturowego regionu to najważniejsze zadania muzeów. Prezentując różnorodne zbiory i wiele specjalistycznych kolekcji, muzea dają świadectwo zróżnicowaniu kulturalnemu regionu. W województwie śląskim działa 47 muzeów, w tym 11 oddziałów. Stanowi to 7% wszystkich muzeów wraz z oddziałami na terenie kraju; to wartość przewyższająca średnią (średnia liczba muzeów w województwach wynosi 42). Na terenie województwa zlokalizowane są trzy obiekty paramuzealne, a także dwa skanseny.

Wykres 2-6. Liczba muzeów łącznie z oddziałami oraz liczba obiektów przystosowanych dla osób niepełnosprawnych poruszających się na wózkach inwalidzkich według województw w roku 2004.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

Do najważniejszych muzeów należą: Muzeum Śląskie w Katowicach (z jedynym w kraju oddziałem poświęconym scenografii pn. Centrum Scenografii Polskiej), Muzeum Zamkowe w Pszczynie, Muzeum Górnicztwa Węglowego w Zabrze (wraz ze Skansenem Górniczym „Królowa Luiza”), Centralne Muzeum Pożarnictwa w Mysłowicach, Muzeum w Bielsku-Białej (z oddziałami: Juliana Fałata w Bystrej Śląskiej, Muzeum Techniki i Włókiennictwa oraz Muzeum „Dom Tkacza”), Muzeum Górnośląskie w Bytomiu, Muzeum w Częstochowie wraz z Rezerwatem Archeologicznym Kultury Łużyckiej i Dworkiem Krasińskich w Złotym Potoku, Muzeum w Gliwicach (z oddziałami: Willą Caro, Zamkiem Piastowskim, Muzeum Odlewnictwa Artystycznego i Muzeum Historii Radia i Sztuki Mediów), Muzeum w Raciborzu (jedno z najstarszych w województwie), Muzeum Zagłębia w Będzinie (zamek i pałac), Muzeum Śląska Cieszyńskiego w Cieszynie (z oddziałami w Górkach Wielkich,

Skoczowie i Wiśle), Muzeum Prasy Śląskiej (z Izbą u Telemanna) w Pszczynie, Muzeum Hutnictwa i Kuźnictwa (z oddziałem) w Ustroniu. Liczną sieć stanowią muzea miejskie związane przede wszystkim z historią swoich miast (Chorzów, Katowice, Jaworzno, Ruda Śląska, Rybnik, Siemianowice, Sosnowiec, Świętochłowice, Tarnowskie Góry, Wodzisław Śląski, Zabrze, Żory, Żywiec). Do ważnych obiektów należy również skanseny: Górnośląski Park Etnograficzny w Chorzowie i Zagroda Wsi Pszczyńskiej w Pszczynie.

Muzeami opiekują się nie tylko samorządy. Są wśród nich placówki osób prywatnych (m.in. Muzeum Chleba w Radzionkowie, Muzeum Regionalne Braci Chmielarskich), muzea firm (Muzeum Produkcji Zapalek w Częstochowie, Muzeum Piwowarskie w Tychach), prowadzone przez stowarzyszenia (m.in. Kopalnia Rud Srebrnonośnych i Sztolnia Czarnej Pstrągi w Tarnowskich Górach, Muzeum Energetyki w Łaziskach Górnych, Muzeum Historii Kolei na dworcu Stradom), kościelne (najważniejsze to muzeum Sanktuarium Jasnogórskiego z unikatowymi zbiorami, porównywalnymi z muzeami narodowymi, ilustrującymi historię Rzeczypospolitej i Kościoła, zgromadzonymi tam z racji wyjątkowości tego miejsca, a także Muzeum Archidiecezjalne w Katowicach). Zauważyć można wzrastające zainteresowanie zachowaniem dorobku przeszłości; pozainstytucjonalne podejmowanie tego wyzwania, prowokowane tempem przemian, zaświadcza o przywiązaniu do dziedzictwa regionu (np. starania o utworzenie muzeum poświęconego hutnictwu, udostępnienie fragmentów kopalni „Ignacy” w Rybniku i „Saturn” w Czeladzi do zwiedzania i na cele wystawiennicze).

Województwo to także liczne miejsca pielgrzymkowe, z czego pięć z koronowanymi wizerunkami Matki Boskiej. Najbardziej znane jest sanktuarium Matki Bożej Częstochowskiej w Zespole Klasztornym oo. Paulinów na Jasnej Górze w Częstochowie z przyklasztornym muzeum Skarbiec. Do często odwiedzanych należą również: Sanktuarium Najświętszej Maryi Panny, Matki Sprawiedliwości i Miłości Społecznej w Piekarach Śląskich, Sanktuarium Matki Bożej Boguckiej w Bogucicach, Sanktuarium Matki Bożej Fatimskiej w Turzy Śląskiej, Sanktuarium Matki Bożej Uśmiechniętej w Pszowie, Bazylika Matki Boskiej Anielskiej w Dąbrowie Górniczej oraz Sanktuarium Matki Boskiej Lubeckiej w Lubecku.

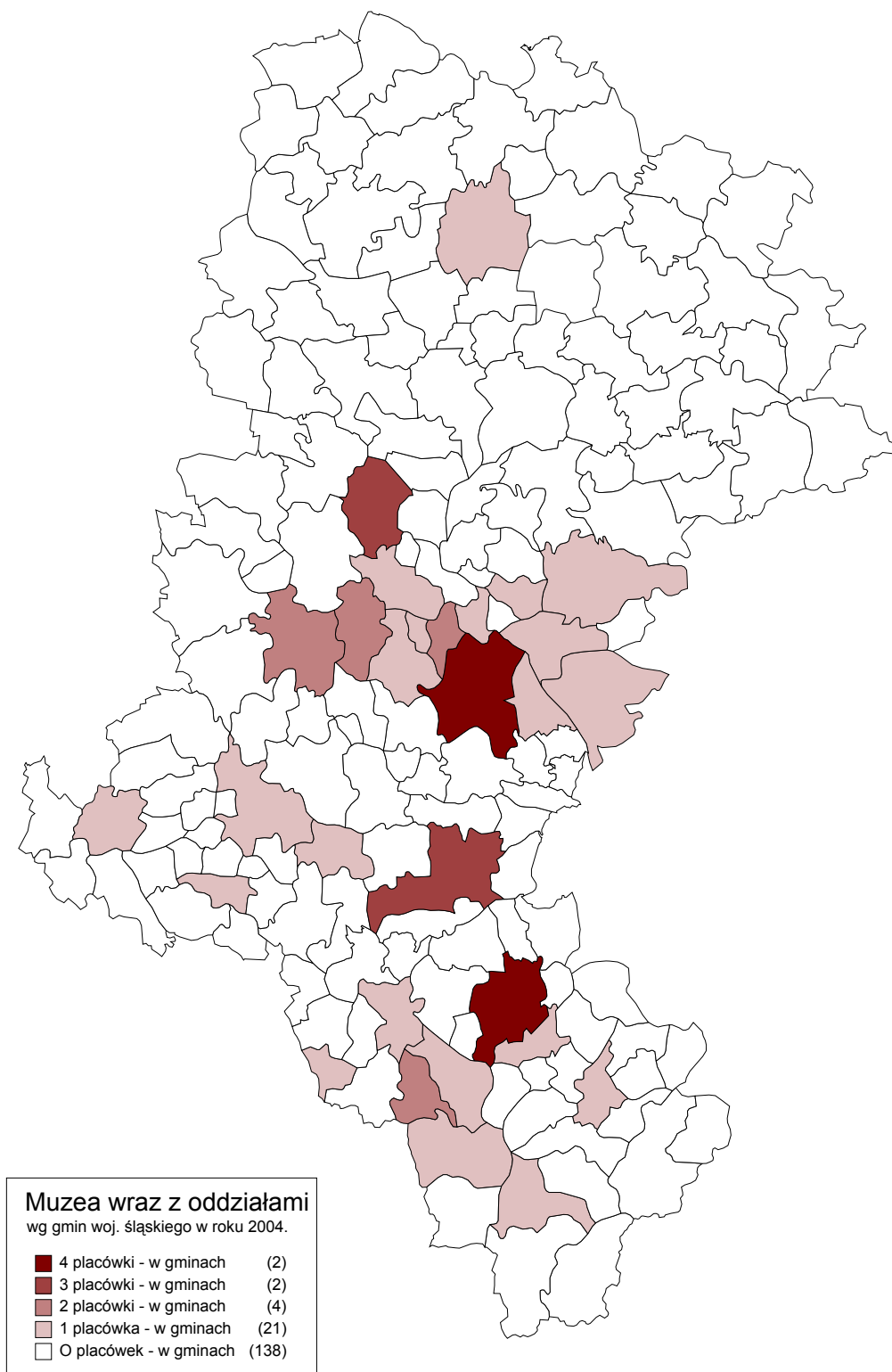
Atrakcją regionu są trzy obiekty paramuzealne, z czego jeden to Śląski Ogród Zoologiczny w Chorzowie (posiadający 50 ha powierzchni, prawie 3 000 zwierząt - około 300 gatunków, odwiedzany corocznie przez ok. 400 000 zwiedzających), a dwa pozostałe to ogrody botaniczne: w Brynku (w powiecie tarnogórskim) i w Zabrzu. Ogród Zoologiczny jest częścią Wojewódzkiego Parku Kultury i Wypoczynku, w skład którego wchodzi również Planetarium i Obserwatorium Astronomiczne, Wesole Miasteczko, Stadion Śląski, Górnośląski Park Etnograficzny oraz liczne inne obiekty sportowo – rekreacyjne. Park Kultury i Wypoczynku jest zespołem obiektów ważnym dla rozwoju kultury.

Pomimo znacznej liczby muzeów w regionie województwo śląskie zajmuje ostatnią pozycję w kraju pod względem liczby osób przypadających na placówkę muzealną (109 tys. osób w porównaniu do średniej w kraju – 57 tys. osób).

Większość muzeów i ich oddziałów zlokalizowanych jest na terenie subregionu środkowego. Ma tam swoją siedzibę 25 placówek, a więc ponad 58% tego typu obiektów w województwie. Na terenie subregionów północnego oraz zachodniego znajduje się odpowiednio: jedno oraz cztery muzea wraz z oddziałami.

Więcej niż jedno muzeum znajduje się w gminach: Chorzów, Częstochowa, Gliwice, Ustroń i Zabrze (po dwa muzea lub oddziały muzeów w każdej z gmin), Pszczyna i Tarnowskie Góry (po trzy muzea lub oddziały muzeów w każdej z gmin) oraz w Bielsku-Białej i Katowicach (po cztery muzea lub oddziały muzeów w każdej z gmin). Wyraźne dysproporcje w rozmieszczeniu muzeów w gminach na terenie województwa śląskiego zobrazowano na mapie 2-4.

Mapa 2-4. Liczba muzeów (instytucji kultury) wraz z oddziałami według gmin województwa śląskiego w roku 2004 (na podstawie danych z GUS).

Liczby w nawiasach w legendzie przedstawiają liczbę jednostek podziału administracyjnego o wartościach danej cechy mieszczących się w podanych przedziałach.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

Muzea ujęte w statystyce zorganizowały w 2004 roku 371 wystaw, z czego 251 stanowiły wystawy własne, 101 - wystawy pochodzące z innych województw, a 19 to wystawy z zagranicy. Wystawy te stanowiły 9% ogółu wystaw w skali kraju, co lokuje województwo na czwartej pozycji. Wysoką lokatę zajmuje również liczba imprez oświatowych w muzeach wynosząca 5 849 (trzecie miejsce w kraju).

Corocznym przeglądem najciekawszych przykładów pracy muzeów z całego kraju jest ogólnopolski konkurs Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na Wydarzenie Muzealne Roku „Sybilla”. Laureatami konkursu w ostatnich latach były Muzeum Zamkowe, Górnośląski Park Etnograficzny, Muzeum Górnictwa Węglowego, Muzeum Śląskie i Muzeum Górnośląskie.

Od roku 2006 organizowany jest konkurs Marszałka Województwa Śląskiego pn. „Najciekawsze wydarzenie muzealne roku” (w kategoriach: edukacja, wystawa, publikacja, praca konserwatorska). Pierwszymi laureatami spośród zgłoszonych zostały: Muzeum Chleba, Muzeum Śląskie, Muzeum z Bielska-Białej, Muzeum z Tarnowskich Gór.

We wszystkich muzeach województwa znajdują się czwarte pod względem liczebności w Polsce zbiory muzealiów liczące blisko 936 tysięcy jednostek inwentarzowych (7%) zbiorów krajowych. Najliczniejszą kategorię stanowią muzealia archeologiczne (blisko 40% ogółu jednostek inwentarzowych), liczne są również zbiory jednostek z dziedziny historycznej (liczą ponad 18% ogółu jednostek inwentarzowych), najmniej liczne są natomiast militaria, liczące 2 157 jednostek inwentarzowych.

Należy tu wspomnieć o unikalnych zbiorach tzw. „malarstwa naiwnego”, tworzonego w większości przez pracujących w kopalniach artystów-amatorów, takich jak T. Ociepka, E. Sówka, czy P. Wróbel, malujących swe najbliższe otoczenie, ale także fantastyczne wizyjne krajobrazy. Największe takie kolekcje posiadają muzea w Zabrze, Bytomiu, Rudzie Śląskiej i Katowicach.

Zbiory własne muzeów wzbogacane są przez depozyty; w muzeach województwa są one drugie pod względem liczebności w Polsce i liczą blisko 60,5 tys. jednostek inwentarzowych, (17% zbiorów ogólnokrajowych). Najliczniejszą grupę stanowią militaria (ponad 33% wszystkich depozytów muzeów województwa). Ta grupa depozytów rekompensuje więc niośle zbiory muzealiów tego rodzaju. Liczby i strukturę eksponatów według dyscyplin w muzeach województwa zamieszczono w poniższej tabeli.

Tabela 2-1-1. Liczba jednostek inwentarzowych oraz depozytów według kategorii w muzeach w województwie śląskim na koniec 2004 roku.

Dyscyplina	liczba jednostek inwentarzowych	liczba depozytów
Sztuka	83 571	2 899
Archeologia	368 775	3 241
Etnografia	75 164	3 777
Historia	171 813	6 456
Militaria	2 157	20 397
Numizmaty	34 241	1 136
Technika	15 531	1 822
Przyroda	41 055	15 484
Inne	143 640	
Ogółem	935 947	60 545

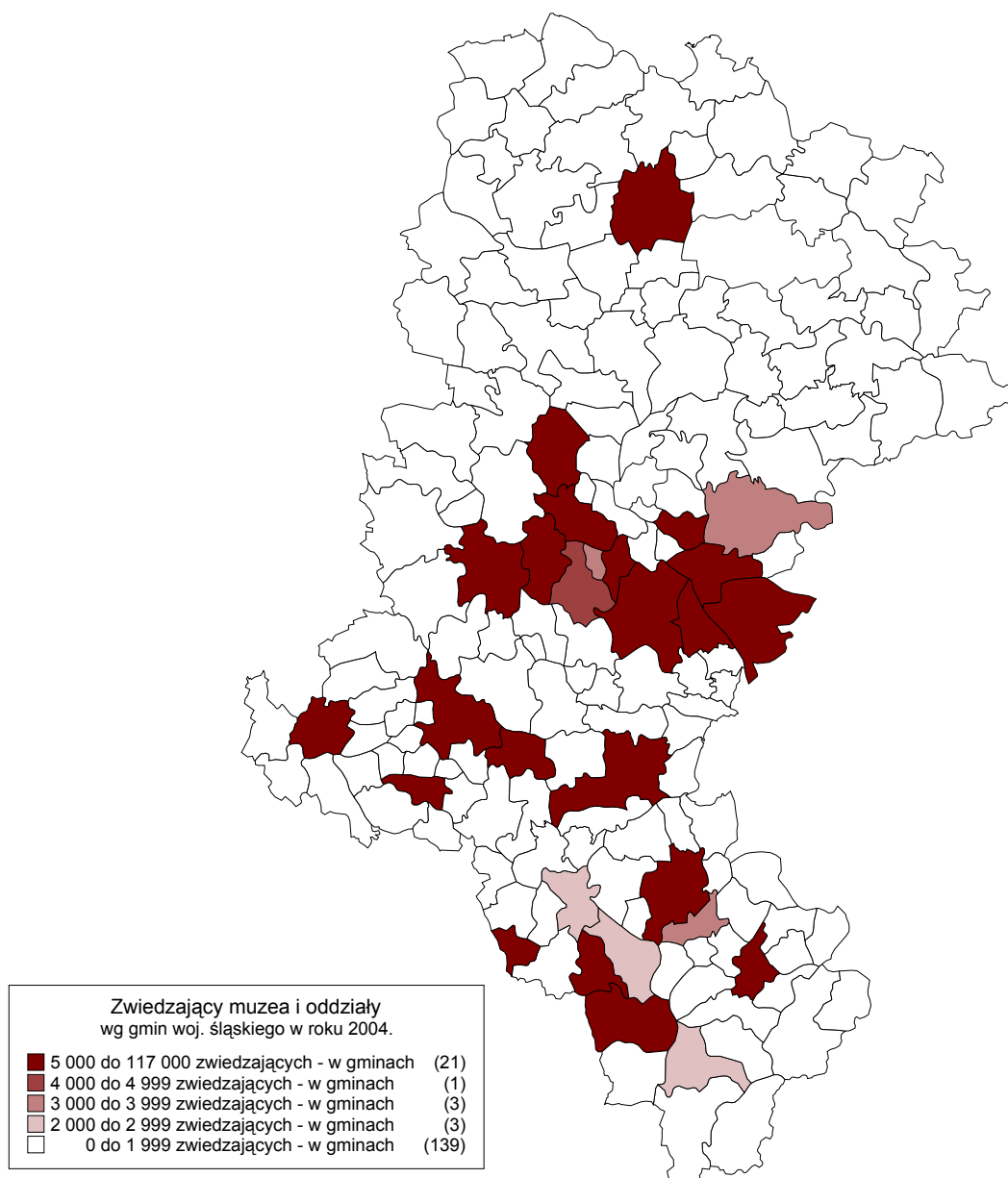
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS, Kultura 2004.

Muzea w województwie śląskim odwiedziło w 2004 roku ponad 706 tysięcy osób, co stanowi 4% ogółu zwiedzających polskie muzea. Średnio na każdy 1 000 ludności tylko 150 osób zdecydowało się na wizytę w muzeum w ciągu całego roku.

Młodzież szkolna stanowiła blisko 45% ogółu zwiedzających muzea, co jest drugim wynikiem w Polsce (świadczyć może zatem o bogatej ofercie dydaktycznej placówek muzealnych). Większy odsetek posiada jedynie województwo opolskie. Największym powodzeniem cieszyły się muzea regionalne, które odwiedziło 34% ogółu zwiedzających. Ciekawe okazały się również muzea techniki (17% zwiedzających muzea).

W celu spopularyzowania pracy oraz zbiorów muzeów i zachęcenia do ich częstego odwiedzania od paru lat instytucje te - za przykładem muzeów francuskich – organizują w maju tzw. noce muzealne cieszące się bardzo dużą frekwencją. Inną atrakcyjną formą są „Europejskie dni dziedzictwa kulturowego”.

Mapa 2-5. Zwiedzający muzea i oddziały wg gmin województwa śląskiego w roku 2004.

Liczby w nawiasach w legendzie przedstawiają liczbę jednostek podziału administracyjnego o wartościach danej cechy mieszczących się w podanych przedziałach.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych

2.4. Galerie

Działalność wystawiennicza pokazująca sztukę współczesną prowadzona jest przede wszystkim poprzez 23 galerie - w tym 8 prowadzonych w ramach sektora prywatnego. Stanowi to 8% wszystkich krajowych galerii (w Polsce jest ich 274 - na każde województwo przypada więc średnio 17 galerii). W mieście wojewódzkim – Katowicach, siedzibę ma jedynie 17% tych instytucji działających na terenie województwa, podczas gdy w Polsce średnio aż 63% galerii znajduje się w miastach wojewódzkich. Powyższy fakt można uznać za zaletę, gdyż dzięki rozmieszczeniu znacznej większości galerii poza stolicą województwa dostęp do wystaw jest łatwiejszy.

Zdecydowanie największe zbiory zgromadziły galerie malarstwa. W dalszej kolejności liczne zbiory posiadają galerie grafiki i fotografii. Łącznie te trzy typy galerii posiadają ponad 87% zbiorów własnych wszystkich galerii województwa śląskiego.

Tabela 2-1-2. Zbiory własne galerii państwowych i samorządowych wg województw w dniu 31 XII 2004.

WOJEWÓDZTWA	Ogółem	W tym								
		malarstwo	Rzeźba	grafika	Rysunek	Tkanina	szkło i ceramika	fotografia	„nowe media”	filmy o sztuce
P O L S K A	599 908	384 264	1 379	170 058	12 334	393	1 175	19 195	7 740	3 098
Dolnośląskie	2490	731	20	468	190	8	651	85	9	101
Kujawsko-pomorskie	524868	370716	200	148125	5538	15	186	18	-	69
Lubelskie	4256	774	17	330	3036	2	2	51	-	-
Lubuskie	7063	399	2	2246	164	2	1	3853	396	-
Łódzkie	14417	1691	41	11874	533	39	33	180	8	18
Małopolskie	16596	365	140	222	114	16	4	8666	7003	66
Mazowieckie	8432	1692	240	2831	492	66	11	275	47	2778
Opolskie	1236	600	18	101	39	39	25	289	120	5
Podkarpackie	2401	1290	205	407	373	17	21	87	1	-
Podlaskie	5489	1024	66	540	816	12	1	3024	6	-
Pomorskie	1557	651	65	515	206	75	16	8	7	14
Śląskie	2951	1364	82	707	150	33	32	525	28	30
Świętokrzyskie	4190	1040	147	808	297	19	88	1791	-	-
Warmińsko-mazurskie	1731	650	16	437	118	23	71	294	115	7
Wielkopolskie	1743	971	104	367	200	24	28	44	-	5
Zachodniopomorskie	488	306	16	80	68	3	5	5	-	5

Źródło: Raport GUS „Kultura w 2004r.”

Do ważnych ośrodków galeryjnych zaliczane są m. in.: Biura Wystaw Artystycznych w Katowicach i Bielsku-Białej, Miejska Galeria Sztuki w Częstochowie, Galeria „Kronika” w Bytomiu, Galeria Fotografii B&B w Bielsku-Białej, oraz trzy galerie zlokalizowane na terenie Katowic: Galeria Związku Polskich Artystów Fotografików, Galerie Górnośląskiego Centrum Kultury oraz Galeria Związku Polskich Artystów Plastyków. W zakresie prezentacji sztuk plastycznych i fotografii aktywnie działają również muzea, organizując liczne wystawy tymczasowe. W gromadzeniu zbiorów sztuki współczesnej specjalizuje się m.in. Muzeum

Górnośląskie w Bytomiu. Od roku 2005, dzięki Narodowemu Programowi „Znaki Czasu”, którego celem jest tworzenie regionalnych kolekcji sztuki współczesnej, w Częstochowie i Katowicach zajęły się tworzeniem takich kolekcji stowarzyszenia nawiązujące do idei warszawskiej „Zachęty Sztuk Pięknych”, wspierane przez samorząd lokalny i regionalny.

Większość galerii zlokalizowana jest na terenie subregionu środkowego, gdzie znajduje się 13 z 23 galerii. Na terenie subregionu południowego znajduje się sześć galerii, a w subregionie północnym - cztery.

Galerie w roku 2004 zaprosiły na 259 wystaw. Stanowi to 8% wystaw w skali kraju i lokuje województwo na czwartej pozycji wśród pozostałych. Znaczną większość, bo aż 83%, wystaw, zorganizowały galerie samorządowe. Aktywność galerii niepublicznych poza granicami kraju (organizacja wystaw i ekspozycji za granicą) była na takim samym poziomie co działalność galerii samorządowych.

Zbiory galerii samorządowych województwa wynoszą niespełna 1% zbiorów zgromadzonych na terenie Polski (dziewiąte miejsce w kraju). Tak niewielki odsetek zbiorów galeryjnych województwa śląskiego na tle kraju spowodowany jest olbrzymimi zbiorami (głównie malarstwa i grafiki) zgromadzonymi w województwie kujawsko-pomorskim, stanowiącymi aż 88% polskich zbiorów.

Galerie oprócz wystaw proponowały także odczyty i prelekcje, spotkania autorskie, lekcje na wystawach oraz filmy. W galeriach samorządowych odbyło się 865 takich spotkań, a w galeriach prywatnych - 206.

Zróżnicowana i ciekawa oferta galerii jest potwierdzeniem dużej aktywności środowisk plastycznych i fotograficznych regionu oraz Akademii Sztuk Pięknych. Do najważniejszych przeglądów i konkursów organizowanych przez galerie należą „Biennale Plakatu Polskiego”, „Triennale Grafiki Polskiej”, „Intergrafia”, Biennale Sztuki „Wobec Wartości” (Katowice), „Bielska jesień”(Bielsko-Biała), Międzynarodowe Triennale „Sacrum w sztuce”, Biennale Miniatury (Częstochowa), Międzynarodowy Konkurs Fotografii „Bez granic” (Bielsko-Biała).

Za określeniami „śląska szkoła plakatu”, „grafika śląska”, „śląska fotografia” kryją się dokonania wielu znakomitych twórców nagradzanych na całym świecie.

W roku 2004 na terenie województwa śląskiego wystawy w galeriach samorządowych oraz prywatnych gościły ponad 231 tysięcy zwiedzających (z czego 16 453 osoby w galeriach prywatnych), a więc piątą pod względem wielkości ich liczbę w kraju. Wystawy zagraniczne i międzynarodowe w galeriach samorządowych odwiedziło w sumie 45 662 zwiedzających.

2.5. Zabytki

Wyrazem bogactwa i zróżnicowania kulturowego województwa śląskiego są jego zabytki. Szczególną grupę stanowią zabytki techniki oraz zabytkowe obiekty przemysłowe. Ten rodzaj obiektów odzwierciedla specyficzną, industrialną historię województwa, a zwłaszcza zurbanizowanej Aglomeracji Górnośląskiej. Zbiory eksponatów poświęconych różnym dziedzinom techniki zgromadzono m.in. w Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrze, w Kopalni Zabytkowej Rud Srebronośnych w Tarnowskich Górach, w Muzeum „Dom Tkacza” oraz w Muzeum Techniki i Włókiennictwa w Bielsku-Białej, w Muzeum Prasy Śląskiej w Pszczynie, w Muzeum Hutnictwa i Kuźnictwa w Ustroniu oraz w Centralnym Muzeum Pożarnictwa w Mysłowicach. Zachowało się również wiele budowli przemysłowych z XIX i początku XX wieku, posiadających bardzo ciekawą historię i architekturę. Część z nich ma status zabytków. Budowle te wykorzystywane zaczynają być do celów muzealnych, wystawienniczych, edukacyjnych, komercyjnych, dzięki czemu mają szanse na przetrwanie. Do najważniejszych tego typu obiektów zalicza się m.in. dawną „Hutę Królewską” w Gliwicach (teraz Gliwickie Zakłady Urządzeń Technicznych z oddziałem Muzeum Gliwickiego), Szyb „Wilson”(gdzie działa prywatna galeria, odbywają się projekcje filmów

i koncerty muzyczne), kompleks Elektrociepłowni Szombierki w Bytomiu, kopalnię „Kleofas” w Katowicach (obecnie centrum handlowo-rozrywkowe „Silesia City Center”), a także kościół w cechowni fabryki materiałów wybuchowych „Lignoza” w Krywałdzie (dzielnica Knurowa). Do zabytków techniki należą również dworce kolejowe w Bielsku-Białej, Katowicach, Sosnowcu i Sosnowcu-Maczkach, urządzenia hydrotechniczne Kanału Gliwickiego, liczne wieże wodne i najwyższy w województwie śląskim zabytek – drewniany maszt radiostacji w Gliwicach.

Z zabytkami przemysłu i techniki związane są również zespoły fabryczno-rezydencjonalne (m.in. H.Dietla w Sosnowcu, A.Manhardta w Bielsku-Białej), fabryczne osiedla patronackie (Giszowiec, Nikiszowiec – obecnie dzielnice Katowic) i kolonie robotnicze (np. Borsiga w Zabrze, „Ficinus” w Rudzie Śląskiej, Zgorzelec i Bobrek w Bytomiu).

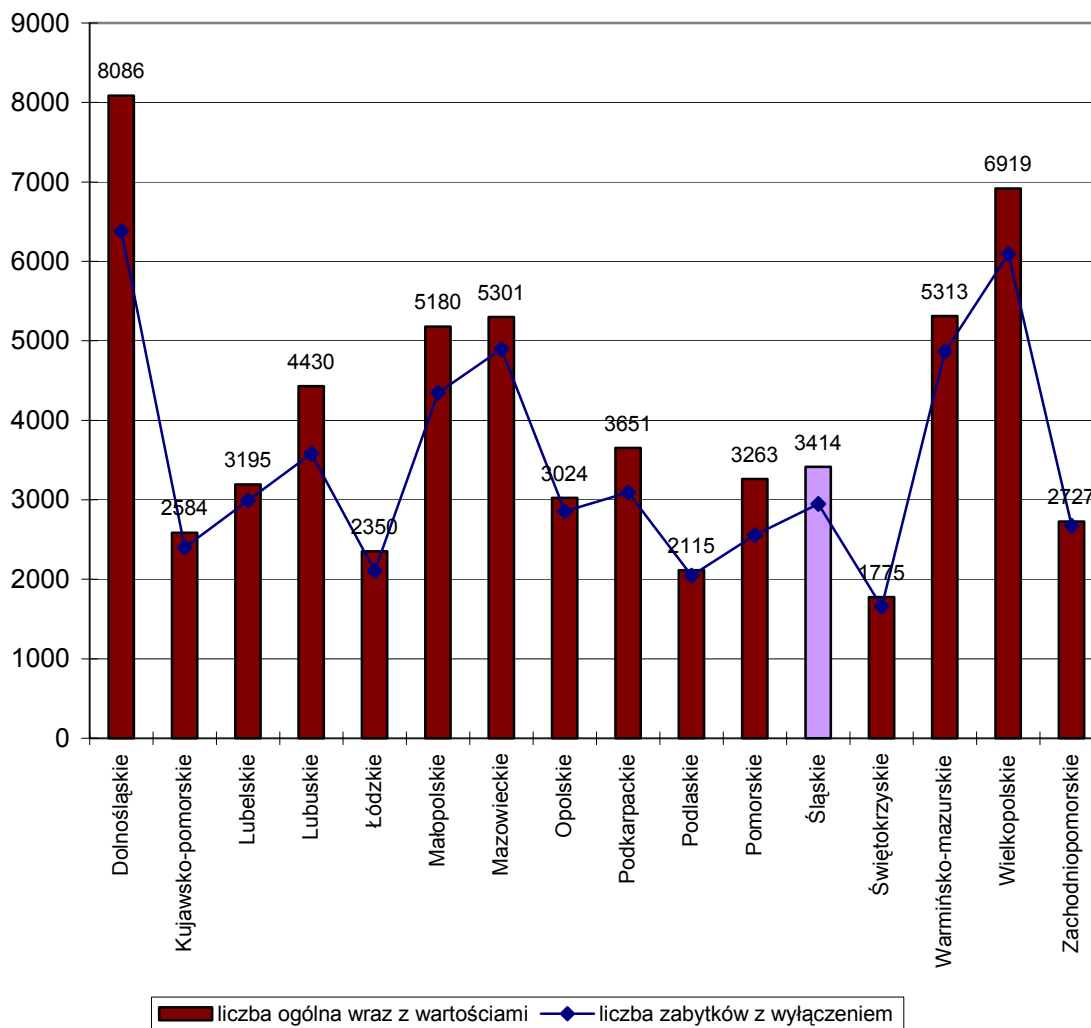
Zabytki przemysłowe mają największy procentowy udział w ogóle zabytków tego typu w kraju (11% wszystkich polskich zabytków o charakterze przemysłowym znajduje się w Śląskiem).

Zabytki województwa śląskiego to także cenne dzieła architektury i urbanistyki m.in. 38 układów urbanistycznych, architektura mieszkaniowa okresu historyzmu i secesji (np. bielska i bytomska secesja), przykłady architektury modernistycznej z lat trzydziestych XX wieku (np. obiekty katowickie - pierwszy w Polsce tzw. „drapacz chmur”, gmach Sejmu Śląskiego, Zameczek Prezydenta RP w Wiśle, Dom Jedwabiu Weichmanna w Gliwicach, kościół pw. św. Józefa w Zabrze), układy urbanistyczne małych miasteczek zamieszkałych dawniej przez ludność żydowską (Żarki, Lelów, Szczekociny). Wyjątkowym, bo zaprojektowanym z założoną jednorodną koncepcją miastem, są Tychy, dziś przykład socrealizmu, projektowane od lat pięćdziesiątych XX wieku przez Hannę Adamczewską Wejchert i Kazimierza Wejcherta.

Województwo bogate jest także w kompozycje krajobrazowe (m.in. 98 zabytkowych parków wraz z pałacami i rezydencjami), zabytki „architektury militaris” (m.in. warownie jurajskie z gotyckimi zamkami i formami obronnymi od IX po XX wiek, śląski obszar warowny z lat 30. XX w.), drewniane budowle sakralne, w tym drewniane kościółki o konstrukcji zrębowej (w województwach podkarpackim, małopolskim, śląskim i opolskim jest ich więcej niż w całej Europie). Na mapie kulturowego dziedzictwa szczególne miejsce zajmują: Częstochowa z Klasztorem Jasnogórskim (obiekt wpisany na listę Pomników Historii RP obok „Sztolni Czarnego Pstrąga” i Kopalni Zabytkowej Rud Srebrnonośnych w Tarnowskich Górach) i otaczającymi Jasną Górę historycznymi sanktuariami Gidle, Leśniów, Mrzygłód, Mstów, Św. Anna, Wielgomłyny, klasztor Cystersów w Rudach (powstał w poł. XIII wieku) wraz z zachowanym krajobrazem pokazującym formy gospodarki cystersów, a także bogate w zabytki Bielsko-Biała (szczególnie modernizm okresu międzywojennego), Cieszyn i ziemia cieszyńska, w tym najstarszy zabytek architektury – romańska rotunda z XI wieku.

Najcenniejsze obiekty wpisane są do rejestru zabytków (3414 wpisów). Ich liczba, z wyłączeniem zabytków archeologicznych, przeniesionych do skansenów i nieistniejących, ale nadal wpisanych do rejestru, wynosi 3 012, co stanowi 5% w skali kraju (ósme miejsce wśród województw). W województwie śląskim znajdują się również 402 wpisane do rejestru zabytki archeologiczne, przeniesione do skansenów (stały się eksponatami muzealnymi) i nieistniejące (przestały fizycznie istnieć, jednak nadal są wpisane do rejestru).

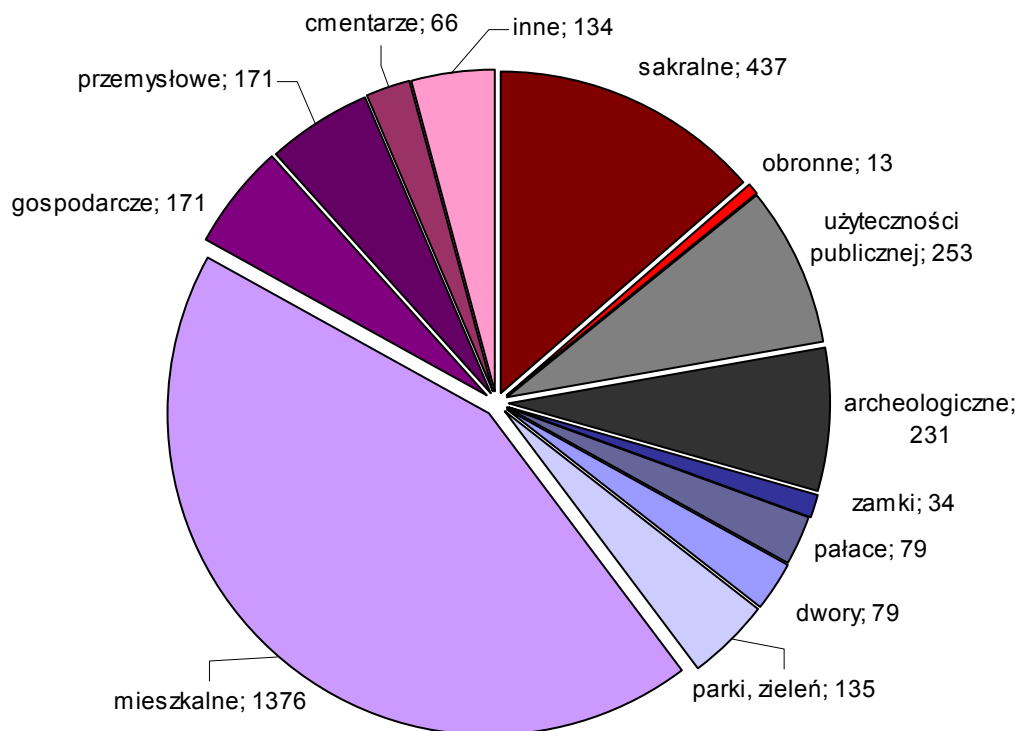
Wykres 2-7. Ogólna liczba zabytków wpisanych do rejestru zabytków oraz liczba zabytków z wyłączeniem wielkoobszarowych, archeologicznych, przeniesionych do skansenów i nieistniejących w Polsce według województw w roku 2004.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KOBiDZ.

Największą grupę stanowią zabytki o charakterze mieszkalnym (1 376 obiektów z wyłączeniem wielkoobszarowych, przeniesionych do skansenów i nieistniejących) oraz sakralnym (437 obiektów z wyłączeniem wielkoobszarowych, przeniesionych do skansenów i nieistniejących). Poniższy wykres ilustruje zabytki województwa śląskiego ze wskazaniem ich rodzaju.

Wykres 2-8. Liczba zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru z wyłączeniem zabytków będących wielkoobszarowymi założeniami miejskimi lub wiejskimi, nieruchomości przeniesionych do skansenów oraz nieistniejących, wpisanych nadal do rejestru zabytków w województwie śląskim w roku 2006 według ich rodzaju.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych na stronie internetowej Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach (www.wkz.katowice.pl/bip/zadania.html), stan na dzień 06.04.2006.

Struktura zabytków według typów własności jest bardzo zbliżona do struktury zabytków na terenie całej Polski. Jediną istotną różnicą jest większa niż w innych województwach liczba zabytków będących własnością komunalną.

Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na zły stan techniczny występujących w Śląskiem zabytków. Jedyne 9% obiektów zabytkowych nie wymaga remontu. Jest to wynik gorszy niż średnia krajowa wynosząca 10%, co powoduje, że województwo znajduje się dopiero na 12 pozycji. Odsetek obiektów zabytkowych, w których konieczne jest wykonanie remontu kapitalnego, jest także większy niż średnia w Polsce i wynosi 33%. Gorszy stan techniczny zabytków mają jedynie województwa: dolnośląskie (34% obiektów zakwalifikowanych do remontu kapitalnego) oraz opolskie (49% obiektów zakwalifikowanych do remontu kapitalnego).

2.6. Szkolnictwo artystyczne

Województwo śląskie jest jednym z największych w Polsce ośrodków naukowych i akademickich (trzecie miejsce w kraju). Szeroko rozwinięta oferta dydaktyczna obejmuje również szkoły artystyczne; ich liczba oraz poziom to jedna z podstawowych przyczyn tak silnej pozycji środowisk muzycznych, plastycznych i filmowych w Polsce.

W roku 2004 działały 22 ponadgimnazjalne szkoły artystyczne nie dające uprawnień zawodowych, do których uczęszczało 4 449 uczniów oraz 18 ponadgimnazjalnych szkół artystycznych dających uprawnienia zawodowe, do których uczęszczało 3 629 uczniów; w sumie to 40 ponadgimnazjalnych szkół artystycznych, a więc blisko 8% ogółu takich szkół w kraju (w Polsce jest ich 504), co daje piąte miejsce wśród pozostałych województw. Szkoły

artystyczne posiadają bardzo dobrą infrastrukturę – na każde pomieszczenie w szkole przypadało w omawianym roku wyłącznie 8 uczniów. To druga pozycja w kraju - nieznacznie lepszą lokatę posiada jedynie województwo warmińsko-mazurskie.

Największa koncentracja ponadgimnazjalnych szkół artystycznych występuje w subregionie środkowym, gdzie znajdują się 23 szkoły, a więc blisko 58% ogółu szkół (uczęszczało do nich w roku 2004 ponad 59% uczniów całego województwa). Najmniejsza liczba ponadgimnazjalnych szkół artystycznych znajduje się na terenie subregionu zachodniego, gdzie mieści się 5 placówek tego typu, w pozostałych subregionach liczba tych szkół wynosi po sześć w każdym z nich.

Największa liczba szkół artystycznych znajduje się na terenie gmin (miast): Częstochowa (pięć szkół), Katowice (cztery szkoły), oraz Zabrze i Dąbrowa Górnicza (po trzy szkoły).

Edukację artystyczną na poziomie wyższym oferują dwie państwowe wyższe szkoły artystyczne (studiowało na nich w roku 2004 łącznie 1 247 osób – 8% studentów tego typu szkół w kraju). Są to: Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego w Katowicach oraz Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach. Młodzi artyści mają także szansę kształcenia na Uniwersytecie Śląskim (Wydział Radia i Telewizji w Katowicach, w kierunku animacji kulturowej - Instytut Sztuki i Muzyki w Cieszynie) oraz w Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie na Wydziale Wychowania Artystycznego, a także w wyższych uczelniach niepublicznych takich jak Śląska Wyższa Szkoła Informatyki w Chorzowie (Wydział Grafiki), Wyższa Szkoła Techniczna w Katowicach (kierunek architektura wnętrz).

2.7. Domy i ośrodki kultury, kluby oraz świetlice

Celem działalności domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic jest upowszechnianie ruchu amatorskiego, wspieranie inicjatyw twórczych, rozwijanie uzdolnień oraz zainteresowań mieszkańców, prezentacja dorobku artystycznego poprzez wystawiennictwo, koncerty i promowanie nowych talentów. Gminne domy i ośrodki kultury kultywują bogate tradycje ludowe a twórcom amatorom stwarzają warunki do wszechstronnego rozwoju.

W roku 2003 na terenie województwa śląskiego było łącznie 276 domów i ośrodków kultury, klubów oraz świetlic. Stanowi to ponad 9% ogółu tego typu placówek w kraju (średnio w województwach działały 232 placówki, liczba domów i ośrodków kultury, klubów oraz świetlic jest więc wyższa od średniej krajowej). W miastach znajdowało się 176, a więc 64% wszystkich takich instytucji w województwie. Odsetek ten jest wyższy niż średnia krajowa o 5 punktów procentowych, co znajduje swoje uzasadnienie w wysokim poziomie urbanizacji w Śląskiem.

Prawie dwie trzecie (61%) powyższych instytucji to domy i ośrodki kultury (łącznie 169, z czego 70 znajduje się na wsi). Znaczny odsetek stanowią również świetlice (jest ich 73). Sieć ta wzbogacana jest o 511 kół i klubów artystycznych (7% ogółu kół i klubów artystycznych w Polsce oraz 8% ogółu członków kół i klubów w kraju).

Charakteryzowane instytucje są na ogół oparciem dla różnych zespołów artystycznych. Działa ich w regionie 1 305, co stanowi 8% ogółu zespołów artystycznych działających w Polsce. Liczba członków zespołów województwa śląskiego to ok. 10% ogółu liczby członków zespołów artystycznych w kraju.

Domy kultury, ośrodki kultury oraz kluby i świetlice są drugą liczebnie (po bibliotekach) siecią placówek kultury w województwie, pełnią więc podstawową rolę w umożliwianiu uczestnictwa w kulturze. Zlokalizowane głównie w miastach (z wyjątkiem ośrodków kultury i świetlic) zorganizowały w roku 2003 na terenie województwa śląskiego łącznie 17 616 imprez, z czego 82,2% zostało zorganizowanych w miastach. Liczba imprez zorganizowanych przez tego typu instytucje na terenie województwa śląskiego stanowiła 8,5% wszystkich takich imprez w skali kraju.

W imprezach tych uczestniczyło 2 467,3 tys. (80,2% uczestników to mieszkańcy miast), co również stanowiło około 8% wszystkich uczestników tego typu imprez w skali kraju.

Instytucje omawianego typu mają bardzo zróżnicowany profil działalności; zależy to przede wszystkim od możliwości bazy i lokalizacji. Osobną grupę stanowią tu domy kultury wyposażone w scenę z zapleczem umożliwiającym prezentacje różnorodnych form scenicznych i muzycznych. Wyposażone są one też często w pomieszczenia pozwalające prowadzić działalność wystawienniczą – plastyczną i fotograficzną. Pełnią więc funkcję centrów sztuki; organizują spektakle teatralne i koncerty, wernisaże, przeglądy, festiwale i konkursy. Wymienić tu można dla przykładu Górnośląskie Centrum Kultury (Katowice), Rybnickie Centrum Kultury, Bielskie Centrum Kultury, Pałac Kultury Zagłębia (Dąbrowa Górnicza), Miejskie Centrum Kultury (Mysłowice), Pszczyńskie Centrum Kultury, Raciborskie Centrum Kultury, Tarnogórskie Centrum Kultury, Bytomskie Centrum Kultury, Miejskie Domy Kultury w Chorzowie („Centrum”), Katowicach-Szopienicach, Kłobucku, Lublińcu, Łaziskach Górnych, Myszkowie, Piekarach Śląskich, Rudzie Śląskiej, Tychach, Żorach, Żywcu, Gminne Ośrodki Kultury w Bobrownikach i Wręczy Wielkiej. Działalność tych instytucji ułatwia dostęp do wydarzeń artystycznych, a duża liczba odpowiednio wyposażonych sal na stosunkowo niewielkiej przestrzeni zachęca impresariaty do oferowania imprez.

2.8. Biblioteki

Do zasadniczych funkcji bibliotek – instytucji o fundamentalnym znaczeniu dla rozwoju kultury - należy organizacja i zapewnienie dostępu do zasobów dorobku nauki i kultury. Biblioteki upowszechniają czytelnictwo, prowadzą działalność informacyjną, edukacyjną, bibliograficzną a także popularyzatorską. W bibliotekach organizowane są imprezy związane z promocją książek, często również wystawy, koncerty, konkursy, wykłady, szkolenia itp. Bywają one jedynymi placówkami kultury w gminach, oprócz podstawowej funkcji stają się więc ośrodkami kultury. Są największą siecią instytucji kultury w regionie – obecność biblioteki w każdej jednostce samorządu terytorialnego jest ustawowym obowiązkiem.

Rola bibliotek publicznych istotna jest również z punktu widzenia ich udziału w budowaniu społeczeństwa informacyjnego; modernizacja i komputeryzacja bibliotek zwiększa bowiem dostęp obywateli do wiedzy.

Województwo śląskie charakteryzuje się jedną z najwyższych liczb bibliotek w kraju (patrz: Mapa 2-4). Znajduje się tu 840 bibliotek i filii, co stanowi blisko 10% ogółu placówek bibliotecznych w kraju (w Polsce jest ich 8 653). Większą liczbę bibliotek i filii posiada jedynie województwo mazowieckie (1 030 bibliotek i filii). Średnio na każde województwo przypada po 541 bibliotek i filii - liczba ta jest więc dużo niższa od liczby bibliotek i filii zlokalizowanych na terenie województwa śląskiego. Aż 565 bibliotek, a więc 67%, to placówki mające w swoich zbiorach księgozbiór zawierający co najmniej 10 tysięcy woluminów. Województwo posiada także największą w skali kraju liczbę bibliotek o księgozbiorze liczącym powyżej 50 tysięcy woluminów.

Placówki biblioteczne są jednak mocno obciążone - na jedną bibliotekę i filię przypada średnio ponad 5 595 mieszkańców. Jest to jedna z najwyższych wartości w kraju, więcej mieszkańców przypada na placówkę biblioteczną wyłącznie w województwie pomorskim (6 238 mieszkańców). Inne wskaźniki pokazujące ten problem to: na stu mieszkańców przypada 2,6 m² powierzchni użytkowej i 0,22 miejsca w czytelnicy, a na jedną placówkę – 1254 czytelników.

W 840 bibliotekach i filiach województwa zatrudnionych jest 2 152 pracowników. Na każdą placówkę przypada średnio jedynie 2,5 pracownika (obciążenie jednego pracownika to 487 czytelników i 10 195 wypożyczeń), co i tak czyni śląskie liderem w liczbie pracowników na każdą bibliotekę w kraju, ilustrując zarazem problem niedoboru kadr w tych instytucjach.

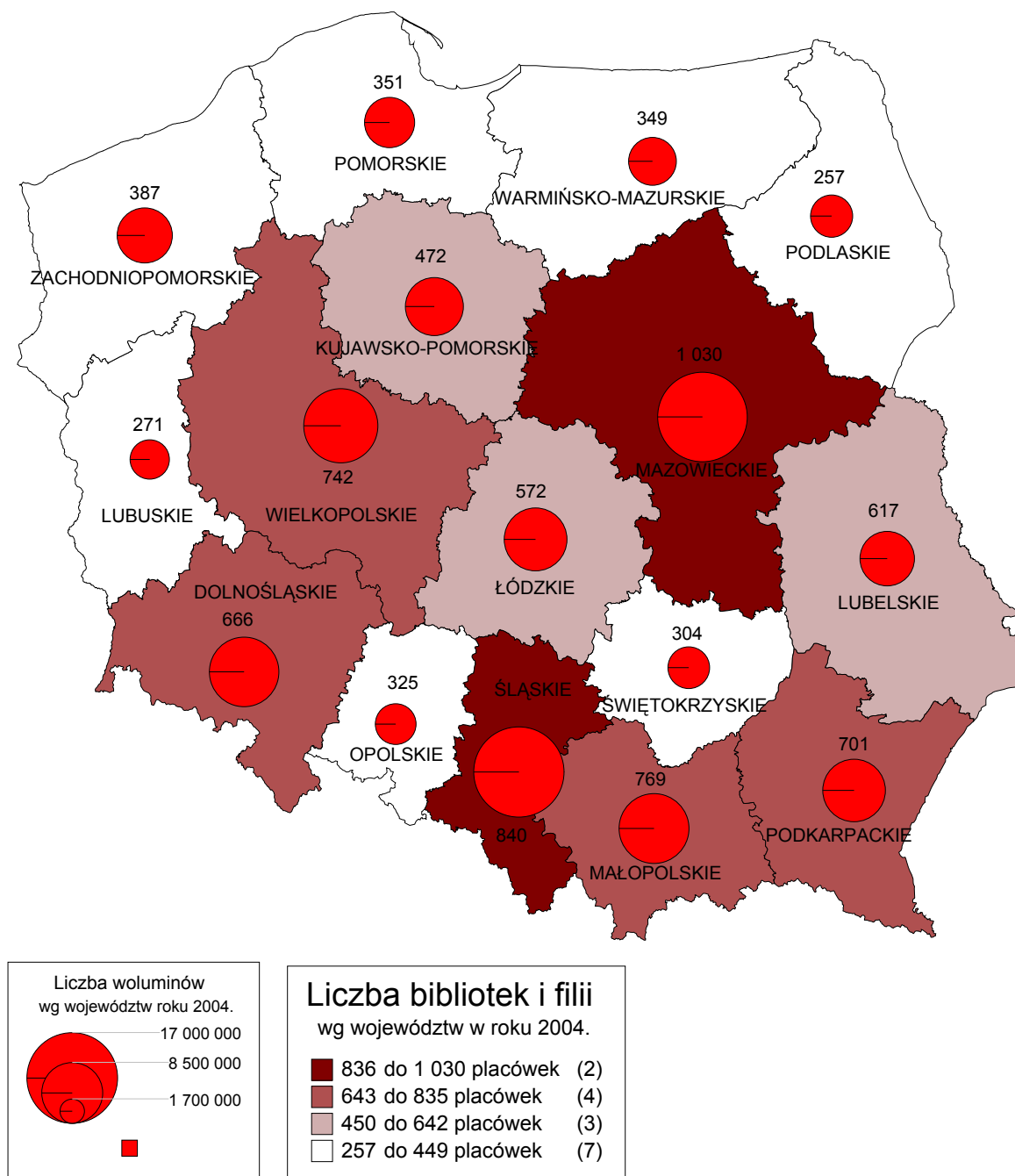
Na obszarze województwa zaobserwować można wyraźnie odmienną strukturę bibliotek ze względu na ich lokalizację w mieście czy też na wsi w porównaniu z resztą Polski. W kraju 34% bibliotek i filii znajduje się w mieście, w województwie śląskim liczba ta wynosi 58% i jest to wartość najwyższa w Polsce – kolejną lokatę zajmuje województwo pomorskie, w którym 41% bibliotek i filii znajduje się w miastach. W województwie śląskim liczba bibliotek i filii zlokalizowanych na wsi jest najniższa w kraju i stanowi 42% - to dwukrotnie mniej niż w województwie podkarpackim, gdzie odsetek bibliotek zlokalizowanych na wsi jest najwyższy. Sytuacja ta jest odbiciem struktury zaludnienia - ludność miejska stanowi blisko 79% ogółu mieszkańców województwa śląskiego.

W każdej gminie znajduje się co najmniej jedna placówka biblioteczna, choć liczba bibliotek i filii jest wysoce zróżnicowana. Waha się ona od jednej biblioteki w blisko 16% gmin do 38 bibliotek i filii w gminie Katowice, w której to dodatkowo na każdą placówkę biblioteczną przypada największa w województwie liczba zatrudnionych pracowników, wynosząca 7 osób (zróżnicowanie w rozmieszczeniu bibliotek w gminach województwa śląskiego przedstawiono na mapie 2-7).

Na terenie województwa znajduje się najwięcej w Polsce oddziałów bibliotek przeznaczonych dla dzieci (86).

Województwo śląskie posiada drugą pod względem wielkości w kraju liczbę miejsc w czytelniach, wynoszącą 10 265 miejsc. W komputery i programy biblioteczne wyposażone były w 2004 roku 262 biblioteki, a więc ponad 31% placówek. Jest to liczba wciąż niewielka i powinna ulec możliwie szybkiemu zwiększeniu. Ogółem na terenie województwa w placówkach bibliotecznych użytkowane były 1 253 komputery (w tym jedynie 845 z dostępem do internetu), z czego dla czytelników dostępnych było zaledwie 368 sztuk (w tym 212 z dostępem do internetu). Z punktu widzenia roli, jaką biblioteki odgrywają w dostępie do informacji i dorobku naukowego oraz mając na uwadze szybko postępującą informatyzację życia społeczeństw, konieczna jest możliwie szybka komputeryzacja placówek bibliotecznych.

Mapa 2-6. Liczba bibliotek i filii oraz liczebność księgozbioru w woluminach według województw w roku 2004.

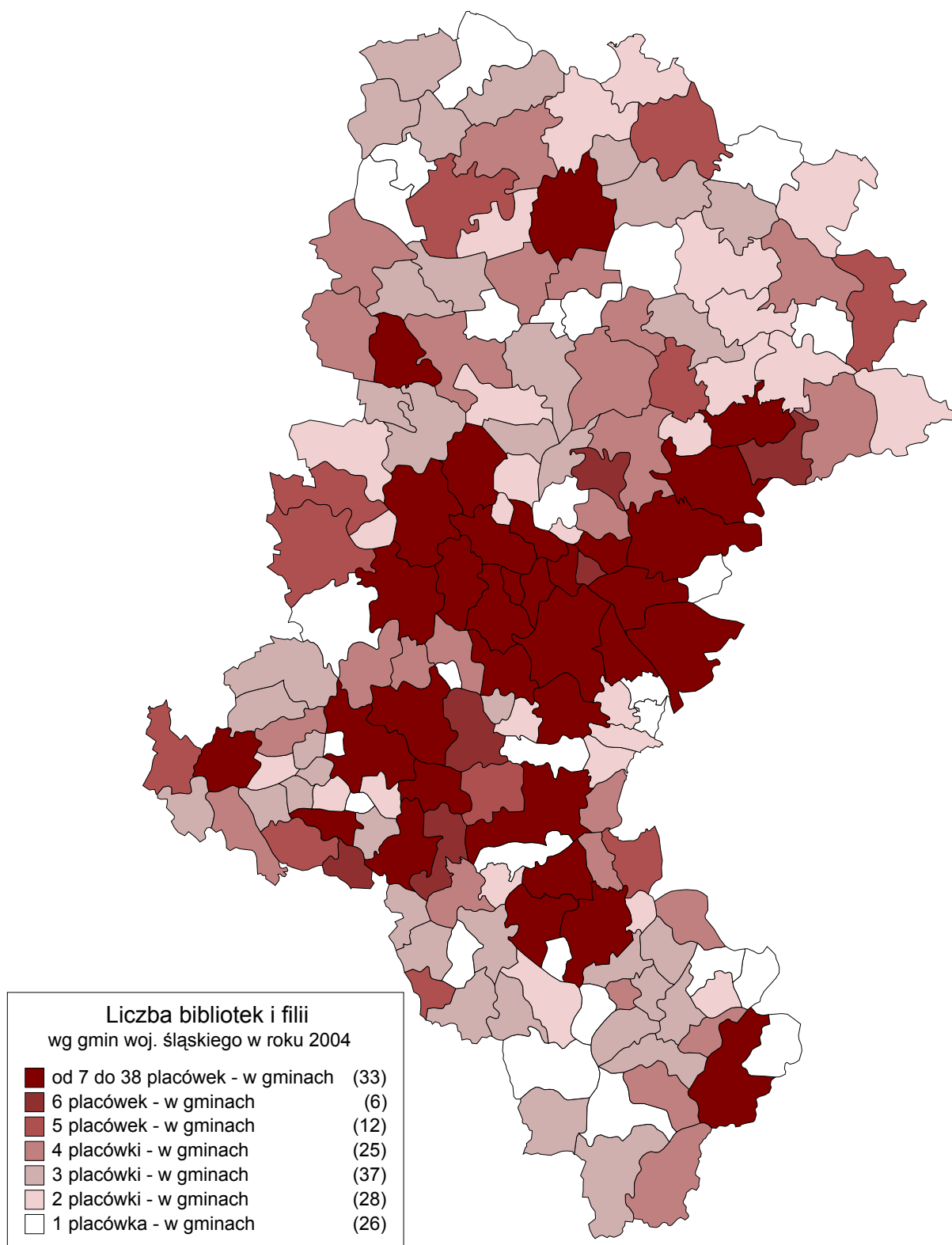

Liczby w nawiasach w legendzie przedstawiają liczbę jednostek podziału administracyjnego o wartościach danej cechy mieszczących się w podanych przedziałach.

Etykiety liczbowe znajdujące się w polu mapy przedstawiają liczbę bibliotek w danym województwie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

Mapa 2-7. Liczba bibliotek i filii według gmin województwa śląskiego w roku 2004.

Liczby w nawiasach w legendzie przedstawiają liczbę jednostek podziału administracyjnego o wartościach danej cechy mieszczących się w podanych przedziałach.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

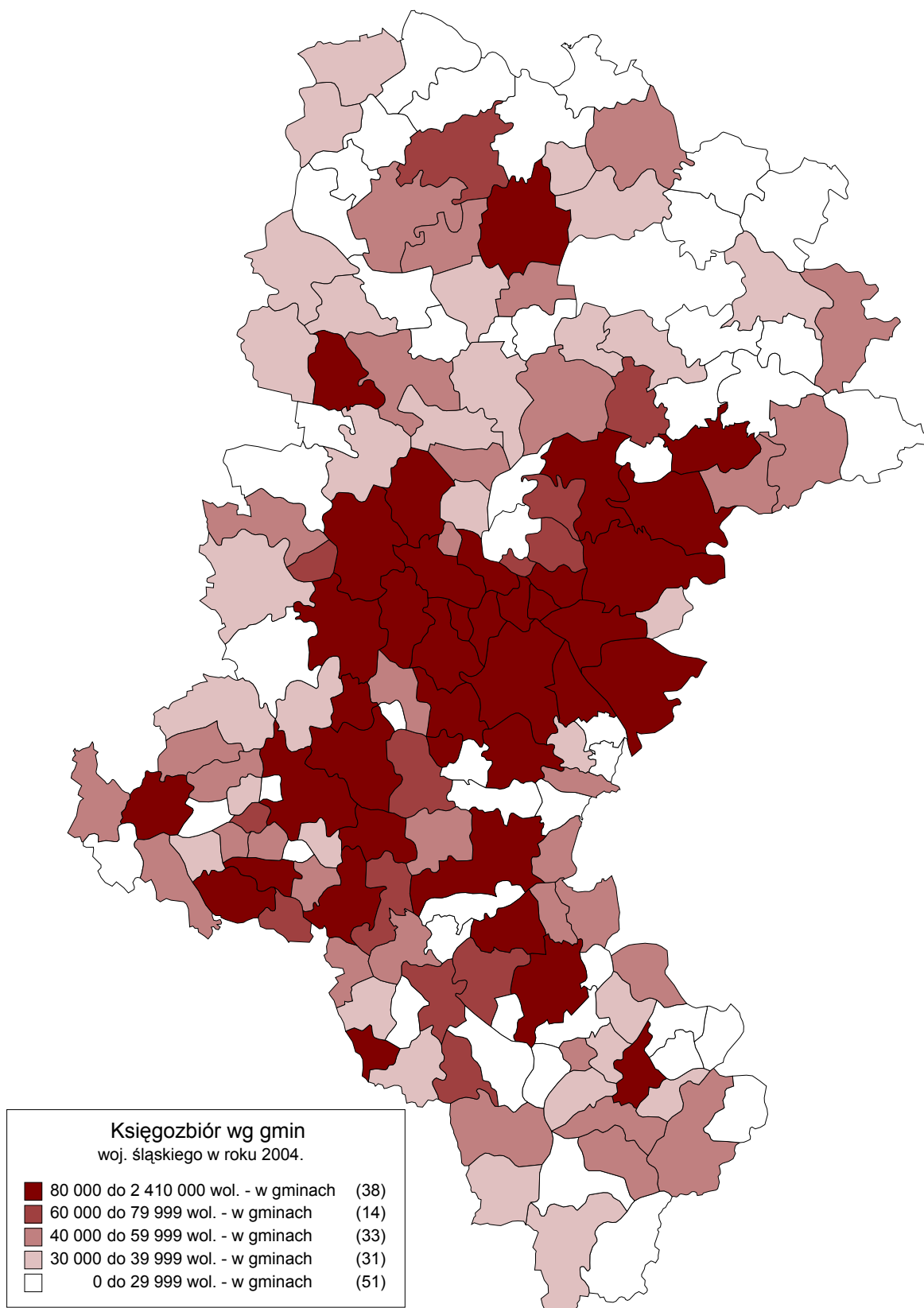
Biblioteki województwa posiadają największym księgozbiór w Polsce liczący 16 827 333 woluminów. Stanowi to 13% księgozbioru zgromadzonego w polskich bibliotekach publicznych, jednakże ze względu na duże zagęszczenie ludności liczba woluminów w przeliczeniu na tysiąc mieszkańców jest tylko nieznacznie wyższa od średniej krajowej i wynosi 3 580,5. Wynik ten klasyfikuje region dopiero na 9 miejscu wśród pozostałych województw. Jeszcze gorzej kształtuje się w województwie wartość współczynnika obrazującego liczbę woluminów przypadającą na każdego czytelnika (wynosi ona 15 egzemplarzy), co stanowi przedostatni wynik w Polsce. Poniżej tej wartości plasuje się wyłącznie województwo małopolskie. W roku 2004 przybyło niespełna 496 tysięcy książek, ich wartość wyniosła blisko 8,8 miliona złotych, z czego ponad 5 milionów pochodziło ze środków samorządowych, a pozostała kwota z budżetu państwa.

Przeważającą część, bo 98,5% całego księgozbioru, stanowią książki. Liczebność czasopism oprawnych, wynosząca 248 030 woluminów, stanowi niespełna 1,5% zbiorów (na bieżąco biblioteki prenumerują 9954 tytuły czasopism). Wyróżniającą cechą księgozbioru bibliotek województwa są największe w Polsce zbiory specjalne – 711 906 jednostek inwentarzowych (m.in. 13 705 rękopisów, a więc 31% ogólnopolskich zbiorów w bibliotekach publicznych, 15 996 mikroform, a więc 45% ogólnopolskich zbiorów w bibliotekach publicznych, a także 302 570 sztuk materiałów audiowizualnych, a więc 12% ogólnopolskich zbiorów w bibliotekach publicznych).

W subregionach województwa występują duże rozbieżności w rozmieszczeniu księgozbioru. Największy księgozbiór, liczący 10 432 637 woluminów, a więc 62% zbiorów zgromadzonych na terenie województwa, znajduje się na w subregionie środkowym, z czego większość w stolicy województwa (2,4 miliona). Składa się na to przede wszystkim księgozbiór najstarszej i największej ksiąźnicy naukowej regionu - Biblioteki Śląskiej (ponad 1 830 000 woluminów). Najmniejsze zbiory zgromadzone są w bibliotekach subregionu północnego (1 661 350 woluminów, co stanowi 10% zbiorów wojewódzkich).

Również na poziomie gmin występują znaczne różnice w rozmieszczeniu księgozbioru. Liczba woluminów zgromadzonych w placówkach bibliotecznych waha się od około 10 tysięcy w gminie Ślemień i Łękawica do 2,4 miliona w gminie Katowice.

Mapa 2-8. Liczebność księgozbioru według gmin województwa śląskiego w roku 2004.

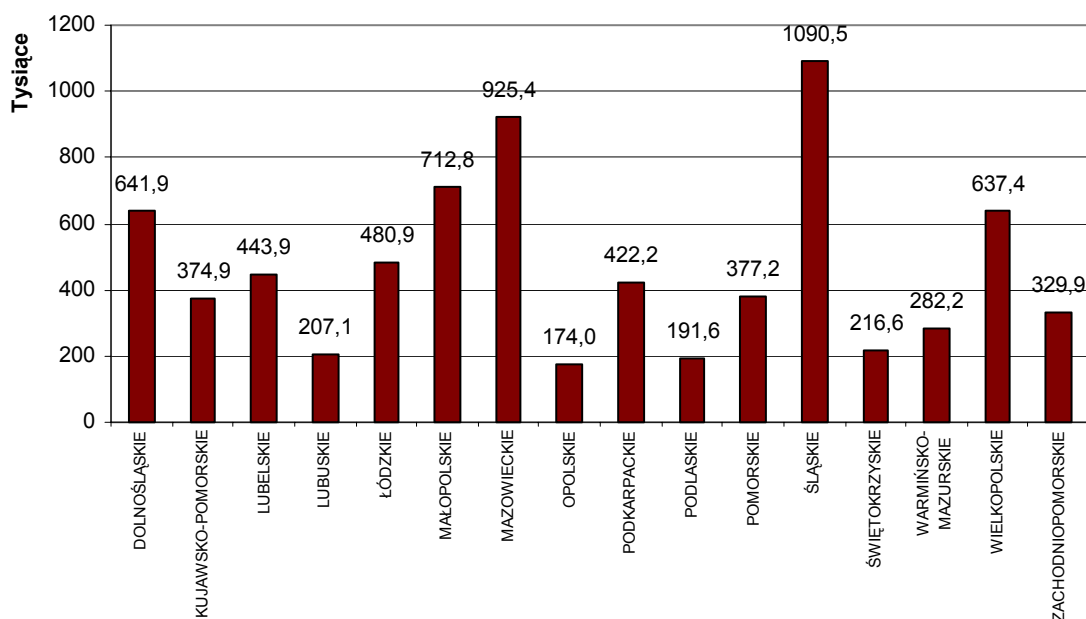

Liczby w nawiasach w legendzie przedstawiają liczbę jednostek podziału administracyjnego o wartościach danej cechy mieszczących się w podanych przedziałach.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

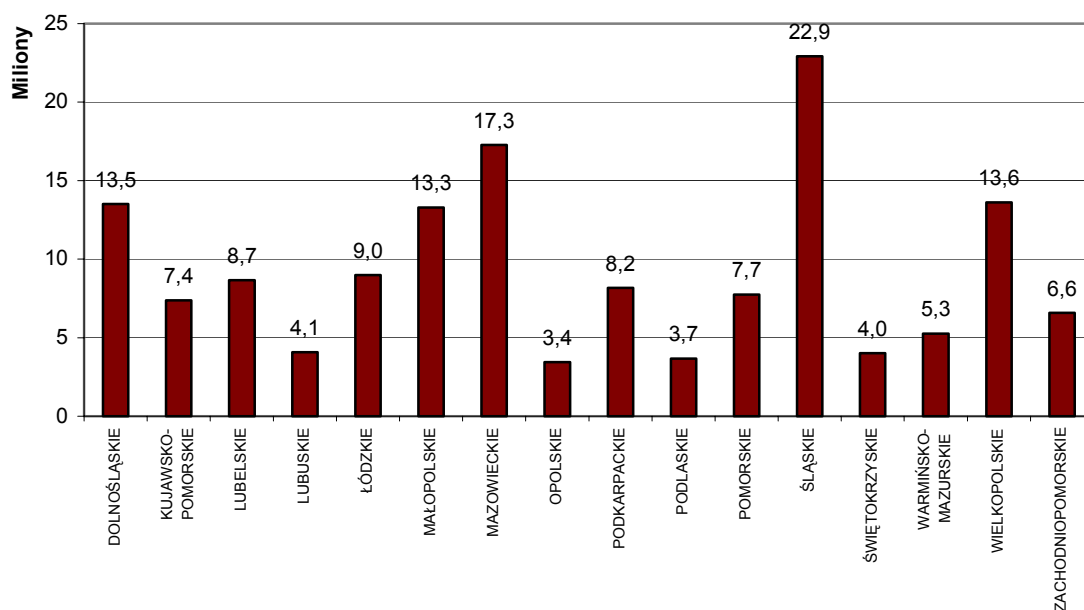
Województwo śląskie poszczycić się może najwyższą w Polsce liczbą czytelników i wypożyczeń. W roku 2004 blisko 1,01 miliona czytelników (liczba ta stanowi 15% ogółu czytelników w kraju - wartość najwyższa w Polsce) wypożyczyło 23 miliony woluminów. Poziom czytelnictwa w województwie wysoki jest nie tylko w wartościach ogółem; na tysiąc mieszkańców przypada tu 232 czytelników, co jest wartością znacznie wyższą od średniej krajowej wynoszącej 197 (pierwsze miejsce w kraju).

Wykres 2-9. Liczba czytelników bibliotek według województw w roku 2004 (w tys.).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

Wykres 2-10. Wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz według województw w roku 2004 (w milionach woluminów).

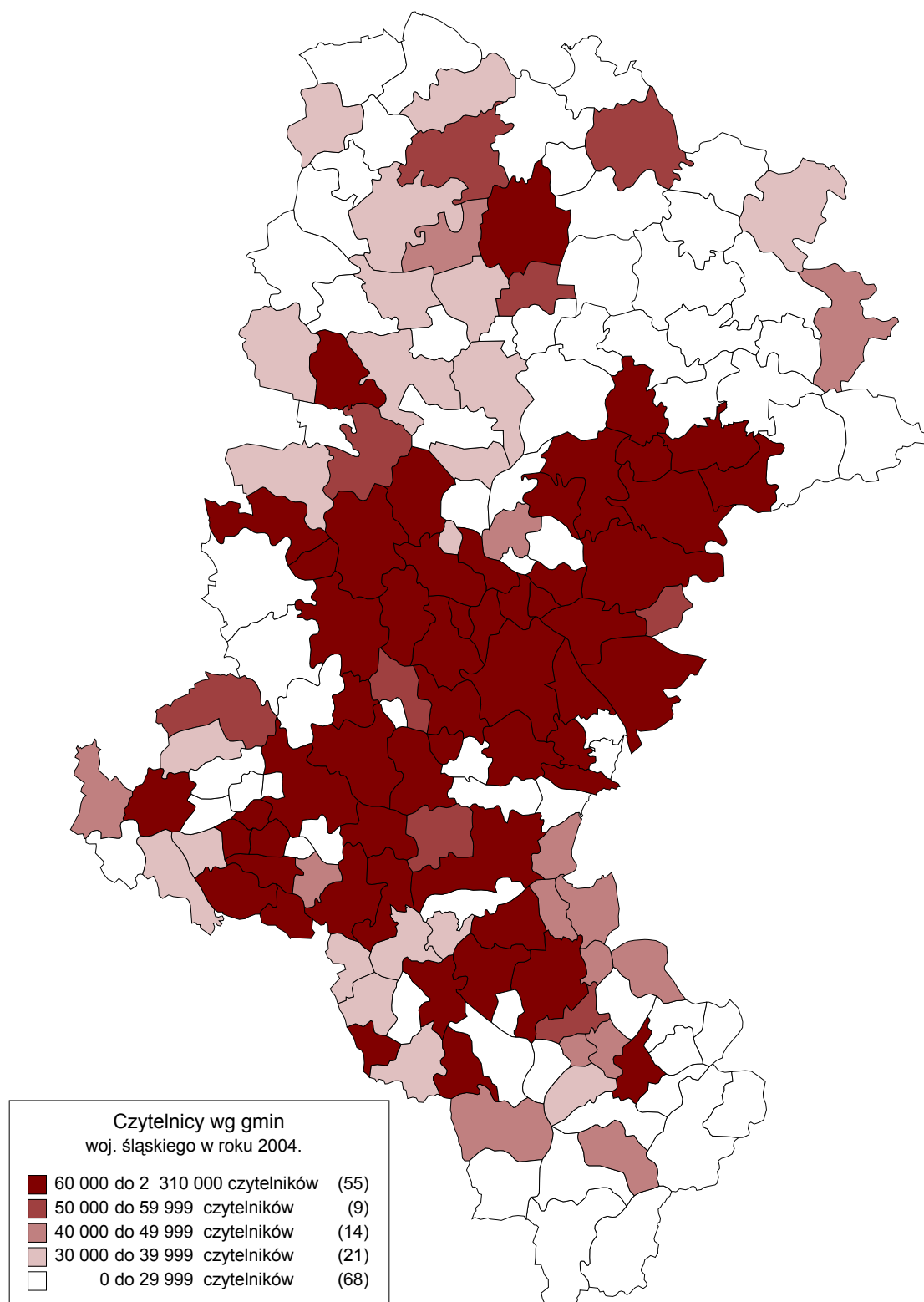
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

Liczba wypożyczeń w województwie przypadająca na jednego czytelnika wynosi 21 – wartość ta jest nieznacznie niższa jedynie od liczby wypożyczeń przypadającej na czytelnika w województwie wielkopolskim, jest jednak wyraźnie wyższa od średniej krajowej wynoszącej 19,8. Najliczniejszą grupę ze względu na wiek czytelników stanowią osoby w wieku od 25 do 44 lat, podczas gdy w Polsce najliczniejszą grupą są osoby do 15 roku życia.

W województwie śląskim niespełna 17% gospodarstw domowych posiada księgozbiór liczący powyżej 100 woluminów (aż w 13 województwach ten odsetek jest wyższy). Prywatne biblioteczki są jednak w przeważającej większości gospodarstw domowych - jedynie 7% nie posiada w swoim domu żadnej książki – to wynik lepszy od średniej krajowej plasujący śląskie na trzecim miejscu wśród pozostałych województw.

Rozkład liczby czytelników w podziale na gminy przedstawia kolejna mapa.

Mapa 2-9. Liczba czytelników według gmin województwa śląskiego w roku 2004.

Liczby w nawiasach w legendzie przedstawiają liczbę jednostek podziału administracyjnego o wartościach danej cechy mieszczących się w podanych przedziałach.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

2.9. Infrastruktura dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich

Dla pełnego rozwoju kultury ważne jest zapewnienie osobom niepełnosprawnym możliwości udziału w życiu kulturalnym poprzez zniesienie barier architektonicznych. Ze względu na dostępność obiektów kulturalnych dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich województwo lokuje się na wysokiej pozycji w kraju. Ta wysoka pozycja nie świadczy jednakże o dobrym położeniu osób niepełnosprawnych, lecz wskazuje na niską liczbę obiektów posiadających stosowne ułatwienia na terenie całego kraju. Dla osób niepełnosprawnych dostępnych jest 55% kin, co lokuje region na 5 miejscu wśród pozostałych województw. Największy odsetek kin przystosowanych dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, wynoszący 75%, znajduje się w subregionie środkowym. W subregionie północnym żadne kino nie jest przystosowane dla osób niepełnosprawnych. Na podobnym poziomie co kina pod względem dostępności dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich plasują się teatry i instytucje muzyczne. Odsetek obiektów działalności scenicznej i muzycznej przystosowanych dla osób niepełnosprawnych wynosi blisko 57% i jest wyższy od średniej krajowej (niepełna 48%). Zaledwie 26% muzeów dostępnych jest dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. Jest to wartość relatywnie wysoka, o cztery punkty procentowe wyższa od średniej krajowej, co lokuje śląskie na trzecim miejscu wśród województw. Największa liczba muzeów przystosowanych dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich znajduje się w subregionie środkowym, gdzie ulokowanych jest siedem takich obiektów, choć stanowi to zaledwie 28% muzeów na terenie subregionu. Chociaż sieć bibliotek województwa śląskiego ze względu na liczebność obiektów przystosowanych dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich zajmuje trzecie miejsce w kraju, to jedynie 17% bibliotek przystosowanych jest do użytku przez osoby niepełnosprawne. Dostępność bibliotek dla osób niepełnosprawnych, w porównaniu do pozostałej części województwa, najmniejsza jest w subregionie północnym. Dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich specjalistyczne ułatwienia oferuje jedynie 7% obiektów tego typu zlokalizowanych na terenie subregionu. To zdecydowanie mniej od średniej dla całego województwa wynoszącej 17%. Najbardziej „przyjazny” dla osób niepełnosprawnych z punktu widzenia dostępności do bibliotek jest subregion środkowy, w którym 20% placówek przystosowanych jest dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich.

2.10. Analiza zmian wybranych wskaźników w roku 2000 i 2004

W roku 2004 liczba teatrów i instytucji muzycznych województwa wykazanych w danych Głównego Urzędu Statystycznego w porównaniu do roku 2001 uległa zmniejszeniu z 24 do 23, a liczba miejsc na widowni o 81. Liczba przedstawień i koncertów wg miejsca prezentacji uległa zmniejszeniu o blisko 10%, natomiast liczba widzów i słuchaczy o 13%. Zmniejszeniu uległa również liczba przedstawień i koncertów wg siedziby – w porównaniu do roku 2001 liczba ta spadła o 6%, liczba widzów i słuchaczy na tych imprezach spadła o 10%. W analizowanym okresie można więc zauważyć słabnące zainteresowanie przedstawieniami i koncertami w teatrach i instytucjach muzycznych.

W tym samym okresie liczba kin zmniejszyła się o 14 (z 70 działających w 2001 roku). Pomimo ubytku obiektów zwiększyła się liczba miejsc na widowni. Jest to wynik działania zasad wolnego rynku – likwidacji ulegają nierentowne małe kina, które nie wytrzymują konkurencji z komercyjnymi „multipleksami”. W analizowanym okresie liczba widzów ogółem zwiększyła się o ponad 52%, choć w tym okresie liczba seansów ogółem zwiększyła się aż o 77%. Należy odnotować spadek seansów i widzów filmów produkcji polskiej, pomimo gwałtownie rosnącej liczby seansów i widzów ogółem. Choć liczba seansów filmów produkcji krajowej spadła w roku 2004 w porównaniu do roku 2001 tylko o 1%, to liczba

widzów zmniejszyła się na tych seansach aż o 14%. Zmniejszyła się również liczba obiektów kinowych przystosowanych dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich.

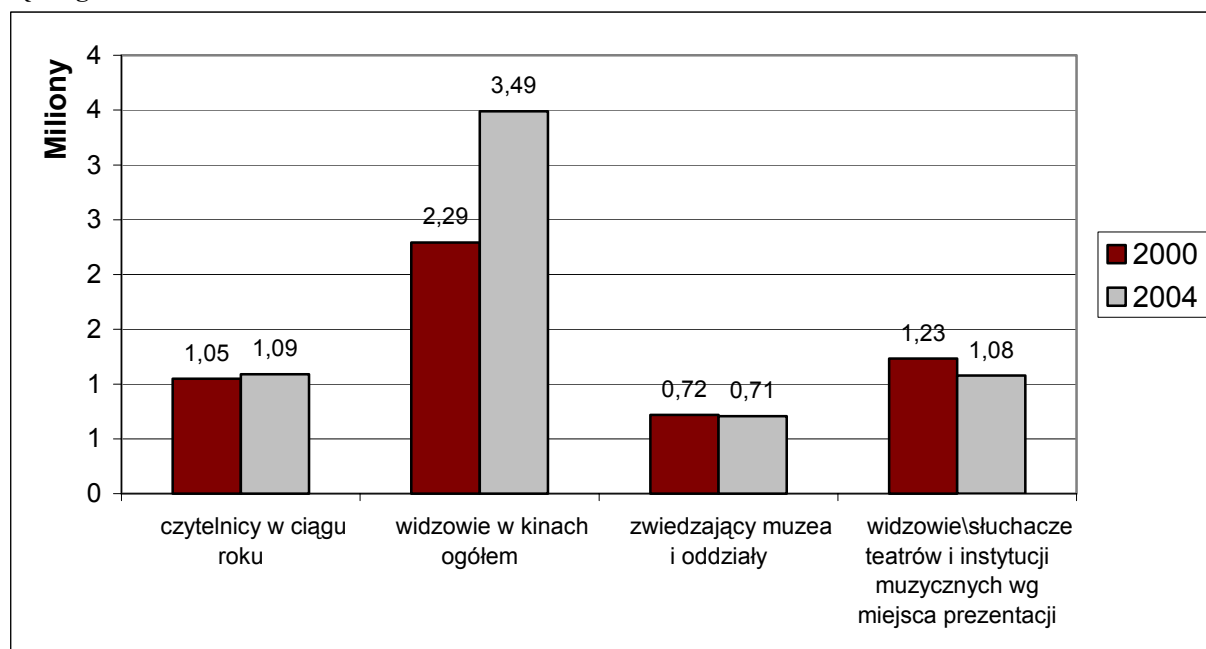
Liczba muzeów w omawianym okresie zwiększyła się o pięć obiektów. Nie przybyło natomiast żadnego oddziału ani obiektu przystosowanego dla osób niepełnosprawnych poruszających się na wózkach inwalidzkich. Mimo wzrostu liczby obiektów o 2% spadła liczba zwiedzających muzea i ich oddziały.

W roku 2000 i 2004 liczba galerii i salonów sztuki na terenie województwa śląskiego nie uległa zmianie i wynosiła 23, choć liczba obiektów przystosowanych dla osób niepełnosprawnych poruszających się na wózkach inwalidzkich zwiększyła się z siedmiu do dziewięciu. Za pozytywny można uznać także fakt, iż mimo spadku liczby wystaw, wynoszącego 4%, liczba zwiedzających uległa znacznemu zwiększeniu. W roku 2004 liczba zwiedzających wynosiła ponad 231 tys. osób a więc o 46 tys. więcej (25%) niż w roku 2001.

W roku 2004 w porównaniu do roku 2000 liczba bibliotek i filii zmalała o 18 placówek. Liczba zatrudnionych w nich pracowników w analizowanym okresie zmniejszyła się o 21 osób. Księgozbiór uległ zwiększeniu, choć jedynie o 214 woluminy, co stanowi wartość wręcz marginalną. O 4%, a więc o ponad 42 tysiące osób, wzrosła liczba czytelników, a o 5% liczba wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz. Są to tendencje pozytywne, jednakże ze względu na zmniejszającą się liczbę placówek bibliotecznych oznacza to zwiększające się obciążenie bibliotek i filii. Godny zauważenia jest szybki wzrost liczby obiektów bibliotecznych przystosowanych dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. W analizowanym okresie liczba tychże obiektów zwiększyła się o ponad 52%.

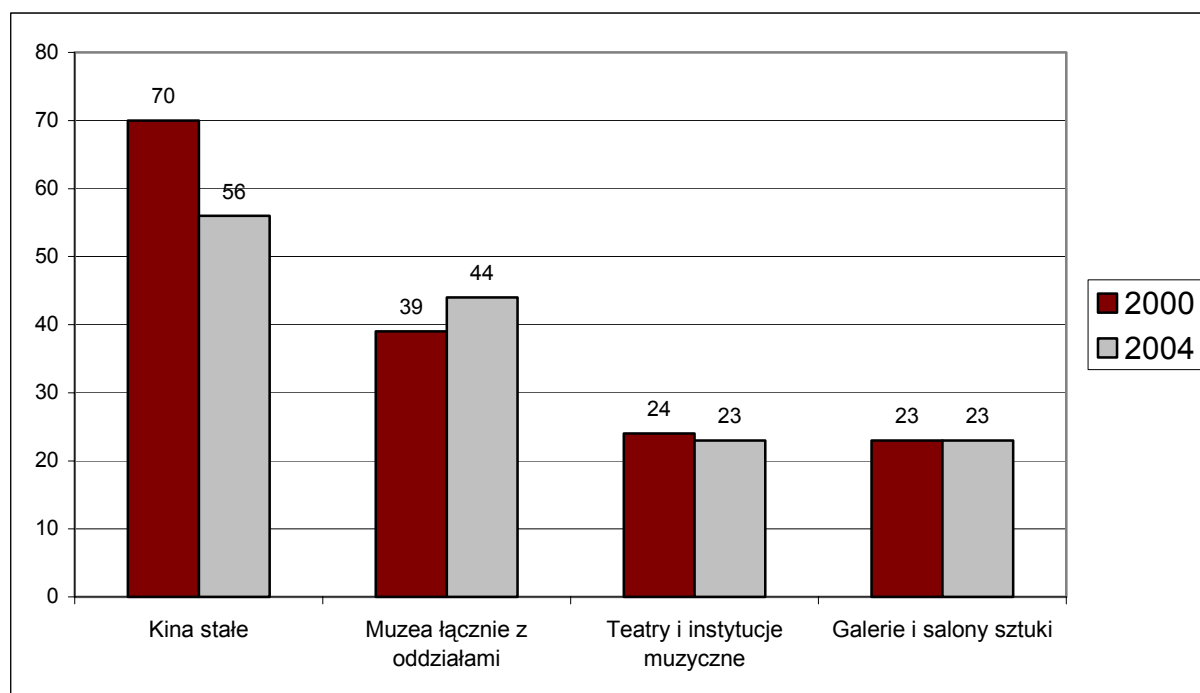
Liczbę kin, teatrów i instytucji muzycznych, muzeów oraz galerii w roku 2000 oraz 2004, a także liczbę uczestników korzystających z oferty kin, bibliotek, muzeów oraz teatrów i instytucji muzycznych w tychże latach przedstawiają wykresy 2-11 oraz 2-12.

Wykres 2-11. Poziom uczestnictwa w wybranych instytucjach kulturalnych na terenie województwa śląskiego w roku 2000 oraz 2004.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 2-12. Liczba wybranych instytucji kulturalnych na terenie województwa śląskiego w roku 2000 oraz 2004.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

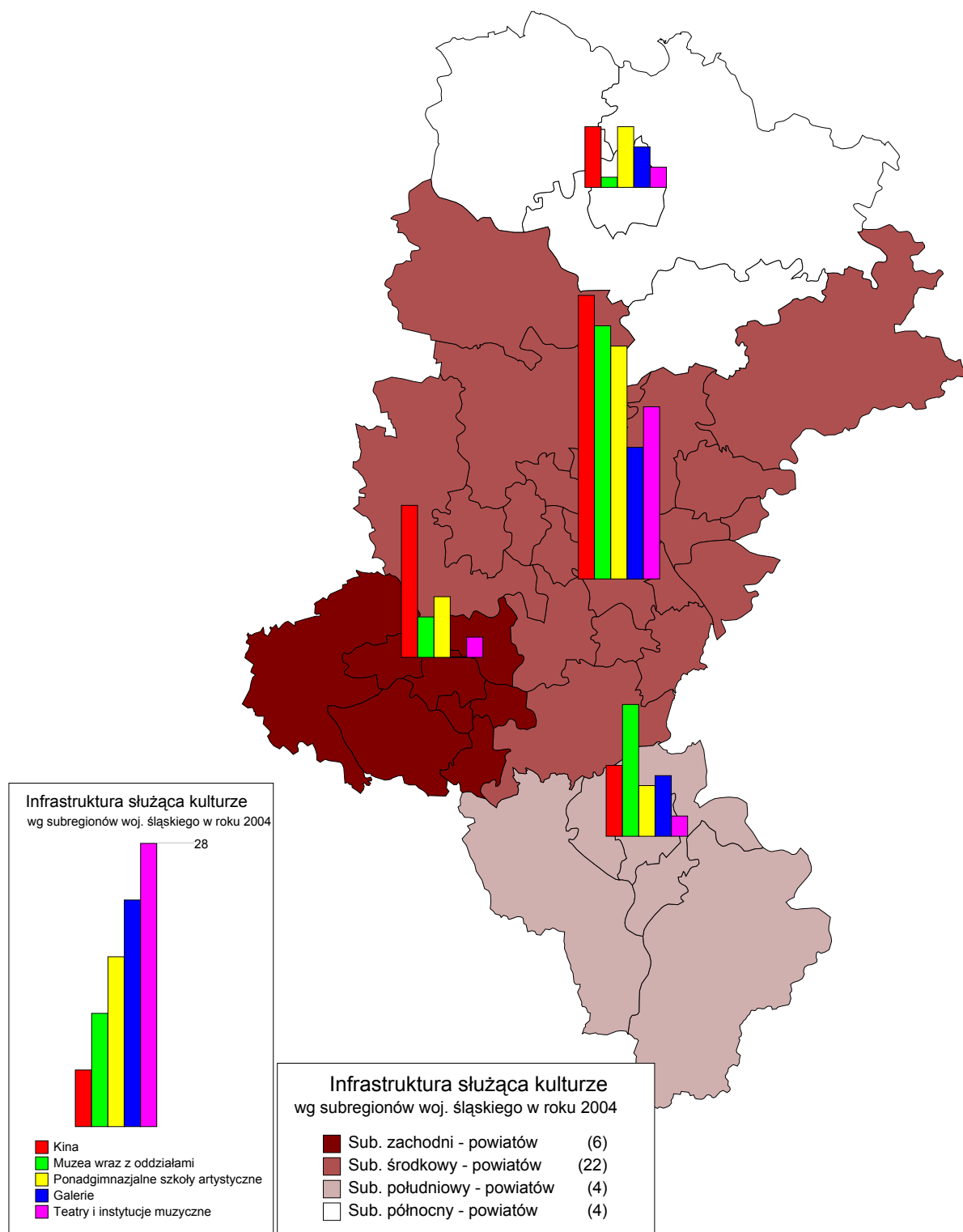
Podsumowując dotychczasowy przegląd infrastruktury kulturalnej województwa śląskiego należy zauważyć – jak to już ilustrowaliśmy powyżej – dużą dysproporcję lokalizacji bazy w subregionach. Najuboższa infrastruktura służąca kulturze (ujmowana w danych statystycznych) znajduje się na terenie subregionu północnego, gdzie ulokowanych jest 107 bibliotek wraz z filiami, 6 kin, 1 muzeum z trzema oddziałami, 6 ponadgimnazjalnych szkół artystycznych, teatr, filharmonia i 4 galerie.

Najbogatsza infrastruktura występuje w subregionie środkowym. Na taki stan składa się kilka przyczyn. Po pierwsze subregion środkowy jest najbardziej zurbanizowany (stanowi skupisko dużych ośrodków miejskich – Aglomeracja Górnośląska), a infrastruktura kulturalna zawsze najlepiej rozwija się w miastach. Ponadto w subregionie środkowym zlokalizowane są Katowice najlepiej wyposażone w instytucje kultury - jak każda stolica województwa. Nie można również pominąć faktu, iż subregion środkowy jest największy pod względem powierzchni spośród czterech omawianych subregionów i mieszka w nim najwięcej mieszkańców.

Uczestnictwo w kulturze mieszkańców województwa śląskiego w dużej mierze uzależnione jest od dostępu do infrastruktury. Brak bazy, jaką są instytucje służące kulturze, utrudnia uczestnictwo w danej dziedzinie życia kulturalnego. Z tego powodu wyraźne są dysproporcje w rozmieszczeniu osób uczestniczących w kulturze. Najwyższy poziom uczestnictwa to subregion środkowy (m.in. 80% widzów kin, 75% zwiedzających muzea i oddziały, 63% czytelników oraz 65% wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz), najniższy natomiast - subregion północny (m.in. 7% widzów kin, 3% zwiedzających muzea i oddziały, 9% czytelników oraz 8% wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz).

Rozmieszczenie wybranych elementów infrastruktury służącej kulturze w subregionach województwa śląskiego obrazuje mapa 2-10.

Mapa 2-10. Wybrane elementy infrastruktury służącej kulturze wg subregionów województwa śląskiego w roku 2004.

Liczby w nawiasach w legendzie przedstawiają liczbę jednostek podziału administracyjnego o wartościach danej cechy mieszczących się w podanych przedziałach.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

2.11. Aktywność organizacji pozarządowych w rozwoju kultury

W Polsce kultura i sztuka stanowi główne pole działań prawie 5,5 tysiąca organizacji pozarządowych, co stanowi ok. 11,5% wszystkich organizacji pozarządowych na terenie kraju. Specjalizują się one nie tylko w jednym rodzaju działalności: 44% zajmuje się działalnością sceniczną, teatralną, muzyczną lub kinematograficzną, 42% prowadzi działalność w sferze ochrony zabytków i miejsc pamięci narodowej oraz podtrzymywania tradycji narodowych lub regionalnych, 35% zajmuje się produkcją telewizyjną lub radiową, wydawaniem czasopism lub książek, prowadzeniem bibliotek, a 29% sztukami plastycznymi, malarstwem, rzeźbą, fotografią, architekturą i wzornictwem, 40% organizacji prowadzi jeszcze inne działania w dziedzinie kultury. Stowarzyszenia i fundacje kulturalne należą do najbardziej „długowiecznych” organizacji pozarządowych: ok. 15% z nich działa od co najmniej 14 lat, w ostatnich latach powstaje ich też więcej niż innych organizacji.

Na terenie województwa śląskiego wg rejestru regon działa 5 566 organizacji. Ich procentowy przyrost w porównaniu do roku 2002 wyniósł 22,6%.

W największej bazie organizacji pozarządowych, prowadzonej przez Stowarzyszenie Klon/Jawor, na podstawie wybranych kryteriów (słów kluczowych związanych z kulturą) zidentyfikowanych zostało 416 organizacji pozarządowych działających w województwie śląskim w sferze kultury. Rejestr ten, ze względu na charakter bazy (dobrowolne zgłaszanie się organizacji) nie jest z pewnością pełny, pozwala jednak na przybliżone oszacowanie skali udziału tych podmiotów w działalności kulturalnej województwa.

Badania na próbie 82 organizacji przeprowadzone przez Stowarzyszenie Klon/Jawor w 2005 roku wykazały, iż pomiędzy województwem śląskim a całym obszarem Polski nie wystąpiły wyraźne różnice w strukturze i około 10% organizacji wskazało kulturę jako pole swojego działania.

Wśród organizacji pozarządowych wyróżnić można kilka ich typów. Najdłuższą tradycję mają towarzystwa, których głównym celem jest działanie na rzecz swojej „małej ojczyzny”. Angażują się często w edukację regionalną, prowadzą zespoły amatorskie, działalność wydawniczą, organizują występy zespołów. Do najstarszych należą m.in. Macierz Ziemi Cieszyńskiej, Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Tarnogórskiej, śląskie oddziały Polskiego Związku Chórów i Orkiestr, Towarzystwo Miłośników Ziemi Żywieckiej, Częstochowskie Towarzystwo Naukowe. To głównie dzięki działalności tych stowarzyszeń wyróżniającą cechą regionu jest silnie rozwinięty ruch folklorystyczny; działa tu ponad 90 grup folklorystycznych, przy czym największa ich koncentracja występuje na Śląsku Cieszyńskim (17 zespołów) i Beskidzie Żywieckim (16 zespołów). Wśród imprez o największym zasięgu (często odbywają się one nie w jednym miejscu) kultywujących tradycje regionalne wymienić można „Trojoka Śląskiego”, „Śląskie śpiewanie”, „Śląskie gody”, „Ślązaka roku”, „Górnośląskie Prezentacje Chórów i Orkiestr”. Folklor z różnych stron Europy i świata prezentują „Tydzień Kultury Beskidzkiej” (subregion zachodni), „Z daleka i z bliska” (subregion północny), „Studencki Festiwal Folklorystyczny”(subregion środkowy).

Tak jak w wielu pogranicznych regionach działają w województwie stowarzyszenia społeczno - kulturalne mniejszości etnicznych i narodowych (Niemców, Romów, Żydów, Słowaków, Ormian). Bardzo szeroką formułę działania wypracowała fundacja „Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej” - od dyskusji, seminariów obejmujących tematykę mniejszości po wykłady, publikacje, wystawy i wydarzenia artystyczne popularyzujące dorobek wybitnych Niemców żyjących w granicach obecnego województwa.

W związku ze zwiększającymi się możliwościami pozyskiwania środków przez organizacje pozarządowe w ostatnich latach powstaje coraz więcej organizacji wspierających działalność zespołów artystycznych oraz instytucji takich jak „Fundacja Śląskiego Teatru Tańca”, stowarzyszenie „Pro Scaenographia”, „Towarzystwo Przyjaciół NOSPR”, „Fundacja

Muzyczna im. G.Fitelberga”, „Stowarzyszenie Absolwentów Akademii Muzycznej”, a także realizujących własne projekty. Liczne są stowarzyszenia literackie, muzyczne, plastyczne, fotograficzne, teatralne, organizacje hobbystów i miłośników, organizacje przykościelne. Rozwijają się inicjatywy na rzecz ratowania i popularyzowania dziedzictwa regionu. Cel taki ma m.in. Fundacja „Zamek Chudów”, Fundacja dla Śląska, Stowarzyszenie na Rzecz Zabytków Fortyfikacji „Pro Fortalicjum”, Stowarzyszenie Górnośląskich Kolei Wąskotorowych, Stowarzyszenie Historyków Sztuki, Komisje Historii działające przy Stowarzyszeniach Inżynierów i Techników Przemysłu Hutniczego oraz Przemysłu Górniczego. Zawijają się stowarzyszenia mieszkańców działających dla ratowania często opuszczonych i zapomnianych miejsc i obiektów mających znaczenie historyczne i sentymentalne dla społeczności lokalnych (np. stowarzyszenie „Gliwickie Metamorfozy”, czy katowickie „Moje Miasto”).

Oprócz prowadzenia wspomnianej już działalności stałej (teatry pozainstytucjonalne, muzea, galerie, wydawnictwa) charakteryzowane organizacje proponują coraz więcej różnorodnych wydarzeń i przedsięwzięć kulturalnych, często o międzynarodowym zasięgu, gromadzących bardzo liczną publiczność jak np. „FotoArtFestiwal” (bielska Fundacja Centrum Fotografii), „Jarmark średniowieczny” (Fundacja „Zamek Chudów”), Festiwal Filmów Kultowych (katowickie Stowarzyszenie „Inicjatywa”), festiwal teatralny „Bez Granic” i festiwal filmowy „Kino na granicy”(cieszyńskie Stowarzyszenie „Solidarność polsko-czesko-słowacka”). Prowadzą też projekty kulturalne na rzecz pomocy środowiskom marginalizowanym (np. bielski „Teatr Grodzki”).

2.12. Inne podmioty ważne dla rozwoju kultury

2.12.1. Wydawnictwa

Oceniając sytuację kulturalną województwa poddano analizie również działalność wydawniczą. Wydawnictwa, podobnie jak biblioteki, mają znaczący wpływ na upowszechnianie wiedzy i popularyzowanie czytelnictwa.

W roku 2004 na terenie województwa śląskiego wydano 1 665 książek i broszur, z czego największy odsetek, wynoszący 46%, stanowiły wydawnictwa naukowe. Spory był także udział wydawnictw popularnych oraz literatury pięknej w ogóle tytułów książek i broszur wynoszący odpowiednio - 23% oraz 17%. Pod względem liczby wydawnictw ogółem województwo śląskie znajduje się na czwartym miejscu w kraju. Identyczną pozycję zajmuje województwo w liczbie wydanych książek i broszur, choć procentowy udział w odniesieniu do całego obszaru Polski jest w tym przypadku ponad dwukrotnie niższy.

W tym samym roku wydano również 571 tytułów gazet i czasopism, co stanowi blisko 9% tytułów wydanych w kraju. Chociaż pod względem wielkości nakładu gazet i czasopism województwo znajduje się na 2 pozycji w Polsce (wyprzedzane jedynie przez województwo mazowieckie), to procentowy udział w liczbie wydanych pozycji tego typu w kraju wynosi zaledwie 4%. Tak niski udział wyjaśnia dominacja województwa mazowieckiego – na jego terenie wydaje się blisko 73% nakładu ogółu krajowych gazet i czasopism (siedzibę w stolicy mają prawie wszystkie ogólnopolskie gazety i czasopisma).

Warte odnotowania są wydawnictwa periodyczne, udostępniające swoje łamy dla twórczości literackiej oraz różnych form wypowiedzi komentujących, analizujących i opisujących życie kulturalne województwa i jego historię. Zapowiadają one też często najciekawsze wydarzenia kulturalne. Należą do nich miesięczniki „Śląsk” – wyd. Górnośląskie Towarzystwo Literackie (Katowice) i „Zalew kultury” – wyd. Fundacja Elektrowni Rybnik, dwumiesięcznik „Aleje 3” wyd. Biblioteka Publiczna w Częstochowie, kwartalniki „Opcje”- wyd. Stowarzyszenie Inicjatyw Wydawniczych (Katowice) i „Relacje-Interpretacje” – wyd. Regionalny Ośrodek Kultury (Bielsko-Biała), półrocznik „Almanach

Prowincjonalny”- wyd. Raciborskie Centrum Kultury, roczniki „Arkadia” – wyd. Instytut Mikołowski i „Rocznik Łubowicki” – wyd. Fundacja Górnośląskie Centrum Kultury i Spotkań im. J.Eichendorffa (Łubowice), ukazujący się co dwa miesiące poświęcony amatorskiemu ruchowi muzycznemu „Śpiewak śląski”- wyd. Oddział Śląski Polskiego Związku Chórów i Orkiestr (Katowice), a także dwutygodnik internetowy „artPapier”- wyd. Katowickie Stowarzyszenie Artystyczne. Wobec marginalnej obecności tej problematyki w prasie codziennej i tygodnikach rola omawianych wydawnictw dla rozwoju kultury jest bardzo istotna. Warte zauważenia jest zaangażowanie organizacji pozarządowych w tę formę działalności oraz wykorzystanie nowego nośnika – internetu.

2.12.2. Śląski Zamek Sztuki i Przedsiębiorczości

Łączenie kultury i gospodarki to podstawowe założenie działającego od 1 stycznia 2005 roku Śląskiego Zamku Sztuki i Przedsiębiorczości. Instytucja ta jest jednostką organizacyjną gminy Cieszyn utworzoną w wyremontowanej i zaadoptowanej części cieszyńskiego Zamku. Jej główne cele to wykorzystanie potencjału projektantów i artystów dla pobudzenia rozwoju gospodarczego Śląska i wzmocnienia konkurencyjności przedsiębiorstw, wspieranie rozwoju przedsiębiorczości poprzez promocję wzornictwa przemysłowego, ochrona i popularyzacja rzemiosła artystycznego i ginących zawodów, promocja sztuki współczesnej, rozwój turystyki. Najważniejszym realizowanym projektem jest „Śląska Sieć na Rzecz Wzornictwa”.

3. Wydatki na kulturę w województwie śląskim

Jednym z czynników warunkujących możliwości rozwoju kultury są nakłady finansowe przeznaczane na ten cel. Ich wielkość zależna jest od wysokości środków publicznych, od skali mecenatu kulturalnego podmiotów gospodarczych (sponsoring) oraz od wysokości indywidualnych wydatków osób fizycznych na uczestnictwo w kulturze.

Prowadzenie działalności kulturalnej polegające na tworzeniu, upowszechnianiu i ochronie kultury jest ustawowym zadaniem wszystkich szczebli administracji publicznej i to zadaniem o charakterze obowiązkowym. W celu wykonania tego zadania zarówno jednostki rządowe (ministerstwa), jak jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty, województwa) tworzą własne instytucje kultury bądź zlecają realizację zadań z zakresu kultury innym podmiotom.

Przystępując do analizy wydatków jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego należy pamiętać, że ich wysokość zależy od kilku czynników:

- od dochodów uzyskiwanych przez dany samorząd (kształtowanych głównie przez podatki osób fizycznych i podmiotów gospodarczych);
- od woli radnych i ich przekonania co do znaczenia kultury dla rozwoju społeczno-gospodarczego;
- od liczby, rodzaju i wielkości instytucji kultury prowadzonych przez dany samorząd;
- od inwencji i sprawności menedżerów i animatorów kultury (m.in. właściwe zarządzanie instytucją kultury, umiejętność pozyskiwania dodatkowych środków, atrakcyjność proponowanej oferty).

3.1. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego

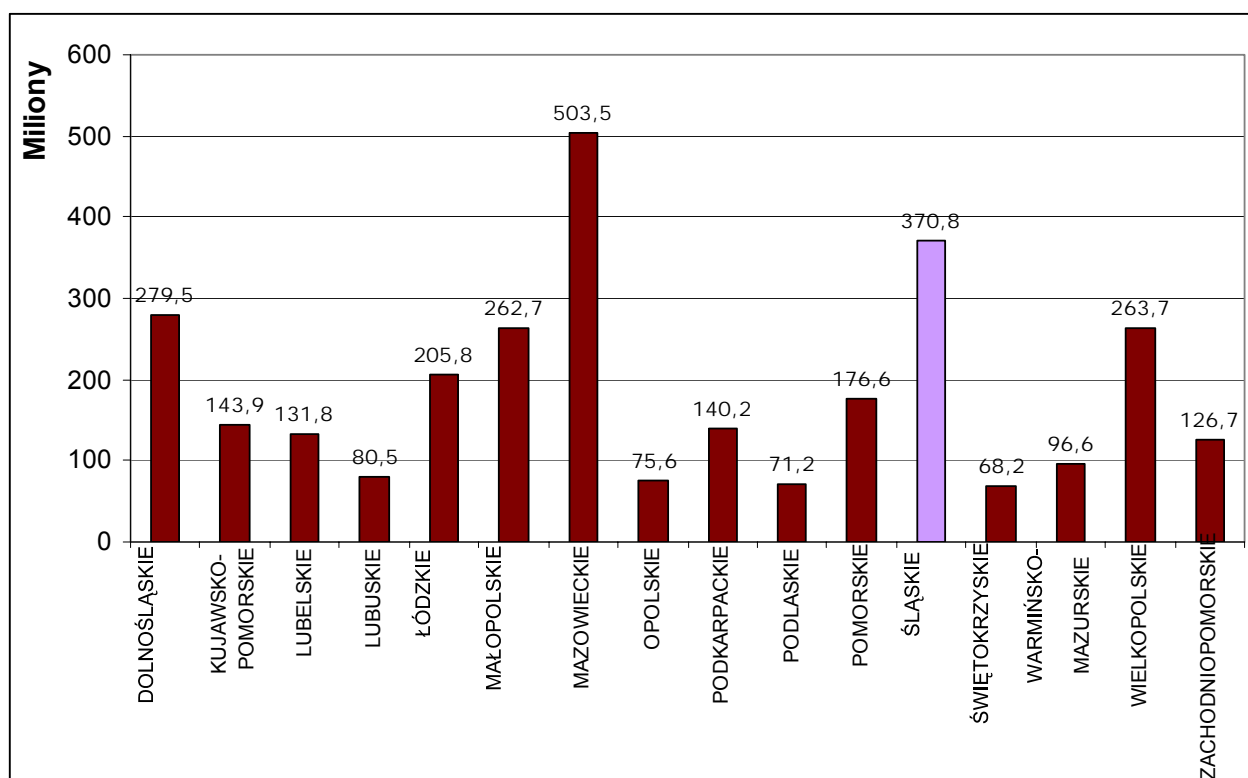
Na wydatki jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w województwie śląskim składają się sumy z budżetów samorządów 148 gmin,

19 miast na prawach powiatu (powiatów grodzkich), 17 powiatów (ziemskich) oraz budżetu samorządu Województwa Śląskiego. W roku 2004 suma tych wydatków wynosiła 370 769 142 zł. Stanowi to 12% ogółu wydatków tego typu w Polsce i lokuje województwo na drugim miejscu wśród pozostałych województw. Najwyższą kwotę wydało województwo mazowieckie (503 524 511 zł - 17% wydatków tego typu w kraju), najniższą zaś samorządy w województwie podlaskim (71 218 521 zł. - 2% wydatków tego typu w kraju). Wysoka jest również pozycja regionu wynikająca z procentowego udziału wydatków na kulturę w ogólnym wydatkach jednostek samorządu terytorialnego. Udział ten, wynoszący 3,43%, lokuje śląskie na 4 pozycji wśród pozostałych województw.

Kwota pochodząca z budżetów jednostek samorządu terytorialnego przeznaczana na zadania w zakresie kultury w województwie śląskim w latach 2001-2004 uległa zwiększeniu (jedynie w roku 2003 była niższa od roku poprzedniego). Porównując rok 2004 i 2001 wzrost ten stanowił 16%, co lokuje województwo na 9 miejscu w kraju pod względem dynamiki sumy wydatków jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego.

Wydatki wszystkich szczebli samorządu terytorialnego województwa śląskiego w układzie subregionów za lata 2000, 2002, 2004 ilustruje tabela zamieszczona w aneksie.

Wykres 3-1. Skumulowane wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego budżetów gmin, miast na prawach powiatu, powiatów oraz województw według województw w roku 2004.

Dane: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

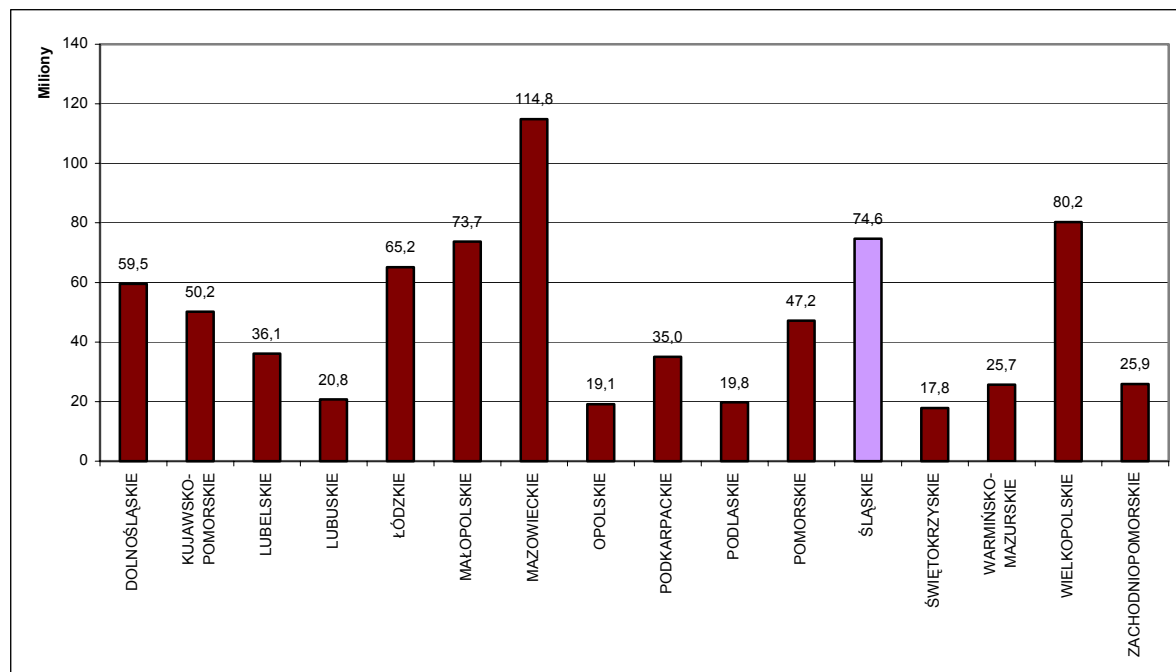
Poniżej dokonano analizy porównawczej wydatków publicznych ponoszonych na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego przez poszczególne grupy jednostek samorządu terytorialnego w województwie śląskim (2000r. i 2004r.) oraz w kraju (2001r. i 2004r.).

3.2. Wydatki budżetu samorządu wojewódzkiego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w latach 2001-2004

Samorząd Województwa Śląskiego prowadzi 18 instytucji kultury, które swoją działalnością obejmują teren województwa śląskiego. W liczbie tej mieszczą się największe w województwie instytucje muzyczne, takie jak Opera Śląska w Bytomiu, Zespół „Śląsk” w Koszęcinie, Filharmonia Śląska w Katowicach, Teatr Rozrywki w Chorzowie, 6 muzeów, tj. Muzeum Śląskie w Katowicach, Muzeum Górnictwa w Bytomiu, Górnictwa i Parku Etnograficznego w Chorzowie, Muzeum Zamkowe w Pszczynie, Muzeum w Bielsku-Białej z siedzibą w Zamku Sułkowskich, Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrzu, trzy regionalne ośrodki kultury w Bielsku-Białej, Katowicach i Częstochowie, mieszczące się w Katowicach Teatr Śląski, Instytucja Filmowa „Silesia-Film”, Śląskie Centrum Dziedzictwa Kulturowego, Instytucja Kultury Ars Cameralis Silesiae Superioris - Górnictwa i Festiwal Sztuki Kameralnej, Biblioteka Śląska, wykonująca również zadania wojewódzkiej biblioteki publicznej.

Samorząd Województwa w roku 2004 wydał na dział „kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” 74,6 miliona złotych, tj. 9,5% swojego budżetu. Większą kwotę wydały jedynie samorządy województw Wielkopolskiego i Mazowieckiego. Analizując wydatki w latach 2001 – 2004 w samorządzie Województwa zauważyć można systematyczny wzrost kwoty przeznaczonej na zadania z zakresu kultury. Suma przeznaczona na ten cel w roku 2004 była o 40,6% większa od kwoty z roku 2001. Większy wzrost wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w tym okresie odnotowały tylko województwa: Małopolskie, Mazowieckie i Łódzkie.

Wykres 3-2. Wydatki samorządów wojewódzkich ogółem na kulturę i ochronę dziedzictwa w roku 2004 (w milionach złotych).

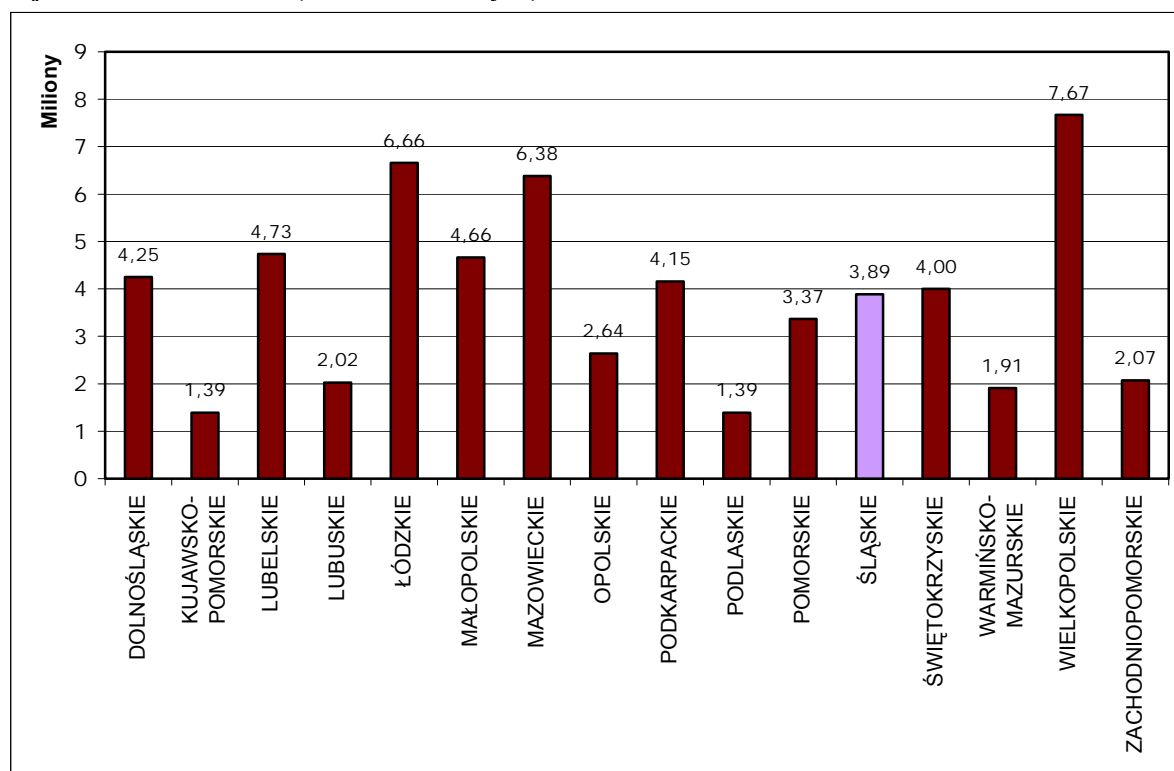
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

3.3. Wydatki budżetów powiatów ziemskich na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego

Powiaty ziemskie w województwie śląskim nie prowadzą instytucji kultury (z wyjątkiem Powiatu Cieszyńskiego, który jest organizatorem Muzeum Śląska Cieszyńskiego). Ustawowo zobligowane są do organizowania powiatowych bibliotek publicznych, których powinnością jest m.in. merytoryczna opieka nad bibliotekami gminnymi. Spośród 17 powiatów ziemskich 12 realizuje to zadanie poprzez zlecenie jego wykonania gminnym bibliotekom publicznym przeznaczając na ten cel odpowiednie środki, Powiat Gliwicki jest w trakcie organizacji własnej biblioteki powiatowej, natomiast powiaty: Bieruńsko-Lędziński, Kłobucki, Lubliniecki i Zawierciański nie podjęły jeszcze tego zadania.

Samorządy powiatów ziemskich w województwie śląskim w roku 2004 wydały ogółem na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego 3 887 143 złotych, co stanowi niespełna 0,5% ogółu wydatków jednostek samorządu terytorialnego tego szczebla w województwie. Kwota ta stanowi 6,4% wydatków przeznaczanych na kulturę przez wszystkie powiaty ziemskie w kraju, co lokuje śląskie na 9 miejscu wśród pozostałych województw. Wyższą pozycję zajmują powiaty ziemskie województwa pod względem dynamiki wzrostu tej grupy wydatków. Wydatki w roku 2004 w porównaniu do roku 2001 wzrosły o 21,9%. Wyższą dynamikę osiągnęły tylko powiaty ziemskie województw: dolnośląskiego i łódzkiego.

Wykres 3-3. Wydatki budżetów powiatów na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego według województw w roku 2004 (w milionach złotych).

Dane: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

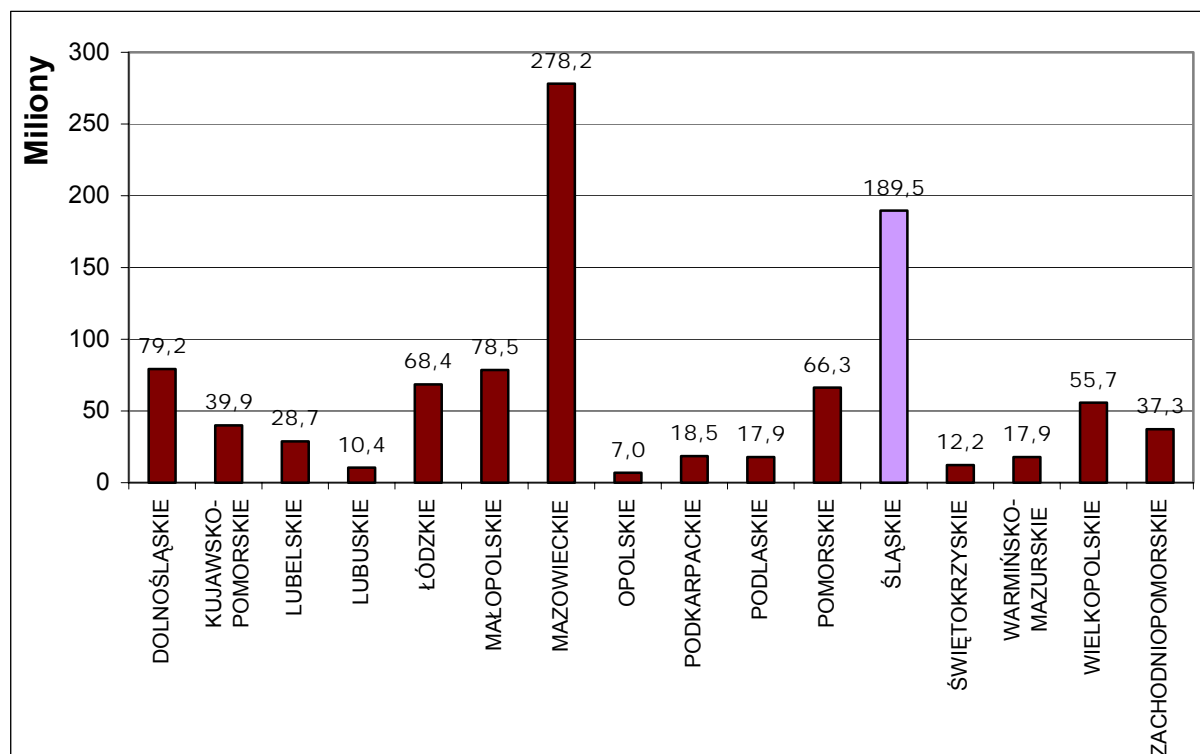
3.4. Wydatki budżetów miast na prawach powiatów na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego

Samorządy miast na prawach powiatu prowadzą łącznie 92 instytucje kultury; najwięcej Miasto Katowice - 13, Rybnik i Sosnowiec po 7 oraz Bielsko-Biała i Częstochowa po 6; najmniej (dwie) - Jastrzębie Zdrój. Instytucje muzyczne i teatralne (wymagające większych nakładów finansowych niż pozostałe) prowadzi Częstochowa (Filharmonia Częstochowska, Teatr im. A. Mickiewicza), Bielsko-Biała (Teatr Polski, Teatr Lalek Banialuka), Zabrze (Teatr Nowy, Filharmonia Zabrzeńska), Katowice (Śląski Teatr Lalki i Aktora "Ateneum"), Gliwice (Gliwicki Teatr Muzyczny) i Sosnowiec (Teatr Zagłębia), co znajduje odbicie w wielkości wydatków przeznaczanych na kulturę z budżetów tych miast. W 2004r. kwoty te wyniosły w Katowicach 28,7 miliona zł (przede wszystkim z powodu największej liczby instytucji kultury), w Częstochowie - 21,4 mln zł, w Bielsku-Białej - 17,7 mln zł, w Gliwicach -14,9 mln zł, w Sosnowcu -13,2 mln zł, w Zabrzu -13,1 mln.

Pod względem dynamiki wzrostu najlepszy wynik osiągnęło Jaworzno (188,36% wzrostu wydatków na kulturę w 2004r. w stosunku do roku 2000) i Częstochowa (160,74% wzrostu).

Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wszystkich miast na prawach powiatu w województwie śląskim wyniosły w 2004 roku 189 529 184 zł. Stanowi to 19% ogółu krajowych wydatków na kulturę poniesionych przez tę grupę samorządów (drugie miejsce po gminach mazowieckich). Odsetek tych wydatków z ogółu wydatków z budżetów miast na prawach powiatów w województwie wynosi 3,2%, co lokuje śląskie na siódmym miejscu wśród pozostałych województw. Wydatki w roku 2004 są o blisko 12,7 miliona zł. wyższe od wydatków w roku 2001, a więc wzrosły o 7,2%.

Wykres 3-4. Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego budżetów miast na prawach powiatu, według województw w roku 2004.

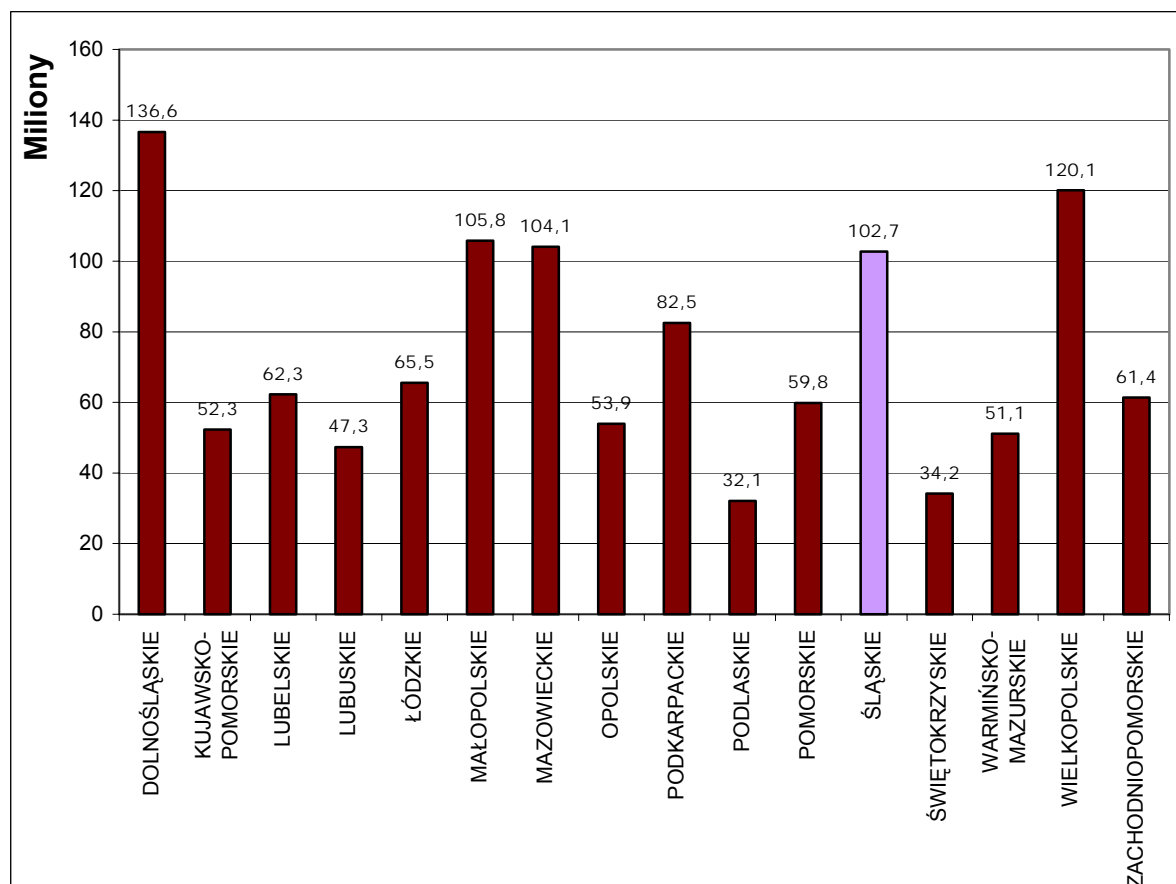
Dane: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

3.5. Wydatki budżetów gmin na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w latach 2001-2004

Każda gmina w województwie śląskim prowadzi przynajmniej jedną instytucję kultury – bibliotekę lub ośrodek kultury; Będzin jako jedyny w tej grupie jednostek samorządu terytorialnego prowadzi instytucję teatralną (Teatr Dzieci Zagłębia). Najwięcej gminnych instytucji kultury prowadzą Cieszyn i Godów (po 5) oraz Będzin i Gorzyce (po 4). Liczba instytucji znajduje odzwierciedlenie w wysokości wydatków gmin. I tak w 2004r. najwyższe wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego zanotowano w gminach miejskich: Będzin (4,2 mln zł) i Cieszyn (3,8 mln zł). Najwyższą dynamikę środków przeznaczanych na kulturę (rok 2004 do roku 2000) osiągnęły gminy: Boronów (433,38 % wzrostu), Szczyrk (355,34% wzrostu) i Radziechowy-Wieprz (340,02% wzrostu).

Wydatki budżetów gmin na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w województwie śląskim wyniosły w 2004r. łącznie 102,7 miliona zł i stanowiły prawie 9% wszystkich wydatków tego typu ponoszonych przez gminy w Polsce (piąte miejsce). Porównując wydatki gmin na kulturę w Polsce w roku 2004 i 2001 w gminach 9 województw osiągnięto wyższą ich dynamikę niż w gminach śląskiego, natomiast pod względem udziału wydatków na kulturę w wydatkach gmin ogółem, wynoszącym w 2004r. w województwie śląskim 3,21%, wyższy wskaźnik uzyskały jedynie gminy z województw: dolnośląskiego (3,83%), lubuskiego (3,65%) i opolskiego (3,32%).

Wykres 3-5. Wydatki budżetów gmin w województwach na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w roku 2004.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych.

Tabelę ilustrującą dynamikę wzrostu wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wszystkich szczebli samorządu terytorialnego w województwie śląskim na tle kraju zamieszczono w aneksie.

3.6. Przeciętne miesięczne wydatki 1 mieszkańca na kulturę i rekreację

Jedna osoba w województwie śląskim w roku 2004 wydała na kulturę i rekreację średnio 44,14 zł w miesiącu. Plasuje to region na 8 miejscu wśród pozostałych województw. Średnie wydatki na kulturę w województwie przypadające na 1 osobę były niższe od średniej krajowej wynoszącej 47,04 zł. W Polsce największe średnie miesięczne wydatki jednej osoby na kulturę zanotowano w województwie mazowieckim (73,40 złotych/osobę/miesiąc), najniższe zaś w województwie świętokrzyskim (29,49 złotych/osobę/miesiąc). Taka różnica w średnich wydatkach stanowi jednakże wypadkową dwóch zmiennych: zakresu udziału jednej osoby w kulturze w miesiącu (częstotliwości, z jaką mieszkańcy województwa uczestniczą w kulturze) a także wysokości kosztów bezpośrednich (ceny) dostępu do wydarzeń kulturalnych (np. ceny biletów, kosztów dojazdu). Zmienna druga w prosty sposób skorelowana jest z miejscem występowania wydarzenia oraz (a nawet przede wszystkim) z jakością wydarzeń kulturalnych w regionie.

Należy również wziąć pod uwagę determinanty wysokości wydatków mieszkańców na kulturę. Ich ograniczenia wynikać mogą z braku zainteresowania udziałem w kulturze, niespełniającej oczekiwań oferty kulturalnej, zakresu czasu wolnego, jak również niewystarczających możliwości finansowych gospodarstw domowych. Udział w kulturze, a w szczególności w komercyjnych (płatnych) jej formach, zaliczany jest do potrzeb wyższego rzędu, których zaspokojenie następuje dopiero po zaspokojeniu potrzeb podstawowych. I tak, według „Diagnozy społecznej” w 2005 roku z powodu niewystarczających środków finansowych z pójścia do kina zrezygnowało ponad 40% mieszkańców województwa śląskiego. Problem rezygnacji z kultury na skutek złej sytuacji materialnej był jeszcze większy w odniesieniu do teatrów, opery czy filharmonii (ponad 41%), zdecydowanie trudniej z powodów finansowych było mieszkańcom województwa zrezygnować z zakupu książek, wizyty w muzeum oraz zakupów prasy (odpowiednio 37,4%, 34,6% oraz 30,1%). Do rezygnacji z udziału w wydarzeniach kulturalnych z powodów finansowych przyznawali się przede wszystkim mieszkańcy dużych miast (powyżej 100 tys. mieszkańców) oraz osoby pochodzące z rodzin najuboższych, niepełnych lub wielodzietnych. Dane z „Diagnozy społecznej” dotyczące udziału w kulturze ukazane w przekroju miejsca zamieszkania, wieku oraz grupy społecznej, wykazują następujące zależności:

- rzadziej deklarowane są ograniczenia finansowe w korzystaniu z kultury w przypadkach, kiedy: albo w ogóle nie występują takie potrzeby, albo w pobliżu miejsca zamieszkania brakuje instytucji, które takie potrzeby zaspokajają (mieszkańcy wsi, osoby z niskim wykształceniem nie postrzegają braku udziału w kulturze w kategoriach rezygnacji);
- ograniczenia finansowe wykluczają z uczestnictwa w kulturze od 35-50% mieszkańców w wieku 16 i więcej lat;
- zmiana wskaźników rezygnacji z uczestnictwa w kulturze z powodu ograniczeń finansowych od roku 2000 dowodzi, że sytuacja wyraźnie się pogorszyła w ciągu ostatnich pięciu lat. 31,6% gospodarstw domowych województwa śląskiego uważa, że zaspokojenie ich potrzeb związanych z kulturą w porównaniu do sytuacji w 2003r. pogorszyło się, 62,6% jest zdania, że sytuacja ta nie uległa zmianie, natomiast tylko 5,8% sądzi, że sytuacja ta się poprawiła.

Tabela 3-1. Trudności finansowe gospodarstw domowych w korzystaniu z wybranych form uczestnictwa w kulturze według województw.

WOJEWÓDZTWA	Procent gospodarstw domowych, w których ich członkowie byli zmuszeni ze względów finansowych zrezygnować w ciągu ostatniego roku z:				
	kina	teatru, opery, operetki, filharmonii, koncertu	muzeum lub wystawy	zakupu książki	zakupu prasy, (gazet, tygodników, miesięczników)
Dolnośląskie	41,84	43,46	34,2	38,64	33,88
Kujawsko-pomorskie	43,78	44,22	39,07	44,73	35,96
Lubelskie	36,64	35,48	31,25	39,37	35,13
Lubuskie	31,15	29,13	25,2	32,15	31,1
Łódzkie	35,02	33,61	28,17	38,08	34,15
Małopolskie	42,19	46,31	38,16	45,46	38,66
Mazowieckie	33,65	36,44	31,01	33,55	29,83
Opolskie	33,16	34,2	27,22	32,58	29,27
Podkarpackie	33,45	32,84	28,26	37,76	31,87
Podlaskie	33,94	29,92	24,39	40,41	35,63
Pomorskie	33,28	41,27	30,25	36,34	31,53
Śląskie	40,6	41,27	34,64	37,42	30,12
Świętokrzyskie	41,49	30,68	28,94	42,85	37,63
Warmińsko-mazurskie	41,12	36,24	33,77	49,3	50,64
Wielkopolskie	38,2	39,55	34,1	37,58	27,17
Zachodnio-pomorskie	40,03	37,28	31,89	36,28	26,87
Ogółem	37,73	38,14	32,13	38,49	2,87

Źródło: „Diagnoza społeczna 2005. Warunki i jakość życia Polaków”, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Warszawie, Warszawa 2006r.

4. Zakończenie

Województwo śląskie jest regionem bogatym w instytucje kulturalne. Największym problemem jest jednak nierównomierne ich rozmieszczenie, a w związku z tym skoncentrowanie oferty w subregionie środkowym. Konsekwencją tego w pozostałych subregionach jest niższe uczestnictwo w kulturze oraz mniej możliwości dla twórców i stowarzyszeń dla działań w oparciu o istniejącą bazę.

Zróżnicowanie w dostępie do kultury (co za tym idzie również w uczestnictwie w kulturze) przebiega w dwóch płaszczyznach: po pierwsze obserwuje się bardzo duże dysproporcje w ofercie kulturalnej wsi i miast województwa śląskiego (w miastach infrastruktura kulturalna jest nieporównywalnie lepsza), po drugie natomiast duże zróżnicowanie można zaobserwować w podziale na subregiony województwa (zdecydowanie dominuje tu subregion środkowy, najgorzej natomiast sytuacja wygląda w subregionie północnym).

Pomimo ciekawej oferty kulturalnej województwa oraz silnego związania mieszkańców z własnym dziedzictwem kulturowym, stopień zadowolenia mieszkańców z udziału w kulturze jest dość niski – według danych zawartych w „Diagnozie społecznej 2005”,

jedynie 48,4% spośród nich deklaruje względne zadowolenie w tym zakresie, tymczasem 51,6% mieszkańców jest niezadowolona ze skali swojego uczestnictwa w kulturze. Jedynie 1,77% ogółu ludności województwa uznało, iż jest bardzo zadowolonych ze swojej aktywności kulturalnej. 10,96% osób jest z tej aktywności zadowolonych, dość zadowolonych jest natomiast 35,66%. Dość niezadowolonych i niezadowolonych ze swojego udziału w życiu kulturalnym jest prawie 42% mieszkańców województwa śląskiego, skrajnie niezadowolonych ze swojego uczestnictwa w kulturze jest natomiast aż 9,63% mieszkańców.

Do przyczyn takiego stanu rzeczy należą bariery ekonomiczne, deficyt wolnego czasu, brak wystarczającej informacji, brak wystarczająco atrakcyjnej oferty, trudność w dostępie do oferty (odległość, cena, niedostępność oferty w czasie wolnym od zajęć).

Przytoczone dane skłaniają do przeanalizowania systemu funkcjonowania kultury i wprowadzenia korzystnych dla jej rozwoju zmian.

**BILANS STRATEGICZNY
KULTURY**

W oparciu o diagnozę kluczowych aspektów funkcjonowania kultury w województwie śląskim i przeprowadzone konsultacje społeczne zidentyfikowano mocne i słabe strony funkcjonowania kultury oraz szanse i zagrożenia dla jej rozwoju.

1. Mocne i słabe strony funkcjonowania kultury w regionie

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • bogate zasoby kadrowe zaangażowane w rozwój kultury a także bogaty potencjał środowisk twórczych; • wysoki poziom edukacji artystycznej; • policentryczność województwa (4 aglomeracje) - dzięki temu infrastruktura rozmieszczona jest bardziej równomiernie, co ułatwia dostęp do kultury (w porównaniu z resztą kraju); • zwiększająca się liczba organizacji pozarządowych działających na rzecz kultury i jej upowszechniania; • tradycje związane z kulturą amatorską, silny ruch amatorski (zwłaszcza w dziedzinie plastyki, fotografii, teatru, filmu i muzyki); • silna tożsamość regionalna wyrażająca się w kultywowaniu mowy, kultury ludowej i folkloru plebejskiego oraz w twórczym korzystaniu z zasobu dziedzictwa regionu; • aktywność kulturalna parafii i kościołów/ związków/ organizacji wyznaniowych; • bogata oferta działań instytucji kultury skierowanych do różnorodnych grup odbiorców; • instytucjonalizacja kultury (wielość instytucji kultury i szkół artystycznych gwarantująca stabilność i rozwój); • różnorodność kulturowa województwa śląskiego wynikająca z historii; • bogate dziedzictwo materialne, a szczególnie występowanie unikatowych w skali europejskiej zabytków przemysłowych i towarzyszących przemysłowi oraz zabytków architektury modernistycznej i sakralnej; • województwo śląskie ukształtowane jako region różnorodny kulturowo (także 	<ul style="list-style-type: none"> • słabe powiązanie edukacji szkolnej z edukacją kulturalną: niedostateczna ilość lub brak w programach nauczania zajęć służących rozbudzeniu potrzeb kulturalnych/ zajęć mających kształtować kompetencje do uczestnictwa w kulturze, za mało zajęć pozalekcyjnych; • zbyt małe zainteresowanie szkół ofertą programów edukacji kulturalnej; • niskie kompetencje kulturowe oraz brak wykształconych potrzeb uczestnictwa w kulturze wysokiej; • niedostatek kadr wyspecjalizowanych w zarządzaniu kulturą, upowszechnianiu, pozyskiwaniu środków na projekty; • „zamknięcie się instytucji na siebie”, brak wspólnego wykorzystania posiadanych zasobów, koordynacji oferty i dopasowania jej do potrzeb odbiorców, kooperacji, współpracy z organizacjami pozarządowymi, brak wspierania przez instytucje kultury młodych talentów; • niewystarczająca elastyczność i adaptacyjność instytucji kultury do nowych wyzwań; • zły stan techniczny obiektów kultury i ich wyposażenia, niedopasowanie obiektów do potrzeb i oczekiwań odbiorców (w tym zbyt mało wielofunkcyjnych sal i nowoczesnych, dużych, prestiżowych obiektów); • niski poziom informatyzacji bibliotek oraz innych instytucji kultury; • nierównomierne nasycenie infrastrukturą – mimo policentryczności w województwie występuje wyraźne zagęszczenie infrastruktury w subregionie środkowym, gdzie zlokalizowana jest większość obiektów służących rozwojowi kultury;

<p>różnorodny pod względem wyznaniowym) – jest jednocześnie obszarem tolerancji społeczno-kulturowej, obszarem otwartym na społeczną i kulturową odmienność;</p> <ul style="list-style-type: none"> • istnienie marki „Śląsk-Silesia-Schlesien” i jej rozpoznawalność w Europie; • wymiana kulturalna z innymi ośrodkami regionalnymi, a także współpraca przygraniczna i międzynarodowa w dziedzinie kultury. 	<ul style="list-style-type: none"> • słaba kondycja mediów przejawiająca się w powierzchownym podejmowaniu problematyki kulturalnej (niedostatek profesjonalnej krytyki), niedocenianiu roli kultury przez środki masowego przekazu – częsty brak informacji o wydarzeniach kulturalnych, koncentracja uwagi mediów na sprawach bieżących o często marginalnym znaczeniu; • niedostateczna informacja o ofercie kulturalnej; • zły i bardzo zły stan zachowania wielu zabytków, niewystarczająca świadomość konieczności ich ochrony; • brak wyczerpującej inwentaryzacji znajdującego się na terenie województwa śląskiego materialnego dziedzictwa kulturowego; • zbyt mało wydarzeń o ogólnopolskim (co najmniej) charakterze umożliwiających prezentację twórczości artystycznej oraz dziedzictwa kulturowego regionu, jego tradycji i obyczaju; • zbyt mało badań nad kulturą, jej upowszechnianiem, dziedzictwem kulturowym, odbiorem, uczestnictwem; • „niedookreślenie” marki „Śląsk” w stosunku do pojęcia województwa śląskiego; • brak systemu informacji kulturalnej i turystycznej; • nieumiejętność nowoczesnej promocji i nowoczesnego „oferowania” kultury wysokiej, prezentowania kultury wysokiej w sposób, który jest atrakcyjny dla młodszych pokoleń odbiorców przyzwyczajonych do multimedialności przekazu, do interaktywnego modelu uczestnictwa w kulturze; • niedostateczny rozwój rynku sztuki; • słaba integracja i komunikacja pomiędzy środowiskami twórczymi różnych dziedzin; • zbyt mała wiedza marketingowa w środowiskach twórczych („jak pozyskać środki na projekt i znaleźć chętnego na pomysł”); • mała świadomości wśród podmiotów
--	---

	<p>gospodarczych o korzyściach płynących z mecenatu kultury i korzystania z usług środowisk twórczych;</p> <ul style="list-style-type: none">• zbyt małe wykorzystywanie przez samorządy możliwości wspierania twórców (stypendia, promocja, nagrody);• migracja twórców poza region.
--	--

2. Szanse i zagrożenia rozwoju kultury w regionie

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców; • rozwój edukacji regionalnej i jej profesjonalizacja; • wzrastające wymagania mieszkańców w stosunku do jakości przestrzeni publicznej (ład i estetyka, oczekiwane funkcje centrum to funkcje związane z kulturą); • zainteresowanie samorządów i odbiorców szerszym niż dotychczas wykorzystaniem instytucji kultury oraz obiektami, które można przystosować do działań kulturalnych; • wzrost wydatków publicznych na kulturę oraz coraz większa dostępność do funduszy unijnych przeznaczanych na rozwój kultury; • rosnące zainteresowanie sektora pozarządowego i środowisk biznesowych działalnością w sferze kultury, współpraca z instytucjami kultury oraz twórcami; • województwo śląskie jest ojczyzną lokalną dla wielu osób, które mieszkają dziś w innych regionach Polski/ w innych regionach Europy, osoby te mogą być postrzegane zarówno jako ambasadorzy regionu jak i jako grupa docelowa dla odpowiednio sprofilowanej oferty turystycznej; • duża liczba ludności – potencjalnych odbiorców kultury; • wzrastająca liczba ludności napływowej (imigracje stałe i czasowe, np. okres wakacyjny); • możliwość zapewnienia bezpłatnego dostępu do internetu w bibliotekach publicznych uboższym grupom społecznym; • dostęp do instytucji kultury dzięki rozwiniętej komunikacji miejskiej, umożliwiającej przemieszczanie się 	<ul style="list-style-type: none"> • postrzeganie województwa jako regionu o niskim poziomie kultury – województwo śląskie jawi się jako obszar, gdzie główną rolę pełni przemysł, natomiast kultura schodzi na plan dalszy; • tendencje do unifikacji kulturowej województwa śląskiego (objawiające się min. dążeniem do swoistej standaryzacji subregionalnych tradycji folklorystycznych); • kryzys tradycyjnego etosu inteligenckiego; znaczna część inteligencji nie kontynuuje tradycyjnego inteligenckiego stylu życia, którego istotnym wyróżnikiem było społecznikowskie zaangażowanie i wysoki poziom uczestnictwa w kulturze, w tym zwłaszcza w kulturze wysokiej; • przyjmowanie przez społeczeństwo modelu kultury „domowej”, co ma swoje odzwierciedlenie w ignorowaniu oferty instytucji kultury ze względu na łatwość dostępu do produktów kultury za pośrednictwem internetu, telewizji, kina domowego, itd.; • nieprzestrzeganie obowiązującego prawa w zakresie kultury; • coraz większa ekonomiczna bariera dostępowa do kultury (szczególnie w przypadku rodzin wielodzietnych); • centralizacja telewizji publicznej skutkująca brakiem decyzyjności publicznych regionalnych ośrodków telewizyjnych; • zbyt małe środki publiczne przeznaczane na kulturę; • niewystarczające rozwiązania podatkowe zachęcające do sponsorowania kultury; • niewystarczające uwzględnianie problematyki dziedzictwa kulturowego w planowaniu przestrzennym; • wysoka pozycja konkurencyjna

<p>pomiędzy miastami (ośrodkami kultury) - zwłaszcza unikatowa w skali Europy sieć tramwajowa a także rozwój infrastruktury, sieci autostrad ułatwiający dostęp do oferty kulturalnej województwa;</p> <ul style="list-style-type: none"> • transgraniczne położenie województwa, w tym przygraniczne miejsce spotkania się dwóch regionów – Śląska i Małopolski; • rozwój turystyki (w tym: turystyki niszowej – przemysłowej – pielgrzymkowej); • duże zainteresowanie rękodziełem, wyrobami lokalnymi i folklorem regionalnym; • restrukturyzacja regionu - rozwój usług, przemysłów kultury, nowoczesnych gałęzi gospodarki; • decentralizacja kraju umożliwiająca efektywniejsze zarządzanie, lepszą znajomość lokalnych potrzeb. 	<p>metropolitarnych ośrodków kulturalnych (Warszawy, Krakowa, Wrocławia, Poznania, Gdańska) „odciągające” zarówno młodych twórców jak i potencjalnych odbiorców kultury.</p>
---	--

USTALENIA STRATEGICZNE

1. Wizja rozwoju kultury w województwie śląskim

KULTURALNY WIZERUNEK WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO.

Województwo śląskie będzie:

- (1) regionem zróżnicowanym kulturowo, harmonijnie łączącym elementy odmiennych tradycji i tożsamości kulturowych;
- (2) regionem, w którym kultura odzwierciedla i kształtuje podstawowe cnoty obywatelskie takie jak otwartość, uczciwość, odpowiedzialność, pracowitość, umiejętność społecznej współpracy, wpływając pozytywnie na jakość kapitału społecznego;
- (3) regionem, w którym kultura jest istotnym elementem rozwoju gospodarczego, zwiększającym konkurencyjność ekonomiczną województwa, dającym szanse na rozwój społeczno-ekonomiczny, a w efekcie poprawiającym jakość życia jego mieszkańców;
- (4) regionem, w którym w sposób innowacyjny wykorzystuje się potencjał twórczy środowiska artystycznego do jakościowej poprawy przestrzeni publicznej, w tym instytucji użyteczności publicznej.

Opierając się na potencjale kultury województwa śląskiego oraz biorąc pod uwagę uwarunkowania jego rozwoju można uznać, że:

- umacnianie wizerunku województwa śląskiego jako regionu zróżnicowanego pod względem kulturowym podnosi jego atrakcyjność turystyczną (obszar województwa śląskiego ujawnia się jako autentyczna ojczyzna lokalna dla jego *obecnych* ale też i *byłych* mieszkańców);
- wizerunek zróżnicowanego pod względem kulturowym, ale zarazem tolerancyjnego w wymiarze społeczno-kulturalnym i politycznym regionu jest bardzo dobrą zachętą dla wszystkich, którzy (1) chcą się osiedlić na terenie województwa śląskiego, (2) chcą inwestować na terenie województwa śląskiego, (3) chcą współpracować/kooperować z podmiotami zlokalizowanymi w województwie śląskim;
- województwo śląskie jest szczególnie predestynowane do inicjatyw, mających na celu szukanie synergicznych związków między kulturą a gospodarką. Silne środowisko projektantów i duża liczba małych i średnich przedsiębiorstw sprzyjają rozwojowi sztuk użytkowych, w tym wzornictwa przemysłowego. Znaczna liczba obiektów i obszarów poprzemysłowych zachęca do tego, aby planując ich rewitalizację przynajmniej część z nich przeznaczyć na potrzeby kulturalne, czyniąc z nich nowe ośrodki centrotwórcze i nowe ośrodki skupienia społecznej aktywności. Wysoki poziom industrializacji i urbanizacji województwa czyni z tego obszaru niejako naturalne środowisko dla gospodarki opartej na wiedzy oraz rozwoju przemysłów kulturowych, które z kolei potrzebują do tego innowacyjności i kompetencji wytwarzanych w przestrzeni kultury. Bogate i zróżnicowane dziedzictwo kulturowe regionu to jeszcze nie w pełni wykorzystany potencjał, który przyczynić się może do zwiększenia dochodów z turystyki, pamiątkarstwa, usług i przemysłów okołoturystycznych, podobnie jak organizacja dużych masowych wydarzeń artystycznych;
- lata zaniedbań przesądziły o degradacji (estetycznej i funkcjonalnej) przestrzeni publicznej (tak na terenie województwa śląskiego jak i w całym kraju). Innowacyjne wykorzystanie potencjału twórczego środowiska artystycznego w celu podniesienia

wartości estetycznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej przyczyni się nie tylko do jej wizualnego uporządkowania, ale również do zwiększenia jej wartości ekonomicznej.

2. Pola strategiczne

Założona wizja wymaga odpowiedzi na pytanie, jakie są podstawowe uwarunkowania determinujące możliwość rozwoju kultury oraz skoncentrowania działań na określonych polach strategicznych realizujących odpowiednie funkcje. Polami strategicznymi są:

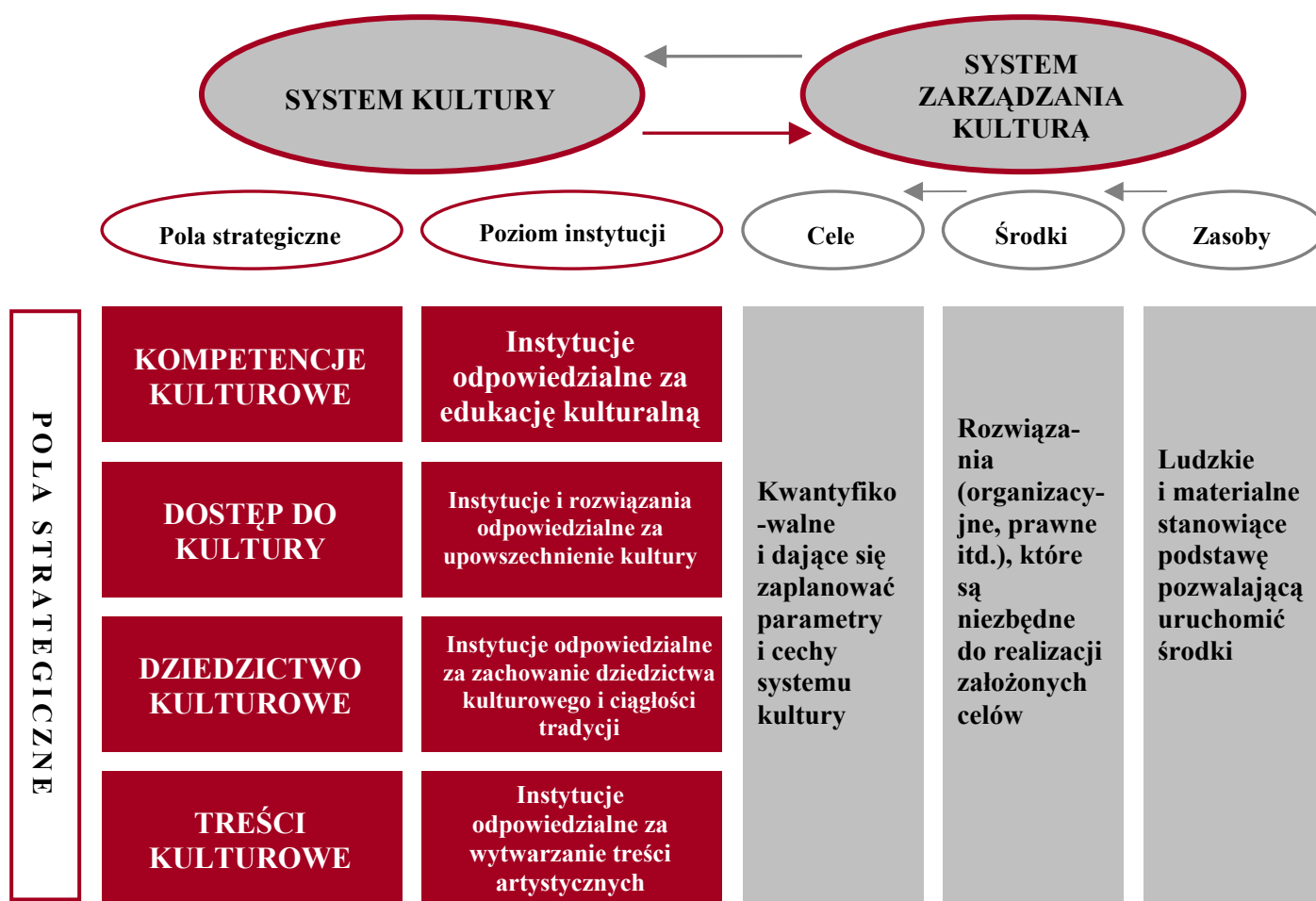
- kompetencje kulturowe,
- dostęp do kultury,
- dziedzictwo kulturowe,
- treści kulturowe.

Należy więc (1) socjalizować do określonych kompetencji kulturowych, (2) gwarantować optymalny/satysfakcjonujący poziom uczestnictwa w kulturze (dzięki nabytym kompetencjom i dzięki odpowiedniemu zarządzaniu regułami dostępowymi do treści/wytworów kulturowych), (3) zapewniać ciągłość wzorów kulturowych (zarówno w odniesieniu do kultury materialnej jak i w odniesieniu do kultury duchowej), oraz (4) stymulować i wspierać produkcje artystyczne (kulturę w rozumieniu praktyki artystycznej).

Wspomnianym wyżej czterem polom strategicznym (wyodrębnionym w oparciu o kryterium funkcjonalne) odpowiadają określone, mniej albo bardziej ściśle przypisane do nich „instytucje”, przy czym należy podkreślić, że termin ten oznacza nie tylko instytucje kultury, lecz również system szkolnictwa, organizacje pozarządowe, środowiska twórców i animatorów kultury. W praktyce trudno tu o ostry i jednoznaczny podział oparty na specjalizacji zadań poszczególnych „instytucji”. Większość z nich realizuje bowiem równocześnie kilka funkcji i „obsługuje” różne obszary funkcjonalne.

Przez zarządzanie systemem kultury rozumiemy przede wszystkim formułowanie określonych celów (mierzalnych, realistycznych). Po wtóre, na owe zarządzanie składa się generowanie/zapewnianie środków mających służyć realizacji wyznaczonych celów (rozumianych tu przede wszystkim jako określone rozwiązania organizacyjne). Wspomniane środki muszą jednakże znajdować swoje oparcie w zasobach (materialnych i ludzkich). Pozyskiwanie i planowanie zasobów jest trzecim podstawowym aspektem/wymiarem zarządzania kulturą.

Zagadnienia te ilustruje poniższy schemat:

Rysunek 1. Model systemu kultury i jego obszarów

3. Cele strategiczne i kierunki działań

Na podstawie diagnozy oraz analizy bilansu strategicznego – relacji pomiędzy uwarunkowaniami wewnętrznymi i zewnętrznymi czynnikami ustalono w obrębie pól strategicznych cztery podstawowe cele i odpowiadające im działania ukierunkowane na osiągnięcie założonej wizji.

- 1. Wzrost kompetencji potrzebnych do (1) uczestnictwa w kulturze (odbiorcy), (2) efektywnego zarządzania kulturą (animatory kultury) i (3) twórczości artystycznej w warunkach gospodarki rynkowej (twórcy).**

UZASADNIENIE

- brak lub niedostateczne kompetencje kulturowe są jedną z kluczowych barier uczestnictwa w kulturze;
- inwestowanie w kompetencje menedżerów kultury i twórców jest niezbędne dla wykorzystania możliwości środowisk twórczych oraz infrastruktury służącej kulturze.

2. Wzrost poziomu uczestnictwa w kulturze (biernego – w roli odbiorców treści kulturowych i czynnego – w roli twórców treści kulturowych).

UZASADNIENIE

- uczestnictwo w kulturze jest inwestowaniem w kapitał ludzki; wysoki poziom kapitału ludzkiego determinuje szanse rozwojowe regionu;
- wysoki poziom uczestnictwa w kulturze jest stymulatorem jej dalszego rozwoju;
- tradycje amatorskiego ruchu artystycznego mają szansę być w dalszym ciągu ważnym czynnikiem kulturotwórczym, czerpiącym inspiracje z różnorodności kulturowej regionu.

3. Upowszechnianie i zachowanie dziedzictwa kulturowego regionu (materialnego i niematerialnego) oraz jego efektywniejsze wykorzystywanie do celów turystycznych.

UZASADNIENIE

- wizerunek województwa śląskiego jako województwa o bogatym i różnorodnym dziedzictwie kulturowym podnosi jego atrakcyjność turystyczną a tym samym przyczynia się do zwiększenia przychodów z turystyki i do powstawania nowych miejsc pracy w sektorze turystyczno-usługowym;
- upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym województwa śląskiego sprzyja integracji jego mieszkańców i poczuciu dumy z ojczyzny lokalnej;
- należyta troska i szacunek dla dziedzictwa kultury tworzonego w przeszłości przez wiele narodów i grup etnicznych umacnia pozytywny wizerunek regionu: sprzyja postrzeganiu go jako regionu otwartości społeczno-kulturalnej.

4. Tworzenie lepszych warunków dla rozwoju środowisk twórczych i wykorzystywania ich kreatywności.

UZASADNIENIE

- potencjał kreatywny środowisk twórczych jest ważnym zasobem województwa śląskiego; wspieranie twórców może przyczynić się do wykorzystania kreatywności tych środowisk zarówno w działalności publicznej jak i gospodarczej, a tym samym do zwiększenia atrakcyjności województwa i powstawania nowych miejsc pracy.

Do realizacji wyznaczonych celów strategicznych określono kierunki działania, które są podstawą do konstrukcji programów i projektów.

Pole strategiczne:	Cel strategiczny 1:
KOMPETENCJE KULTUROWE	WZROST KOMPETENCJI POTRZEBNYCH DO (1) UCZESTNICTWA W KULTURZE [ODBIORCY] (2) EFEKTYWNEGO ZARZĄDZANIA KULTURĄ [ANIMATORZY KULTURY] I (3) TWÓRCZOŚCI ARTYSTYCZNEJ W WARUNKACH GOSPODARKI RYNKOWEJ [TWÓRCY]
	Kierunki działania: 1.1. tworzenie i realizacja programów edukacji kulturowej/ edukacji w zakresie kształtowania kompetencji kulturowych; Uczestnictwo w kulturze nie należy do tzw. potrzeb pierwszego rzędu – takich, których zaspokojenie jest konieczne dla zachowania życia,

dlatego też należy rozbudzać tę potrzebę i kształtować kompetencje kulturowe. Edukacja kulturalna to nie tylko kształcenie artystyczne i wychowanie estetyczne dzieci i młodzieży. Edukacja do kultury jest wszechstronnym procesem kształtowania człowieka, pojmowaniem wartości kultury. Powinna być powszechna (wyrównywać szanse różnych środowisk społecznych do uczestnictwa w kulturze) i ustawiczna. Edukacja do kultury nie zawsze prowadzona jest w stopniu wystarczającym i profesjonalnym. Konieczne jest więc tworzenie i realizacja programów i projektów, których celem winien być wzrost uczestnictwa w życiu kulturalnym województwa, szczególnie dzieci i młodzieży, a także współdziałanie podmiotów działających w tym zakresie.

1.2. edukacja w zakresie zarządzania kulturą – prowadzenie prac badawczych, kształcenie menedżerów kultury;

Do efektywnego zarządzania kulturą niezbędna jest wiedza na jej temat (uczestnictwo w kulturze, potrzeby odbiorców, szeroka diagnoza środowisk twórczych, aktywność organizacji pozarządowych itd.) oraz kompetencje menedżerskie. Edukacja w zakresie zarządzania kulturą powinna być skierowana do osób które administrują kulturą, prowadzą instytucje kultury, organizują/ współtworzą życie kulturalne. Powinny być prowadzone prace badawcze i eksperckie oraz systematyczny monitoring w obszarach warunkujących rozwój kultury. Kształcenie w kierunku zarządzania kulturą powinno odbywać się poprzez organizowanie szkoleń i projektów edukacyjnych dostępnych dla szeroko pojętego instytucjonalnego środowiska kulturalnego oraz organizację seminariów i sesji ukierunkowanych na wymianę doświadczeń.

1.3. edukacja środowisk twórczych (do skutecznego radzenia sobie w nowych warunkach organizacyjno-prawnych);

Nowoczesna gospodarka rynkowa w istotny sposób zmieniła funkcjonowanie artystów na rynku sztuki, dlatego należy wyposażyć ich w takie kompetencje, które pozwolą działać skutecznie w nowych warunkach organizacyjno-prawnych. Edukacja środowisk twórczych w tym zakresie powinna odbywać się poprzez organizowanie szkoleń i warsztatów, tworzenie miejsc doradztwa i konsultacji, poszerzanie programów szkolnictwa artystycznego o elementy wiedzy z dziedziny przedsiębiorczości i prawa autorskiego.

Pole strategiczne:

**DOSTĘP DO
KULTURY**

Cel strategiczny 2:

WZROST POZIOMU UCZESTNICTWA W KULTURZE (BIERNEGO – W ROLI ODBIORCÓW TREŚCI KULTUROWYCH I CZYNNEGO – W ROLI TWÓRCÓW TREŚCI KULTUROWYCH)

Kierunki działania:

2.1. zwiększenie i ułatwienie dostępu do uczestnictwa w kulturze;

Partycypacja w kulturze pełni fundamentalną rolę w kształtowaniu osobowości człowieka, dlatego należy dążyć do zwiększenia i ułatwienia dostępu do kultury poprzez niwelowanie barier dostępowych. Zaliczyć do nich można: (1) bariery finansowe (dotyczące zarówno instytucji kultury jak i potencjalnych odbiorców oferty kulturalnej), (2) bariery organizacyjne (np. godziny otwarcia instytucji kultury), (3) bariery prawne ograniczające działalność instytucji, (4) bariery środowiskowe, i inne. Konieczne są więc przedsięwzięcia nakierowane na niwelowanie tych barier, a więc m.in.: docieranie z ofertą kulturalną do miejsc ubogich w infrastrukturę służącą kulturze (tzw. „mobilna kultura” aktywnie szukająca swoich odbiorców, w tym rozwój e-kultury umożliwiającej docieranie do zasobu bibliotek, muzeów, galerii itp. za pośrednictwem internetu), subwencjonowanie rodzinnego uczestnictwa w kulturze, w tym zwłaszcza w kulturze wysokiej, wprowadzanie zmian organizacyjnych w funkcjonowaniu instytucji kultury, tworzenie programów ułatwiających dostęp do kultury środowiskom marginalizowanym.

2.2. budowa nowych obiektów kulturalnych i poprawa stanu istniejących obiektów kultury;

Infrastruktura kulturalna jest istotnym elementem warunkującym dostępność do oferty kulturalnej regionu; jej rozwój w znacznym stopniu decyduje o konkurencyjności kulturalnej województwa. W celu zwiększenia atrakcyjności i dostępności oferty należy poprawiać stan istniejących obiektów i ich wyposażenia technicznego, a także budować obiekty nowe.

2.3. poszukiwane atrakcyjnych sposobów upowszechniania treści kulturowych;

Rozwijanie potrzeb i zainteresowań kulturalnych oraz stymulowanie i wspomaganie jednostek i małych grup społecznych do rozwijania i sublimacji swojej aktywności kulturalnej zależy w dużej mierze od jakości propozycji, znajomości oczekiwań odbiorców, znalezienia formuły zachęcającej do uczestnictwa w kulturze. To jedno z najpoważniejszych wyzwań wobec konkurencji innych atrakcyjnych sposobów spędzania czasu i modelu „kultury domowej”, dominacji rozrywkowej funkcji kultury w jej zunifikowanej masowej wersji. Należy więc wspierać imprezy/wydarzenia kulturalne, które mogą spowodować szeroki oddźwięk społeczny, odwołują się w swojej formule do nowych sposobów i form upowszechniania treści kulturowych, wzmacniają tożsamość lokalną/regionalną. Ważnym elementem jest tu kształcenie i doskonalenie animatorów, instruktorów kultury, organizatorów imprez, a także kooperacja instytucji w celu wykorzystania wspólnych możliwości.

2.4. wspieranie programów współpracy ponadregionalnej;

Wspieraniu współpracy ponadregionalnej zarówno instytucji jak i twórców służyć będzie organizowanie znaczących wydarzeń artystycznych, wymiana doświadczeń związanych z tworzeniem

atrakcyjnej oferty kulturalnej, z zarządzaniem kulturą, organizowaniem życia kulturalnego, co w efekcie doprowadzi do zwiększenia uczestnictwa w kulturze.

2.5. poprawa informacji i promocji kulturalnej;

Wszelkie inicjatywy w obszarze kultury powinny być wspierane różnymi działaniami promocyjnymi, wówczas mają one szanse dotrzeć do potencjalnych odbiorców. Do wzrostu uczestnictwa w kulturze przyczyni się lepsza informacja tak krótko jak i długoterminowa, uwzględniająca w treści i sposobie przekazu różne kręgi adresatów. Należy uatrakcyjnić i rozwijać dotychczasowe sposoby informacji, tworzyć ich zbiory, systemy, punkty informacyjne, bazy danych, oznakowania. Informacja i promowanie zasobu oraz inicjatyw kulturalnych zwiększa atrakcyjność regionu dla jego mieszkańców, potencjalnych turystów i inwestorów.

2.6. wspieranie rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego;

Amatorski ruch artystyczny jest silnym i aktywnym środowiskiem działającym w regionie. Pokazuje jego kulturową wielowątkowość, tradycje lokalne, rozwija talenty, zaspokaja potrzebę samorealizacji, przeciwdziała negatywnym skutkom społecznym. Jest czynnym uczestnictwem w kulturze. Należy zatem rozwijać ten ruch poprzez umożliwianie działalności w oparciu o bazę instytucjonalną, instruktorów i animatorów kultury, a także stwarzanie możliwości organizacyjnych i finansowych dla realizacji projektów.

Pole strategiczne:

**DZIEDZICTWO
KULTUROWE**

Cel strategiczny 3:

UPOWSZECHNIANIE I ZACHOWANIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO REGIONU (MATERIALNEGO I NIEMATERIALNEGO) ORAZ JEGO LEPSZE WYKORZYSTYWANIE DO CELÓW TURYSTYCZNYCH

Kierunki działania:

3.1. rozpoznawanie zasobów dziedzictwa kulturowego oraz prowadzenie projektów badawczych na jego temat;

W celu upowszechniania zasobów dziedzictwa kulturowego konieczne jest rozpoznanie mające na celu ustalenie jego znaczenia historycznego dla regionu. Służyć temu powinny projekty badawcze nakierowane na rozpoznawanie i diagnozowanie dziedzictwa kulturowego z zakresu historii ziem województwa, tradycji i świadomości historycznej. Pozwoli to również na lepsze zarządzanie zasobem zarówno dla opieki nad nim jak i dla celów turystyki. Istotnym elementem jest upowszechnianie wyników badań, prowadzenie prac studialnych i tworzenie syntez wykorzystywanych w procesach zarządzania kulturą, gospodarczych i inwestycyjnych.

3.2. inwentaryzowanie dziedzictwa kulturowego;

W celu ochrony dziedzictwa kulturowego konieczna jest jego inwentaryzacja. Niezbędna jest aktualna wiedza o stanie zachowania zabytków znajdujących się w ewidencji, w tym objętych ochroną, jak również obiektów aspirujących do tego miana w wyniku upływu czasu. W szczególności powinna ona dotyczyć obiektów zagrożonych. Inwentaryzacja jest także podstawą wszelkich prac rewaloryzacyjnych prowadzonych przy zabytkach.

3.3. popularyzacja dziedzictwa kulturowego (w tym z użyciem najnowszych technik);

Podstawą ochrony zabytków i racjonalnej opieki nad nim jest powszechna świadomość potrzeby takich działań i ich pozytywnych skutków zarówno społecznych (przywiązanie do „mojego miejsca”, ciągłość tradycji) jak i gospodarczych (promocja miejsca, turystyka). Upowszechnianie dziedzictwa kulturowego efektywniejsze będzie wówczas, jeśli jego menedżerowie wykorzystają nowoczesne techniki popularyzatorskie, dzięki którym dotrą do szerszych kręgów odbiorców, w tym do dzieci i młodzieży, dla których tego typu instrumenty są najbardziej przyswajalne. Twórcze i nowoczesne narzędzia popularyzowania zasobu dziedzictwa kulturowego województwa przybliżą jego bogactwo.

3.4. rewitalizacja i renowacja obiektów zabytkowych;

Województwo śląskie posiada wysoki odsetek zabytków wymagających prac konserwatorskich (wśród nich są również i takie, które wymagają adaptacji do nowych funkcji). Odrestaurowane obiekty zabytkowe bezpośrednio wpłyną na wzrost atrakcyjności turystycznej regionu.

3.5. rewitalizacja obiektów i terenów przemysłowych i znajdowanie dla nich nowych funkcji;

Województwo śląskie posiada liczne obiekty przemysłowe i tereny okołoprzemysłowe. Jest to jeden z najważniejszych problemów restrukturyzacji województwa. W ostatnich latach zauważa się wzrost zainteresowania turystyką przemysłową, zatem konieczne jest zachowanie i opieka nad tym specyficznym dziedzictwem oraz uczynienie z tego zasobu czynnika atrakcyjności kulturowej i turystycznej. Działania powinny być nakierowane na rewitalizację obiektów i terenów przemysłowych, a następnie znajdowanie dla nich nowych funkcji.

3.6. wykorzystywanie dziedzictwa kulturowego regionu na potrzeby turystyki (promocja, tworzenie produktów turystyki kulturowej);

Umiejętne wykorzystywanie zasobów dziedzictwa kulturowego ma bezpośredni wpływ na wzrost atrakcyjności turystycznej regionu, zatem należy prowadzić działania, które nakierowane będą na promowanie województwa śląskiego poprzez odwołanie do niezwykle różnorodnego bogactwa kulturowego (zarówno materialnego jak i niematerialnego). Należy w tym celu tworzyć nowe produkty turystyczne, których treścią

jest dziedzictwo regionu (np. szlaki tematyczne, pamiątki regionalne), systemy oznakowania już istniejących obiektów i obszarów atrakcyjnych kulturowo, tworzyć bazy danych o atrakcjach kulturowych w połączeniu z ofertą turystyczną. Należy też tworzyć programy skierowane do twórców ludowych i rękodzielników uprawiających ginące zawody obrazujące tradycje regionalne. Programy te powinny mieć na celu wspieranie tej działalności, dokumentowanie, popularyzowanie i przeciwdziałanie zanikaniu tradycyjnych zawodów i technik.

3.7. tworzenie zasobów dziedzictwa kulturowego regionu;

Tempo życia powoduje, że wiele jego aspektów odchodzi w przeszłość i to co dziś jest codziennością w niedługim czasie stanie się historią, dlatego istotne jest, aby te aspekty życia codziennego dokumentować, archiwizować i czynić z nich zasoby dziedzictwa kulturowego (także z wykorzystaniem nowoczesnych technik - digitalizacja). Dokumentowanie powinno dotyczyć szczególnie tych codzienności, które są silnie związane ze specyfiką miejsca (np. tradycje zawodowe, obrzędy, obchody świąt religijnych), zmieniających się przestrzeni, ważnych wydarzeń.

Pole strategiczne:

Cel strategiczny 4:

**TREŚCI
KULTUROWE**

**TWORZENIE LEPSZYCH WARUNKÓW DLA ROZWOJU ŚRODOWISK
TWÓRCZYCH I WYKORZYSTYWANIE ICH KREATYWNOŚCI**

Kierunki działania:

4.1. tworzenie warunków oraz instrumentów umożliwiających twórcze działania;

W Polsce rynek sztuki ma ograniczony zasięg, zwłaszcza w zakresie dóbr i usług kultury o innym niż rozrywkowy charakterze. Zaistnienie na rynku sztuki trudne jest zwłaszcza dla debiutantów. Dla rozwoju kultury niezbędne jest jednak wytwarzanie treści kulturowych, konieczne jest więc wspomaganie tego procesu środkami publicznymi. Należy inicjować i wspierać wszelkie działania i programy, które będą skierowane do twórców treści kulturowych (np. warsztaty, pracownie otwarte, współpraca z instytucjami kultury, stypendia, nagrody, programy dla debiutantów, staże, praktyki), poszerzać rynek sztuki przez zakupy dzieł z pieniędzy publicznych (np. kolekcje sztuk wizualnych konkursy na dzieła literackie, teatralne czy muzyczne), przez wspieranie instytucji i organizacji non profit działających w obszarze kultury, promocję przykładów prywatnego mecenatu nad twórcami.

4.2. rozwój szkolnictwa artystycznego i projektowego;

Województwo śląskie ma bogate tradycje związane ze szkolnictwem artystycznym oraz środowiska twórcze stanowiące potencjał kadrowy dla kształcenia artystycznego. Sztuka poszukuje ciągle nowych form ekspresji, korzysta z nowych możliwości techniki i nowych form przekazu, a rynek pracy dla przyszłych artystów wymaga coraz

szerszego spektrum umiejętności. Należy więc wspierać działania, które nakierowane będą na rozwijanie istniejących oraz tworzenie nowych kierunków na wszystkich poziomach nauczania m.in. przez rozwój bazy edukacyjnej.

4.3. rozwój współpracy środowisk twórczych z biznesem i jego otoczeniem;

Celem tego kierunku jest budowanie współpracy pomiędzy twórcami i projektantami (np. artyści współpracujący ze studiami graficznymi, z agencjami reklamowymi, projektanci itd.) a biznesem dla wykorzystania kompetencji środowisk twórczych w działaniach biznesowych. Potrzebne są programy prowadzące do promowania i informowania o możliwościach oferowanych przez twórców, szkolenia dla firm m.in. pokazujące „przydatność” artystów dla zwiększenia atrakcyjności firmy, przykłady dobrych praktyk w tym zakresie, tworzenie powszechnie dostępnych bazy danych twórców z różnych dziedzin.

4.4. wspieranie rozwoju wzornictwa przemysłowego i sztuki użytkowej;

Działania związane ze wspieraniem rozwoju wzornictwa i sztuki użytkowej mają na celu łączenie praktyki artystycznej z potrzebami gospodarki. Szeroko pojęta sztuka użytkowa i wzornictwo przemysłowe jest okazją do tego, aby twórcze kompetencje artystów zostały wykorzystane w gospodarce. W rezultacie poprzez poprawę jakości użytkowej i estetycznej produktów, usług i komunikacji wizualnej wzrośnie jakość życia codziennego mieszkańców. Należy więc tworzyć programy służące zacieśnianiu współpracy przemysłu i artystów projektantów, promować dobre praktyki. Celem programów jest (1) łączenie kompetencji artystów z oczekiwaniami przemysłu oraz (2) wykorzystanie kreatywności artystów dla wdrażania nowych produktów i uatrakcyjniania dotychczasowych.

4.5. podnoszenie wartości estetycznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej oraz obiektów użyteczności publicznej;

Wzrost wartości estetycznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej jest skorelowany ze wzrostem jakości życia mieszkańców regionu i jego atrakcyjności dla przyjezdnych, dlatego należy tworzyć i wdrażać programy, które będą te działania realizowały, w tym (1) służące kształtowaniu świadomości osób podejmujących decyzje kształtujące przestrzeń publiczną (szkolenia, wizyty studyjne), (2) zwiększające zaangażowanie środowisk twórczych w nadawaniu ład estetycznego i wprowadzaniu zmian w przestrzeniach publicznych, (3) podnoszące wartość estetyczną i funkcjonalną przestrzeni i obiektów użyteczności publicznej przez wprowadzanie w nią sztuki.

3.1. Struktura Strategii rozwoju kultury w województwie śląskim na lata 2006-2020

WIZJA	<p>Województwo śląskie to:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.region zróżnicowany kulturowo, harmonijnie łączący elementy odmiennej tradycji i tożsamości kulturowej, które wynikają z odniesień narodowych oraz specyfiki regionów; 2.region, w którym kultura odzwierciedla i kształtuje podstawowe cnoty obywatelskie (uczciwość, odpowiedzialność, pracowitość, umiejętność społecznej współpracy, otwartość) wpływając pozytywnie na jakość kapitału społecznego; 3.region, w którym kultura jest istotnym elementem rozwoju gospodarczego, zwiększającym konkurencyjność ekonomiczną województwa, dającym szanse na rozkwit społeczno-ekonomiczny, a w efekcie poprawiającym jakość życia jego mieszkańców; 4.region, w którym w sposób innowacyjny wykorzystuje się potencjał twórczy środowiska artystycznego do jakościowej poprawy przestrzeni publicznej, w tym instytucji użyteczności publicznej 			
POLA STRATEGICZNE	KOMPETENCJE KULTUROWE	DOSTĘP DO KULTURY	DZIEDZICTWO KULTUROWE	TREŚCI KULTUROWE
CELE STRATEGICZNE	Wzrost kompetencji potrzebnych do (1) uczestnictwa w kulturze (odbiorcy), (2) efektywnego zarządzania kulturą (animatorzy kultury) i (3) twórczości artystycznej w warunkach gospodarki rynkowej (twórcy).	Wzrost poziomu uczestnictwa w kulturze (biernego – w roli odbiorców treści kulturowych i czynnego – w roli twórców treści kulturowych)	Upowszechnianie i zachowanie dziedzictwa kulturowego regionu (materialnego i niematerialnego) oraz jego lepsze wykorzystywanie do celów turystycznych	Tworzenie lepszych warunków dla rozwoju środowisk twórczych i wykorzystywanie ich kreatywności
KIERUNKI DZIAŁAŃ	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. tworzenie i realizacja programów edukacji kulturowej/ edukacji w zakresie kształtowania kompetencji kulturowych; 1.2. edukacja w zakresie zarządzania kulturą – prowadzenie prac badawczych kształcenie menedżerów kultury; 1.3. edukacja środowisk twórczych (do skutecznego radzenia sobie w nowych warunkach organizacyjno-prawnych). 	<ol style="list-style-type: none"> 2.1. zwiększenie i ułatwianie dostępu do uczestnictwa w kulturze; 2.2. budowa nowych obiektów kulturalnych i poprawa stanu istniejących obiektów kultury; 2.3. poszukiwanie atrakcyjnych sposobów upowszechniania treści kulturowych; 2.4. wspieranie programów współpracy ponadregionalnej; 2.5. poprawa informacji i promocji kulturalnej; 2.6. wspieranie rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego. 	<ol style="list-style-type: none"> 3.1. rozpoznawanie zasobów dziedzictwa kulturowego oraz prowadzenie projektów badawczych na jego temat; 3.2. inwentaryzowanie dziedzictwa kulturowego; 3.3. popularyzacja dziedzictwa kulturowego (w tym z użyciem najnowszych technik); 3.4. rewitalizacja i renowacja obiektów zabytkowych; 3.5. rewitalizacja obiektów i terenów przemysłowych i znajdowanie dla nich nowych funkcji; 3.6. wykorzystywanie dziedzictwa kulturowego regionu na potrzeby turystyki (promocja, tworzenie produktów turystyki kulturowej); 3.7. tworzenie zasobów dziedzictwa kulturowego regionu. 	<ol style="list-style-type: none"> 4.1. tworzenie warunków oraz instrumentów umożliwiających twórcze działania; 4.2. rozwój szkolnictwa artystycznego i projektowego; 4.3. rozwój współpracy środowisk twórczych z biznesem i jego otoczeniem; 4.4. wspieranie rozwoju wzornictwa przemysłowego i sztuki użytkowej; 4.5. podnoszenie wartości estetycznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej oraz obiektów użyteczności publicznej.

**WDRAŻANIE
I MONITORING STRATEGII**

1. System wdrażania Strategii

Istotnym wymogiem przy budowaniu dokumentu strategicznego jest opracowanie wewnętrznego systemu jego wdrażania, monitoringu i ewaluacji postępów w osiąganiu celów, a w konsekwencji ustalonej wizji. Wszystkie działania podejmowane w ramach wdrażania i monitoringu Strategii mają na celu korygowanie ewentualnych nieprawidłowości i zaburzeń.

System wdrażania, monitoringu i ewaluacji postępów realizacji celów zawartych w Strategii obejmować będzie podsystem instrumentów wdrażania, podsystem zbierania i selekcjonowania informacji, podsystem oceny i interpretacji zgromadzonego materiału ilościowego oraz jakościowego, a także potencjalne źródła finansowania.

Niniejsza Strategia opracowana została w spójności do innych krajowych i wojewódzkich dokumentów strategicznych (patrz aneks, pkt.1).

1.1. Podmioty odpowiedzialne za wdrażanie

Opieka nad kulturą i ochrona jej dóbr jest obowiązkiem administracji publicznej wszystkich szczebli. Zadanie to wykonywane jest przez tworzenie własnych jednostek organizacyjnych – instytucji kultury - wykonujących w imieniu państwa to zadanie lub przez zlecenie go innym podmiotom. Instytucją odpowiedzialną za wdrażanie Strategii rozwoju kultury jest Zarząd Województwa Śląskiego, który wykonuje zadania przy pomocy odpowiednich wydziałów Urzędu Marszałkowskiego, w tym wypadku Wydział Kultury.

Efektywna realizacja Strategii rozwoju kultury uzależniona będzie od zaangażowania jej adresatów, a więc jednostek samorządów terytorialnych i jednostek organizacyjnych tych samorządów wykonujących zadania z zakresu kultury, środowisk twórczych, organizacji pozarządowych, fundacji i stowarzyszeń prowadzących działalność związaną z kulturą oraz innych instytucji z sektora finansów publicznych – przede wszystkim szkół wszystkich szczebli.

Zarząd Województwa Śląskiego, poprzez Wydział Kultury oraz wojewódzkie instytucje kultury, podejmował będzie działania koordynujące, inicjował przedsięwzięcia mające na celu współpracę podmiotów działających na rzecz kultury, promował dobre wzorce. Co dwa lata organizowane będzie forum, którego celem będzie podsumowanie kolejnych etapów realizacji oraz dyskusja nad etapami następnymi.

1.2. Monitoring

Celem monitoringu jest uzyskanie skwantyfikowanych danych pozwalających odpowiedzieć na pytanie o progresję osiągania celów założonych w Strategii. Konieczne jest więc opracowanie wskaźników, które stanowiąc będą podstawę do oceny stopnia realizacji celów strategicznych i możliwości urzeczywistnienia nakreślonego kulturalnego wizerunku województwa śląskiego. Sam proces monitorowania polegać będzie na przyglądaniu się zmianom, jakie zachodzą w wyniku realizacji celów poprzez podejmowane inicjatywy/programy określone w kierunkach działań. Kolejnym krokiem będzie szczegółowa analiza zebranych danych i opracowanie raportów.

Organami monitorującymi będą trzy wojewódzkie instytucje kultury – Regionalny Ośrodek Kultury w Katowicach, Biblioteka Śląska oraz Śląskie Centrum Dziedzictwa Kulturowego. Instytucje te będą opowiadały za monitoring (analiza raportów z przebiegu realizacji), raportowanie o procesach i uwarunkowaniach realizacyjnych strategii, a także pozyskiwanie brakujących danych istotnych dla oceny realizacji strategii.

Poniższy schemat ilustruje poszczególne fazy monitoringu z uwzględnieniem zadań w ramach poszczególnych etapów.

Rysunek 2. Schemat faz monitoringu Strategii

1.3. Wskaźniki monitoringu realizacji Strategii

Poniższe cztery tabele zawierają wskaźniki do monitoringu realizacji kierunków działań wynikających z przyjętych celów strategicznych.

CEL 1
Wzrost kompetencji potrzebnych do (1) uczestnictwa w kulturze (odbiorcy), (2) efektywnego zarządzania kulturą (animatorzy kultury) i (3) twórczości artystycznej w warunkach gospodarki rynkowej (twórcy)
<ul style="list-style-type: none">• liczba realizowanych programów edukacji kulturalnej w instytucjach kultury;• liczba uczestników programów edukacji kulturalnej w instytucjach kultury;• liczba składanych wniosków o stypendia/nagrody;• liczba składanych projektów przez twórców;• liczba szkoleń adresowanych do osób zarządzających kulturą, instruktorów i animatorów, organizowanych przez Regionalne Ośrodki Kultury;• liczba szkół objętych programami autorskimi.

CEL 2
Wzrost poziomu uczestnictwa w kulturze (biernego – w roli odbiorców treści kulturowych i czynnego – w roli twórców treści kulturowych)
WSKAŹNIKI REALIZACJI STRATEGII
<ul style="list-style-type: none">• liczba stowarzyszeń amatorskiego ruchu artystycznego;• liczba programów tworzonych na rzecz środowisk marginalizowanych;• liczba uczestników programów na rzecz środowisk marginalizowanych;• liczba zwiedzających muzea i galerie;• liczba widzów w teatrach;• liczba widzów w kinach;• liczba słuchaczy w instytucjach muzycznych;• liczba czytelników w bibliotekach;• liczba wystaw w muzeach i galeriach;• liczba przedstawień teatralnych;• liczba seansów kinowych;• liczba koncertów w instytucjach muzycznych;• wielkość księgozbioru bibliotek;• liczba nowopowstałych obiektów służących kulturze;• liczba obiektów poddanych modernizacji.

CEL 3
Upowszechnianie i zachowanie dziedzictwa kulturowego regionu (materialnego i niematerialnego) oraz jego lepsze wykorzystywanie do celów turystycznych
WSKAŹNIKI REALIZACJI STRATEGII
<ul style="list-style-type: none">• liczba zweryfikowanych obiektów zabytkowych;• liczba obiektów w ewidencji zabytków;• liczba obiektów objętych ochroną konserwatorską (z wyłączeniem ochrony ustalonej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego);

- wydatki publiczne województwa śląskiego na ochronę i konserwację zabytków;
- liczba inicjatyw popularyzujących dziedzictwo kulturowe i jego ochronę;
- liczba internetowych baz danych z zakresu dziedzictwa kulturowego prowadzonych przez podmioty publiczne;
- liczba stron internetowych w zakresie dziedzictwa kulturowego zarejestrowanych w Śląskim Centrum Dziedzictwa Kulturowego;
- liczba obiektów poddanych rewitalizacji i renowacji;
- liczba zrewitalizowanych terenów przemysłowych;
- liczba zrewitalizowanych obiektów przemysłowych;
- liczba szlaków kulturowych;
- liczba zwiedzających muzea;
- liczba turystów związana z miejscami kultu religijnego;
- liczba turystów odwiedzających szlaki podziemne;
- liczba muzealiów i depozytów;
- liczba młodzieży szkolnej zwiedzającej muzea;
- liczba prac magisterskich i licencjackich poświęconych dziedzictwu kulturowemu;
- liczba dokumentów rejestrujących przemijające zjawiska kulturowe gromadzonych przez muzea, Śląskie Centrum Dziedzictwa Kulturowego, Instytucję Filmową Silesia-Film;
- liczba publikacji dotyczących dziedzictwa kulturowego;
- liczba stowarzyszeń, organizacji itp., działających na rzecz opieki nad zabytkami.

CEL 4

Tworzenie lepszych warunków dla rozwoju środowisk twórczych i wykorzystywanie ich kreatywności

WSKAŹNIKI REALIZACJI STRATEGII

- liczba przyznanych nagród i stypendiów;
- liczba szkół artystycznych i kierunków na wszystkich szczeblach edukacji;
- liczba uczniów i studentów kształcących się w szkołach artystycznych;
- liczba szkół kształcących w zakresie sztuki użytkowej;
- liczba szkoleń, warsztatów, seminariów, prowadzonych na rzecz współpracy środowisk twórczych z biznesem, organizowanych przy współudziale środowisk twórczych z biznesem, organizowanych przy współudziale środków publicznych.

1.4. Raportowanie

Raportowanie będzie narzędziem w procesie kompleksowego monitoringu strategii i stanowiło ono będzie podstawę do dalszych działań. Raporty monitorujące strategię zawierać będą wszelkie dane statystyczne pozyskane i zagregowane przez organy monitorujące strategię oraz analizy statystyczne wraz z wnioskowaniem. Na ich podstawie dokonywana będzie ocena uzyskanych wyników w zestawieniu z założonymi celami strategicznymi. W przypadku rozbieżności pozwoli to skorygować te działania, w których zaobserwowano odchylenia.

Raportowanie będzie się odbywało raz na dwa lata przez cały okres realizacji strategii. Wszystkie raporty publikowane będą na stronach internetowych samorządu Województwa Śląskiego.

2. Potencjalne źródła finansowania

Działania realizowane zgodnie ze „Strategią rozwoju kultury w województwie śląskim na lata 2006-2020” finansowane będą z następujących źródeł:

1. budżety jednostek samorządu terytorialnego;
2. budżet państwa;
3. fundusze strukturalne: EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, EFS – Europejski Fundusz Społeczny, EFOIGR – Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej;
4. Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweski Mechanizm Finansowy;
5. fundacje i organizacje krajowe, zagraniczne i międzynarodowe wspierające kulturę - połączenie funduszy prywatnych i publicznych;
6. środki prywatne.

Zarządzanie ww. funduszami odbywa się przy pomocy odpowiednich procedur, które określają podział środków przeznaczonych na realizację określonych działań. Uszczegółowienie ww. informacji podano w aneksie.

ANEKS

1. Spójność dokumentów strategicznych szczebla krajowego i regionalnego ze Strategią rozwoju kultury w województwie śląskim na lata 2006-2020

Podstawowym założeniem podczas konstruowania tego dokumentu było powiązanie go z następującymi dokumentami strategicznymi:

1. Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2000-2020,
2. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013,
3. Strategia rozwoju turystyki w Województwie Śląskim na lata 2004-2013,
4. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego,
5. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2003-2013.

W toku prac nad niniejszym dokumentem dążono do zachowania spójności pomiędzy treścią powyższych opracowań strategicznych a Strategią rozwoju kultury w województwie śląskim.

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO NA LATA 2000-2020

Współpraca międzyregionalna i międzynarodowa (w tym transgraniczna) oraz współpraca wewnątrzregionalna jest priorytetem horyzontalnym w „Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2000-2020” Wśród pól strategicznych (priorytetów dziedzinowych) wyróżniono: (1) Kulturę, edukację, mobilność i aktywizację zasobów ludzkich; (2) Integrację społeczną, bezpieczeństwo i zdrowie; (3) Restrukturyzację i rozwój gospodarki; (4) Innowacje, technologie, działalność R+B; (5) Ochronę i kształtowanie środowiska oraz przestrzeni a także (6) Transport, komunikację i informację. W oparciu o pola strategiczne zdefiniowane zostały cztery podstawowe cele strategiczne:

- I. Wzrost wykształcenia mieszkańców oraz ich zdolności adaptacyjnych do zmian społecznych i gospodarczych w poczuciu bezpieczeństwa społecznego i publicznego.
- II. Wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarki.
- III. Poprawa jakości środowiska naturalnego i kulturowego oraz zwiększenie atrakcyjności przestrzeni.
- IV. Rozbudowa oraz upowszechnienie systemu infrastruktury technicznej.

„Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2000-2020” jest dokumentem nadrzędnym wobec „Strategii rozwoju kultury w województwie śląskim na lata 2006-2020”, a określone w nim cele bezpośrednio przekładają się na ustalenia strategiczne zawarte w niniejszym dokumencie.

Cel I Strategii Rozwoju realizowany będzie przez wszystkie cztery cele Strategii rozwoju kultury w województwie śląskim. Kierunek działań, który został wyznaczony w ramach II celu Strategii Rozwoju („Zwiększenie atrakcyjności turystycznej regionu”) realizowany będzie poprzez cele kierunkowe drugiego i trzeciego celu Strategii rozwoju kultury. Cel III Strategii Rozwoju uwzględniony został przy wyznaczaniu kierunków działań w ramach trzeciego celu Strategii rozwoju kultury.

NARODOWA STRATEGIA ROZWOJU KULTURY NA LATA 2004-2013

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 jest dokumentem tworzącym ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w obszarze kultury oraz organizującym politykę kulturalną państwa. Celem strategicznym rozwoju kultury w Polsce jest zrównoważenie rozwoju kultury w regionach, zaś cele szczegółowe dotyczą (1) wzrostu efektywności zarządzania sferą kultury; (2) wprowadzenia innowacyjnych rozwiązań w systemie organizacji działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury; (3) zmniejszenia

dysproporcji regionalnych w rozwoju kultury; (4) wzrostu uczestnictwa i wyrównanie szans w dostępie do szkolnictwa artystycznego, dóbr i usług kultury; (5) poprawy warunków działalności artystycznej; (6) efektywnej promocji twórczości; (7) zachowania dziedzictwa i aktywnej ochrony zabytków oraz (8) zmniejszenia luki cywilizacyjnej poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury.

Wszystkie cztery cele Strategii rozwoju kultury w województwie śląskim wypływają z powyższych ośmiu celów częściowych Narodowej Strategii Rozwoju i w całości będą ją realizowały.

STRATEGIA ROZWOJU TURYSTYKI W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM NA LATA 2004-2013

Głównym celem „Strategii turystyki w Województwie Śląskim na lata 2004-2013” jest rozwój turystyki biznesowej, miejskiej, tranzytowej, aktywnej oraz agroturystyki. Do najważniejszych zadań wykonawców Strategii należy podnoszenie jakości usług turystycznych oraz tworzenie systemów wsparcia dla kreowania i promowania markowych produktów turystycznych regionu. Naszkicowana wizja rozwoju turystyki zoperacjonalizowana została poprzez określenie następujących celów jakościowych: wydłużenie pobytów turystów w województwie śląskim, zwiększenie dochodów gmin i powiatów z turystyki w regionie, zwiększenie liczby turystów poza okresami szczytów wakacyjnych, poprawa wizerunku województwa, zwiększenie liczby ponownych wizyt turystów, unowocześnienie infrastruktury turystycznej, zmniejszenie negatywnego oddziaływania turystyki na środowisko przyrodnicze, rozwój współpracy i partnerstwa w regionie, gminach, wspomaganie rozwoju innych branż, podniesienie poziomu wiedzy humanistycznej i przyrodniczej oraz kultury zwiedzania turystów a także poprawa zdrowia i kondycji fizycznej turystów.

Cele te (w szczególności rozwój turystyki biznesowej, miejskiej, tranzytowej, aktywnej oraz agroturystyki) realizuje cel 3 Strategii rozwoju kultury w województwie śląskim na lata 2006-2020 - „Upowszechnianie i zachowanie dziedzictwa kulturowego regionu (materialnego i niematerialnego) oraz jego lepsze wykorzystywanie do celów turystycznych.” poprzez następujące kierunki działania:

- 3.1. rozpoznawanie zasobów dziedzictwa kulturowego oraz prowadzenie projektów badawczych na jego temat,
- 3.3. popularyzacja dziedzictwa kulturowego (w tym z użyciem najnowszych technik),
- 3.4. rewitalizacja i renowacja obiektów zabytkowych,
- 3.5. rewitalizacja obiektów i terenów przemysłowych i znajdowanie dla nich nowych funkcji,
- 3.6. wykorzystanie dziedzictwa kulturowego regionu na potrzeby turystyki (promocja, tworzenie produktów turystyki kulturowej);

a także cel 2 - „Podnoszenie poziomu uczestnictwa w kulturze (biernego – w roli odbiorców treści kulturowych i czynnego – w roli twórców treści kulturowych)” poprzez kierunek działań 2.3. poszukiwanie atrakcyjnych sposobów upowszechniania treści kulturowych.

Cel 6 Strategii rozwoju turystyki - „Podnoszenie dostępności i jakości świadczonych usług turystycznych oraz budowa systemu wsparcia rozwoju markowych produktów turystycznych” realizowany jest przez określony w Strategii rozwoju kultury kierunek działania 2.5. w ramach celu 2 - „Wzrost poziomu uczestnictwa w kulturze (biernego – w roli odbiorców treści kulturowych i czynnego – w roli twórców treści kulturowych)” – poprawa informacji i promocji kulturalnej.

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

Celem generalnym polityki przestrzennej województwa śląskiego, wychodzącym z zasady zrównoważonego rozwoju, jest kształtowanie harmonijnej struktury przestrzennej sprzyjającej wszechstronnemu rozwojowi województwa. W ramach Planu wyznaczonych zostało 6 celów strategicznych:

- I. Dynamizacja i restrukturyzacja przestrzeni województwa.
- II. Wzmocnienie funkcji węzłów sieci osadniczej.
- III. Ochrona zasobów środowiska, wzmocnienie systemu obszarów chronionych i wielofunkcyjny rozwój terenów otwartych.
- IV. Rozwój ponadlokalnych systemów infrastruktury.
- V. Stymulowanie innowacji w regionalnym systemie zarządzania przestrzenią.
- VI. Rozwój współpracy międzyregionalnej w zakresie planowania przestrzennego.

Kierunki działań („Rozwój i wspieranie restrukturyzacji wybranych dziedzin usług publicznych”; „Wykreowanie zintegrowanego regionalnego produktu turystycznego”; „Rozwijanie potencjału wewnętrznych obszarów zagrożonych marginalizacją”) I celu Planu Zagospodarowania Przestrzennego realizowane są poprzez wyznaczone kierunki działań w ramach drugiego i trzeciego celu Strategii rozwoju kultury.

II, V i VI cel Planu realizowany jest poprzez wyznaczone kierunki działań w ramach 3 celu strategicznego Strategii rozwoju kultury - „Upowszechnianie i zachowanie dziedzictwa kulturowego regionu (materialnego i niematerialnego) oraz jego wykorzystywanie do celów turystycznych.”

REGIONALNA STRATEGIA INNOWACJI WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO NA LATA 2003-2013

Dokument ten określa działania mające na celu wspieranie i rozwijanie przyjaznego klimatu dla innowacji w województwie śląskim, tak aby wzmacniały one konkurencyjność gospodarki województwa wobec innych regionów w Unii Europejskiej. Wyznaczono trzy obszary strategiczne: (1) Zwiększenie udziału firm o wysokiej innowacyjności w ogólnej liczbie małych i średnich firm, (2) Zwiększenie wykorzystania potencjału badawczo-rozwojowego, oraz (3) Zapewnienie skutecznego Regionalnego Systemu Innowacji opartego na wzajemnym zaufaniu, kreatywności i doskonałości. W ramach obszarów strategicznych wyznaczono po dwa cele strategiczne.

Obszar pierwszy realizowany jest przez dwa cele strategiczne: 1.1. Wzrost poziomu zaufania wśród firm poprzez polepszenie klimatu biznesu oraz 1.2. Wspieranie doskonałości w MŚP. Obszar drugi realizowany jest poprzez cel 2.1. Wzmacnianie doskonałości w sektorze B+R oraz 2.2. Wprowadzenie do sektora B+R technologii niezbędnych dla rozwoju gospodarki regionu. Ostatni, trzeci obszar strategiczny realizowany jest poprzez cel 3.1. Rozwój współpracy partnerskiej na rzecz innowacji oraz 3.2. Wspieranie powstawania nowych innowacyjnych produktów i firm.

Cel strategiczny 3.2. Regionalnej Strategii Innowacji realizowany jest przez kierunek działań 4.4. („wspieranie rozwoju wzornictwa przemysłowego i sztuki użytkowej”) wyznaczony w ramach czwartego celu strategicznego Strategii rozwoju kultury w Województwie Śląskim („Tworzenie lepszych warunków dla rozwoju środowisk twórczych i wykorzystanie ich kreatywności.”).

2. Dynamika wzrostu wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego szczebli samorządu terytorialnego w województwie śląskim

2.1. Subregion północny

Tabela 2-1. Dynamika wzrostu wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego szczebli samorządu terytorialnego w subregionie północnym

L.p.	Jednostka Samorządu Terytorialnego	Liczba instytucji	Lata a-2000 b-2002 c-2004	Wydatki ogółem	Wydatki na kulturę	% (6/5)
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
SUBREGION PÓLNOCNY						
Powiat grodzki:						
1	Częstochowa	6	a-	473 024 271	13 292 591	2,81%
			b-	477 316 750	15 097 383	3,16%
			c-	489 849 463	21 365 903	4,36%
Powiaty ziemskie:						
2	Częstochowski	-	a-	141 914 256	3 493 557	2,46%
			b-	165 477 993	4 162 338	2,52%
			c-	201 940 691	4 819 537	2,39%
3	Kłobucki	-	a-	89 767 770	2 287 959	2,55%
			b-	113 462 626	2 144 898	1,89%
			c-	137 347 156	2 272 270	1,65%
4	Myszkowski	-	a-	81 986 579	2 258 843	2,76%
			b-	90 578 422	2 307 874	2,55%
			c-	115 100 637	2 192 065	1,90%
Gminy:						
5	Błachownia	2	a-	12 709 667	333 993	2,63%
			b-	12 904 683	367 266	2,85%
			c-	15 209 167	475 500	3,13%
6	Dąbrowa Zielona	1	a-	4 696 185	109 439	2,33%
			b-	5 106 441	149 155	2,92%
			c-	7 041 173	168 323	2,39%
7	Janów	2	a-	6 593 469	261 643	3,97%
			b-	7 259 056	339 234	4,67%
			c-	13 368 370	331 730	2,48%
8	Kamienica Polska	1	a-	5 915 127	185 942	3,14%
			b-	6 331 773	229 245	3,62%
			c-	8 136 515	240 000	2,95%
9	Kłobuck	1	a-	19 502 331	646 028	3,31%
			b-	26 110 065	753 979	2,89%
			c-	29 595 856	776 096	2,62%
10	Kłomnice		a-	12 823 711	299 254	2,33%

		1	b-	16 285 269	452 342	2,78%
			c-	22 107 350	483 920	2,19%
11	Konieczpol	1	a-	10 297 928	380 000	3,69%
		1	b-	10 527 260	355 711	3,38%
			c-	13 975 880	442 550	3,17%
12	Konopiska	1	a-	10 350 269	223 704	2,16%
		1	b-	11 927 163	286 805	2,40%
			c-	15 535 630	341 696	2,20%
13	Koziegłowy	1	a-	13 655 593	300 000	2,20%
		1	b-	15 803 921	332 000	2,10%
			c-	18 639 167	353 500	1,90%
14	Kruszyna	1	a-	5 866 231	64 393	1,10%
		1	b-	9 487 472	58 904	0,62%
			c-	7 045 582	86 830	1,23%
15	Krzepice	1	a-	10 898 155	277 380	2,55%
		1	b-	13 398 639	112 324	0,84%
			c-	14 517 958	134 228	0,92%
16	Lelów	2	a-	6 456 082	185 368	2,87%
		2	b-	6 303 117	150 385	2,39%
			c-	10 635 675	231 055	2,17%
17	Lipie	1	a-	7 331 768	194 873	2,66%
		1	b-	8 053 234	75 244	0,93%
			c-	13 481 850	92 845	0,69%
18	Miedźno	1	a-	7 415 548	181 207	2,44%
		1	b-	12 351 590	267 107	2,16%
			c-	14 423 194	262 500	1,82%
19	Mstów	1	a-	9 589 927	235 778	2,46%
		1	b-	12 810 067	232 730	1,82%
			c-	15 059 625	226 654	1,51%
20	Mykanów	1	a-	15 404 790	246 662	1,60%
		1	b-	15 153 276	344 511	2,27%
			c-	19 159 375	533 780	2,79%
21	Myszków	2	a-	39 081 690	1 075 600	2,75%
		2	b-	40 483 777	1 181 531	2,92%
			c-	56 732 001	1 007 383	1,78%
22	Niegowa	1	a-	6 447 503	150 780	2,34%
		1	b-	9 270 710	107 517	1,16%
			c-	7 862 361	39 470	0,50%
23	Olsztyn	1	a-	6 771 819	132 400	1,96%
		1	b-	10 024 030	168 712	1,68%
			c-	11 635 258	165 144	1,42%
24	Opatów	1	a-	6 917 508	116 121	1,68%
		1	b-	8 606 621	122 973	1,43%

			c-	8 583 253	120 670	1,41%
25	Panki	1	a-	5 914 421	97 942	1,66%
			b-	6 674 706	24 382	0,37%
			c-	8 440 814	24 357	0,29%
26	Poczesna	2	a-	12 461 329	475 592	3,82%
			b-	16 916 314	577 867	3,42%
			c-	18 437 383	493 157	2,67%
27	Popów	1	a-	6 317 540	44 493	0,70%
			b-	7 691 310	44 694	0,58%
			c-	9 704 353	51 570	0,53%
28	Poraj	2	a-	12 300 312	292 225	2,38%
			b-	13 677 725	254 000	1,86%
			c-	15 710 943	300 220	1,91%
29	Przyrów	1	a-	4 966 250	161 500	3,25%
			b-	7 333 767	179 202	2,44%
			c-	6 269 406	219 113	3,49%
30	Przystajń	2	a-	6 867 618	129 915	1,89%
			b-	9 917 692	144 599	1,46%
			c-	11 137 108	176 000	1,58%
31	Rędziny	1	a-	13 576 031	162 600	1,20%
			b-	12 534 130	234 000	1,87%
			c-	14 550 873	353 500	2,43%
32	Starcza	1	a-	3 435 441	35 289	1,03%
			b-	4 574 175	36 269	0,79%
			c-	3 773 429	26 585	0,70%
33	Wręczyca Wielka	1	a-	18 602 881	600 000	3,23%
			b-	20 658 769	599 596	2,90%
			c-	27 462 770	634 004	2,31%
34	Żarki	2	a-	10 501 481	440 238	4,19%
			b-	11 342 289	432 826	3,82%
			c-	16 156 165	491 492	3,04%
	WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE	18	a-	608 868 000	50 612 000	8,31%
			b-	605 100 000	60 100 000	9,93%
			c-	788 590 000	74 644 000	9,47%

2.2. Subregion środkowy

Tabela 2-2. Dynamika wzrostu wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego szczebli samorządu terytorialnego w subregionie środkowym

L.p.	Jednostka Samorządu Terytorialnego	Liczba instytucji	Lata a- 2000 b- 2002 c- 2004	Wydatki ogółem	Wydatki na kulturę	% (6/5)
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
SUBREGION ŚRODKOWY						
Powiaty grodzkie:						
35	Bytom	3	a- b- c-	350 814 631 361 542 691 356 098 222	6 068 520 6 052 649 6 539 978	1,73% 1,67% 1,84%
36	Chorzów	5	a- b- c-	251 647 778 216 331 022 243 149 431	6 431 517 6 596 257 7 760 911	2,56% 3,05% 3,19%
37	Dąbrowa Górnicza	4	a- b- c-	256 622 347 292 228 117 342 808 198	9 060 607 9 953 550 11 478 866	3,53% 3,41% 3,35%
38	Gliwice	3	a- b- c-	457 788 919 488 786 379 480 204 253	13 658 752 16 628 776 14 895 469	2,98% 3,40% 3,10%
39	Jaworzno	3	a- b- c-	149 349 264 198 296 549 186 970 305	4 582 636 7 633 811 8 631 727	3,07% 3,85% 4,62%
40	Katowice	13	a- b- c-	755 067 836 878 617 379 872 994 624	23 951 854 25 671 075 28 698 694	3,17% 2,92% 3,29%
41	Mysłowice	4	a- b- c-	128 952 258 157 553 903 151 418 653	4 801 346 9 135 276 5 188 242	3,72% 5,80% 3,43%
42	Piekary Śląskie	5	a- b- c-	86 329 356 99 274 867 97 920 314	3 344 286 3 536 151 3 359 423	3,87% 3,56% 3,43%
43	Ruda Śląska	4	a- b- c-	255 207 930 321 751 796 355 926 175	8 087 928 7 591 013 6 512 037	3,17% 2,36% 1,83%
44	Sosnowiec	7	a- b- c-	413 400 562 414 560 105 395 664 182	11 595 761 15 973 885 13 221 447	2,80% 3,85% 3,34%
45	Siemianowice Śląskie	5	a- b-	119 288 217 138 258 942	3 257 874 3 322 302	2,73% 2,40%

			c-	151 376 705	3 508 646	2,32%
46	Świętochłowice	3	a-	128 533 756	2 661 362	2,07%
			b-	93 120 336	2 910 337	3,13%
			c-	99 097 370	3 020 941	3,05%
47	Tychy	4	a-	254 963 098	5 281 559	2,07%
			b-	291 451 225	6 018 607	2,07%
			c-	261 616 457	5 882 345	2,25%
48	Zabrze	5	a-	350 500 710	10 050 812	2,87%
			b-	410 064 063	12 842 775	3,13%
			c-	451 774 502	13 057 818	2,89%
Powiaty ziemskie:						
49	Będziński	-	a-	196 002 031	7 669 294	3,91%
			b-	214 294 677	9 203 373	4,29%
			c-	252 350 587	10 227 366	4,05%
50	Bieruńsko-Lędziński	-	a-	79 498 199	3 149 804	3,96%
			b-	97 740 276	2 903 070	2,97%
			c-	109 012 015	3 135 557	2,88%
51	Gliwicki	-	a-	145 841 749	4 893 153	3,36%
			b-	172 625 445	4 701 758	2,72%
			c-	188 220 557	5 263 242	2,80%
52	Lubliniecki	-	a-	98 646 346	2 967 470	3,01%
			b-	103 847 664	3 321 321	3,20%
			c-	123 855 834	3 992 614	3,22%
53	Mikołowski	-	a-	135 523 189	5 562 494	4,10%
			b-	157 826 260	5 776 879	3,66%
			c-	183 058 711	6 055 977	3,31%
54	Pszczynski	-	a-	146 177 153	4 555 506	3,12%
			b-	193 534 340	6 451 842	3,33%
			c-	197 934 031	7 085 802	3,58%
55	Tarnogórski	-	a-	164 180 539	6 273 534	3,82%
			b-	197 827 422	6 917 290	3,50%
			c-	208 348 472	7 191 413	3,45%
56	Zawierciański	-	a-	143 342 394	5 822 729	4,06%
			b-	149 237 266	6 868 770	4,60%
			c-	178 030 109	5 452 286	3,06%
Gminy:						
57	Będzin	4	a-	71 200 716	3 828 401	5,38%
			b-	91 133 129	3 978 491	4,37%
			c-	108 936 690	4 240 827	3,89%
58	Bieruń	2	a-	30 005 183	1 112 987	3,71%
			b-	38 946 616	1 268 551	3,26%
			c-	40 735 708	1 245 000	3,06%
59	Bobrowniki	1	a-	10 950 159	597 597	5,46%
			b-	13 714 366	679 800	4,96%

			c-	17 742 402	708 500	3,99%
60	Bojszowy	1	a-	10 578 682	178 382	1,69%
			b-	11 126 240	210 889	1,90%
			c-	14 549 840	213 116	1,46%
61	Boronów	1	a-	4 620 968	164 979	3,57%
			b-	4 961 247	185 912	3,75%
			c-	6 113 906	714 992	11,69%
62	Chełm Śląski	1	a-	7 874 176	198 304	2,52%
			b-	10 776 094	458 217	4,25%
			c-	14 200 370	583 804	4,11%
63	Ciasna	2	a-	8 005 375	159 240	1,99%
			b-	11 646 975	133 000	1,14%
			c-	13 407 004	184 500	1,38%
64	Czeladź	1	a-	50 579 256	1 681 705	3,32%
			b-	46 774 493	1 155 215	2,47%
			c-	50 417 076	1 516 750	3,01%
65	Gierałtowiec	1	a-	15 132 989	186 575	1,23%
			b-	23 160 020	304 907	1,32%
			c-	24 551 323	443 736	1,81%
66	Goczałkowice-Zdrój	2	a-	7 929 508	197 873	2,50%
			b-	15 396 094	320 012	2,08%
			c-	21 114 832	386 278	1,83%
67	Herby	1	a-	10 937 077	133 759	1,22%
			b-	11 880 044	133 375	1,12%
			c-	11 748 839	178 678	1,52%
68	Imielin	1	a-	8 765 652	1 173 950	13,39%
			b-	15 005 942	373 726	2,49%
			c-	14 975 369	499 124	3,33%
69	Irządze	1	a-	3 885 408	34 816	0,90%
			b-	3 807 584	47 198	1,24%
			c-	5 133 884	54 565	1,06%
70	Kalety	2	a-	8 384 464	316 778	3,78%
			b-	10 728 169	774 159	7,22%
			c-	10 015 230	505 666	5,05%
71	Knurów	1	a-	50 857 955	2 361 966	4,64%
			b-	61 057 095	1 800 000	2,95%
			c-	55 216 786	1 680 000	3,04%
72	Kobiór	2	a-	5 607 986	219 078	3,91%
			b-	5 732 525	242 376	4,23%
			c-	8 089 534	313 633	3,88%
73	Kochanowice	1	a-	7 333 883	176 708	2,41%
			b-	9 918 696	213 734	2,15%
			c-	11 283 514	238 071	2,11%

74	Koszęcin	2	a-	11 348 362	438 302	3,86%
			b-	12 932 466	392 935	3,04%
			c-	16 271 230	428 750	2,64%
75	Kroczyce	1	a-	5 983 918	128 452	2,15%
			b-	8 335 051	146 037	1,75%
			c-	9 744 311	154 723	1,59%
76	Krupski Młyn	2	a-	7 756 987	286 612	3,69%
			b-	8 594 941	310 008	3,61%
			c-	9 453 551	338 719	3,58%
77	Łędziny	1	a-	22 274 506	486 181	2,18%
			b-	21 885 384	591 687	2,70%
			c-	24 550 728	594 513	2,42%
78	Lubliniec	2	a-	31 107 930	1 442 892	4,64%
			b-	31 706 410	1 645 862	5,19%
			c-	40 190 588	1 622 319	4,04%
79	Łaziska Górne	2	a-	29 087 898	1 377 013	4,73%
			b-	44 763 044	2 130 210	4,76%
			c-	49 761 010	2 090 396	4,20%
80	Łazy	2	a-	16 682 148	852 500	5,11%
			b-	18 231 863	1 006 000	5,52%
			c-	19 458 224	913 400	4,69%
81	Miasteczko Śląskie	2	a-	13 505 983	583 611	4,32%
			b-	15 498 485	548 999	3,54%
			c-	14 737 228	528 993	3,59%
82	Miedzna	2	a-	23 711 972	1 058 875	4,47%
			b-	26 130 774	1 384 507	5,30%
			c-	31 773 064	1 280 818	4,03%
83	Mierzęcice	2	a-	7 944 524	580 307	7,30%
			b-	9 125 851	499 056	5,47%
			c-	11 211 475	579 141	5,17%
84	Mikołów	2	a-	50 653 918	1 636 308	3,23%
			b-	61 023 504	1 939 689	3,18%
			c-	81 297 067	2 301 974	2,83%
85	Ogrodzieniec	2	a-	12 044 243	1 189 000	9,87%
			b-	10 713 674	766 807	7,16%
			c-	12 145 914	575 487	4,74%
86	Ornontowice	1	a-	14 078 775	280 000	1,99%
			b-	18 046 173	415 743	2,30%
			c-	13 717 291	405 400	2,96%
87	Orzesze	1	a-	19 500 478	672 817	3,45%
			b-	23 861 654	855 000	3,58%
			c-	27 134 716	807 220	2,97%
88	Ożarówice		a-	8 206 884	526 956	6,42%

		1	b-	10 712 254	562 400	5,25%
			c-	15 167 450	444 500	2,93%
89	Pawłowice	2	a-	32 013 931	1 000 000	3,12%
			b-	40 356 650	1 227 594	3,04%
			c-	44 776 054	1 451 955	3,24%
90	Pawonków	1	a-	6 677 437	89 335	1,34%
			b-	7 428 470	115 290	1,55%
			c-	10 186 631	131 195	1,29%
91	Pilchowice	1	a-	12 929 655	233 101	1,80%
			b-	13 674 899	269 423	1,97%
			c-	15 187 873	300 189	1,98%
92	Pilica	1	a-	9 883 573	275 548	2,79%
			b-	11 319 768	319 564	2,82%
			c-	14 514 119	306 249	2,11%
93	Poręba	1	a-	8 731 421	434 922	4,98%
			b-	8 616 251	411 600	4,78%
			c-	11 857 900	443 000	3,74%
94	Psary	2	a-	10 178 969	684 916	6,73%
			b-	12 017 520	829 000	6,90%
			c-	14 124 874	854 760	6,05%
95	Pszczyna	2	a-	57 448 228	1 418 013	2,47%
			b-	82 727 494	2 489 214	3,01%
			c-	70 477 117	2 108 231	2,99%
96	Pyskowice	2	a-	27 130 824	1 024 860	3,78%
			b-	29 694 541	1 084 600	3,65%
			c-	35 014 233	1 247 900	3,56%
97	Radzionków	1	a-	17 434 601	926 685	5,32%
			b-	20 750 878	940 460	4,53%
			c-	24 212 735	898 967	3,71%
98	Rudziniec	1	a-	11 628 624	196 839	1,69%
			b-	13 822 142	256 639	1,86%
			c-	16 572 658	396 337	2,39%
99	Siewierz	2	a-	15 620 773	1 006 649	6,44%
			b-	16 012 460	1 049 526	6,55%
			c-	22 715 203	1 073 588	4,73%
100	Sławków	1	a-	-	-	-
			b-	13 248 514	855 449	6,46%
			c-	15 286 953	1 172 449	7,67%
101	Sośnicowice	1	a-	8 938 128	146 116	1,63%
			b-	10 126 804	189 939	1,88%
			c-	16 606 333	222 679	1,34%
102	Suszec	1	a-	19 465 528	661 667	3,40%
			b-	23 190 803	788 139	3,40%
			c-	21 703 430	1 544 887	7,12%

103	Szczekociny	2	a-	10 404 346	255 370	2,45%
			b-	12 407 764	311 888	2,51%
			c-	16 022 494	333 267	2,08%
104	Świerklaniec	2	a-	10 108 023	197 050	1,95%
			b-	14 420 171	227 196	1,58%
			c-	15 851 184	424 170	2,68%
105	Tarnowskie Góry	3	a-	72 125 110	2 802 373	3,89%
			b-	86 788 325	2 881 073	3,32%
			c-	85 270 128	3 295 414	3,86%
106	Toszek	1	a-	12 945 290	564 395	4,36%
			b-	13 990 692	554 848	3,97%
			c-	15 670 879	716 444	4,57%
107	Tworóg	1	a-	8 792 403	153 307	1,74%
			b-	10 234 047	211 385	2,07%
			c-	11 352 482	270 030	2,38%
108	Wielowieś	2	a-	6 278 284	179 301	2,86%
			b-	7 099 252	241 402	3,40%
			c-	9 400 472	255 957	2,72%
109	Włodowice	1	a-	5 695 600	155 101	2,72%
			b-	5 922 079	144 816	2,45%
			c-	7 342 736	157 151	2,14%
110	Wojkowice	1	a-	10 764 489	175 347	1,63%
			b-	12 268 344	156 836	1,28%
			c-	11 915 914	81 351	0,68%
111	Woźniki	2	a-	10 974 993	423 696	3,86%
			b-	13 373 356	501 213	3,75%
			c-	14 654 122	494 109	3,37%
112	Wyry	2	a-	6 759 001	300 673	4,45%
			b-	10 131 885	436 237	4,31%
			c-	11 148 627	450 987	4,05%
113	Zawiercie	2	a-	64 178 239	2 328 185	3,63%
			b-	62 960 861	2 231 226	3,54%
			c-	73 832 156	2 320 552	3,14%
114	Zbroslawice	1	a-	17 866 084	480 162	2,69%
			b-	20 100 152	461 610	2,30%
			c-	22 288 484	484 954	2,18%
115	Żarnowiec	2	a-	5 853 498	168 835	2,88%
			b-	6 922 371	223 667	3,23%
			c-	7 978 371	193 892	2,43%
	WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE	18	a-	608 868 000	50 612 000	8,31%
			b-	605 100 000	60 100 000	9,93%
			c-	788 590 000	74 644 000	9,47%

2.3. Subregion zachodni

Tabela 2-3. Dynamika wzrostu wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego szczebli samorządu terytorialnego w subregionie zachodnim

L.p.	Jednostka Samorządu Terytorialnego	Liczba instytucji	Lata a-2000 b-2002 c-2004	Wydatki ogółem	Wydatki na kulturę	% (6/5)
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
SUBREGION ZACHODNI						
Powiaty grodzkie:						
116	Jastrzębie-Zdrój	2	a-	159 816 770	5 480 634	3,43%
			b-	181 793 744	7 304 009	4,02%
			c-	181 206 815	5 435 004	3,00%
117	Rybnik	7	a-	316 230 710	9 162 112	2,90%
			b-	324 133 730	9 253 064	2,85%
			c-	333 374 303	9 318 691	2,80%
118	Żory	3	a-	119 755 295	4 021 511	3,36%
			b-	113 575 357	3 983 408	3,51%
			c-	105 722 860	3 980 235	3,76%
Powiaty ziemskie:						
119	Raciborski	-	a-	130 325 453	5 835 618	4,48%
			b-	140 251 713	5 860 632	4,18%
			c-	171 425 302	6 201 011	3,62%
120	Rybnicki	-	a-	84 316 126	2 698 578	3,20%
			b-	105 135 575	2 957 757	2,81%
			c-	110 910 250	3 424 353	3,09%
121	Wodzisławski	-	a-	182 136 036	8 975 051	4,93%
			b-	214 232 311	8 383 565	3,91%
			c-	257 186 283	8 195 856	3,19%
Gminy:						
122	Czerwionka-Leszczyzny	2	a-	43 620 505	1 905 468	4,37%
			b-	52 475 529	2 042 424	3,89%
			c-	58 036 894	2 050 363	3,53%
123	Gaszowice	3	a-	7 847 531	315 421	4,02%
			b-	9 894 919	278 500	2,81%
			c-	12 340 311	314 844	2,55%
124	Godów	5	a-	13 465 464	512 677	3,81%
			b-	13 867 030	656 240	4,73%
			c-	15 552 413	759 422	4,88%
125	Gorzyce	4	a-	19 490 640	804 179	4,13%
			b-	23 103 742	742 239	3,21%
			c-	27 549 842	828 077	3,01%
126	Jejkowice	1	a-	3 962 341	28 235	0,71%
			b-	4 539 169	34 512	0,76%

			c-	5 076 905	49 171	0,97%
127	Kornowac	2	a-	4 838 795	142 959	2,95%
			b-	5 378 714	212 733	3,96%
			c-	6 046 157	236 008	3,90%
128	Krzanowice	2	a-	7 673 292	214 273	2,79%
			b-	8 263 822	210 000	2,54%
			c-	13 945 489	299 800	2,15%
129	Krzyżanowice	1	a-	13 344 163	512 193	3,84%
			b-	15 143 671	612 493	4,04%
			c-	16 191 997	670 919	4,14%
130	Kuźnia Raciborska	2	a-	12 845 770	774 462	6,03%
			b-	14 204 917	671 639	4,73%
			c-	17 381 877	844 586	4,86%
131	Lubomia	2	a-	8 773 145	342 001	3,90%
			b-	9 760 588	337 141	3,45%
			c-	11 277 674	360 692	3,20%
132	Lyski	1	a-	11 735 745	136 030	1,16%
			b-	11 899 889	199 000	1,67%
			c-	14 248 096	241 417	1,69%
133	Marklowice	1	a-	7 398 314	185 921	2,51%
			b-	11 293 263	247 958	2,20%
			c-	20 407 581	264 022	1,29%
134	Mszana	2	a-	8 812 365	665 915	7,56%
			b-	13 995 451	951 600	6,80%
			c-	14 171 041	828 509	5,85%
135	Nędza	1	a-	6 856 986	219 136	3,20%
			b-	8 556 884	269 986	3,16%
			c-	10 638 059	288 566	2,71%
136	Pietrowice Wielkie	1	a-	8 367 465	132 730	1,59%
			b-	8 714 563	141 804	1,63%
			c-	10 612 447	232 441	2,19%
137	Pszów	2	a-	15 899 965	897 664	5,65%
			b-	17 756 331	771 711	4,35%
			c-	22 254 020	763 299	3,43%
138	Racibórz	3	a-	70 879 103	3 726 504	5,26%
			b-	73 339 973	3 622 131	4,94%
			c-	88 853 613	3 501 802	3,94%
139	Radlin	2	a-	19 293 135	1 786 005	9,26%
			b-	23 407 803	975 072	4,17%
			c-	29 284 028	1 255 055	4,29%
140	Rudnik	1	a-	5 519 879	113 361	2,05%
			b-	6 649 169	119 846	1,80%
			c-	7 755 663	126 889	1,64%

141	Rydułtowy	1	a-	28 713 591	460 358	1,60%
			b-	29 023 528	497 257	1,71%
			c-	29 953 682	479 880	1,60%
142	Świerklany	1	a-	17 150 004	313 424	1,83%
			b-	26 326 069	403 321	1,53%
			c-	21 208 044	768 558	3,62%
143	Wodzisław Śląski	3	a-	60 289 417	2 943 528	4,88%
			b-	72 024 575	3 204 347	4,45%
			c-	86 736 002	2 656 900	3,06%
	WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE	18	a-	608 868 000	50 612 000	8,31%
			b-	605 100 000	60 100 000	9,93%
			c-	788 590 000	74 644 000	9,47%

2.4. Subregion południowy

Tabela 2-4. Dynamika wzrostu wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego szczebli samorządu terytorialnego w subregionie południowym

L.p.	Jednostka Samorządu Terytorialnego	Liczba instytucji	Lata a- 2000 b- 2002 c- 2004	Wydatki ogółem	Wydatki na kulturę	% (6/5)
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
SUBREGION POŁUDNIOWY						
Powiat grodzkie:						
144	Bielsko-Biała	6	a-	367 563 881	21 368 692	5,81%
			b-	383 035 490	18 680 409	4,88%
			c-	425 872 812	17 672 807	4,15%
Powiaty ziemskie:						
145	Bielski:	-	a-	178 250 143	6 797 470	3,81%
			b-	206 981 384	7 146 509	3,45%
			c-	245 792 411	8 996 575	3,66%
146	Cieszyński	1	a-	213 280 611	10 805 969	5,07%
			b-	249 540 664	10 914 220	4,37%
			c-	271 777 576	10 639 522	3,91%
147	Żywiecki	-	a-	185 055 642	4 993 039	2,70%
			b-	202 997 745	5 675 274	2,80%
			c-	250 264 472	7 563 771	3,02%
Gminy:						
148	Bestwina	2	a-	11 527 685	575 000	4,99%
			b-	14 582 363	705 183	4,84%
			c-	16 257 159	808 500	4,97%
149	Brenna	2	a-	11 500 853	304 277	2,65%
			b-	15 070 829	229 989	1,53%
			c-	16 695 140	245 820	1,47%

150	Buczkowice	2	a-	11 337 865	253 942	2,24%
			b-	13 594 572	435 247	3,20%
			c-	19 081 824	513 025	2,69%
151	Chybie	2	a-	9 234 797	255 630	2,77%
			b-	10 221 886	308 898	3,02%
			c-	11 291 166	381 550	3,38%
152	Cieszyn	5	a-	46 449 906	5 862 015	12,62%
			b-	56 707 594	3 670 289	6,47%
			c-	63 625 392	3 780 024	5,94%
153	Czechowice-Dziedzice	2	a-	56 733 919	2 585 286	4,56%
			b-	68 212 098	2 611 979	3,83%
			c-	72 050 290	2 965 263	4,12%
154	Czemichów	1	a-	8 517 987	172 742	2,03%
			b-	11 394 872	246 245	2,16%
			c-	14 923 337	290 224	1,94%
155	Dębowiec	1	a-	5 716 467	43 522	0,76%
			b-	7 175 115	38 338	0,53%
			c-	8 052 842	49 419	0,61%
156	Gilowice	2	a-	6 985 968	228 245	3,27%
			b-	6 718 845	313 564	4,67%
			c-	7 875 751	284 503	3,61%
157	Goleszów	2	a-	11 356 760	414 937	3,65%
			b-	15 336 955	470 127	3,07%
			c-	15 514 285	446 997	2,88%
158	Hażlach	1	a-	10 368 169	146 890	1,42%
			b-	10 183 938	191 761	1,88%
			c-	15 200 264	324 535	2,14%
159	Istebna	1	a-	13 555 871	159 162	1,17%
			b-	15 449 357	217 000	1,40%
			c-	20 806 818	322 000	1,55%
160	Jasienica	2	a-	20 578 042	490 790	2,39%
			b-	21 942 991	573 410	2,61%
			c-	29 748 251	878 547	2,95%
161	Jaworze	1	a-	8 403 878	425 867	5,07%
			b-	9 475 704	125 597	1,33%
			c-	10 301 640	426 349	4,14%
162	Jeleśnia	2	a-	14 606 240	248 910	1,70%
			b-	17 745 713	357 857	2,02%
			c-	20 888 220	467 079	2,24%
163	Koszarawa	2	a-	4 731 994	99 053	2,09%
			b-	3 282 299	95 968	2,92%
			c-	3 974 211	93 098	2,34%
164	Kozy	2	a-	12 778 752	829 777	6,49%
			b-	15 229 873	475 393	3,12%

			c-	25 503 914	515 450	2,02%
165	Lipowa	1	a-	10 074 354	137 986	1,37%
			b-	10 174 544	120 417	1,18%
			c-	15 169 320	178 900	1,18%
166	Łękawica	1	a-	4 845 828	46 835	0,97%
			b-	5 065 195	54 896	1,08%
			c-	7 939 192	63 871	0,80%
167	Łodygowice	2	a-	14 816 894	456 350	3,08%
			b-	17 128 059	583 176	3,40%
			c-	19 976 927	643 558	3,22%
168	Milówka	2	a-	13 018 484	394 937	3,03%
			b-	12 695 302	361 667	2,85%
			c-	16 426 616	321 665	1,96%
169	Porąbka	2	a-	20 486 665	707 703	3,45%
			b-	23 076 405	933 846	4,05%
			c-	20 479 456	992 239	4,85%
170	Rajcza	2	a-	10 549 906	354 200	3,36%
			b-	13 751 071	502 572	3,65%
			c-	14 113 344	340 825	2,41%
171	Radziechowy-Wieprz	1	a-	13 318 944	266 982	2,00%
			b-	13 855 912	331 866	2,40%
			c-	17 841 892	907 794	5,09%
172	Skoczów	2	a-	32 770 333	555 003	1,69%
			b-	37 653 229	712 990	1,89%
			c-	34 751 867	803 511	2,31%
173	Strumień	2	a-	12 044 372	496 195	4,12%
			b-	14 501 692	522 224	3,60%
			c-	17 651 950	521 355	2,95%
174	Szczyrk	1	a-	8 058 344	257 972	3,20%
			b-	9 306 234	418 874	4,50%
			c-	10 606 412	916 670	8,64%
175	Ślemień	2	a-	3 652 709	97 217	2,66%
			b-	4 889 002	117 117	2,40%
			c-	5 299 286	193 184	3,65%
176	Świnna	2	a-	7 823 586	174 600	2,23%
			b-	10 147 332	227 500	2,24%
			c-	9 946 978	248 332	2,50%
177	Ujsoły	1	a-	6 168 268	91 637	1,49%
			b-	7 632 126	128 955	1,69%
			c-	7 056 958	95 607	1,35%
178	Ustroń	3	a-	31 480 434	1 085 512	3,45%
			b-	35 769 081	2 419 092	6,76%
			c-	30 706 655	1 886 624	6,14%

179	Węgierska Górka	1	a-	15 978 098	385 414	2,41%
			b-	17 347 970	517 666	2,98%
			c-	20 288 962	574 167	2,83%
180	Wilamowice	2	a-	15 064 234	490 162	3,25%
			b-	17 415 644	613 680	3,52%
			c-	24 933 875	676 832	2,71%
181	Wilkowice	1	a-	13 280 759	180 971	1,36%
			b-	14 145 500	253 300	1,79%
			c-	16 829 590	303 700	1,80%
182	Wisła	2	a-	14 638 800	721 039	4,93%
			b-	15 947 431	1 434 439	8,99%
			c-	19 291 919	1 190 432	6,17%
183	Zebrzydowice	2	a-	14 163 849	761 787	5,38%
			b-	15 523 557	699 073	4,50%
			c-	18 189 278	687 255	3,78%
184	Żywiec	3	a-	49 966 382	1 837 931	3,68%
			b-	51 169 503	1 715 808	3,35%
			c-	68 543 478	2 860 964	4,17%
	WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE	18	a-	608 868 000	50 612 000	8,31%
			b-	605 100 000	60 100 000	9,93%
			c-	788 590 000	74 644 000	9,47%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Regionalnych oraz Biuletynu Informacji Publicznej

3. Potencjalne sposoby finansowania kierunków działań „Strategii rozwoju kultury w województwie śląskim na lata 2006 – 2020”

ŹRÓDŁO FINANSOWANIA	NARZĘDZIE / FORMA
BUDŻETY JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO (WOJEWÓDZKIE, POWIATOWE, GMINNE):	<ul style="list-style-type: none"> • dotacje podmiotowe dla własnych jednostek organizacyjnych, • stypendia, • nagrody, • programy współpracy jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi.
BUDŻET PAŃSTWA:	
budżet ministra kultury i dziedzictwa narodowego	<ul style="list-style-type: none"> • dotacje podmiotowe dla instytucji kultury, instytucji filmowych, wyższych szkół artystycznych, niepublicznych szkół i placówek oświatowo-wychowawczych, • dotacje celowe, • stypendia, • nagrody, • zapomogi • programy operacyjne ministra kultury i dziedzictwa narodowego,

	<ul style="list-style-type: none"> • programy operacyjne Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej.
budżet ministra edukacji narodowej	<ul style="list-style-type: none"> • dotacje, • stypendia, • nagrody, • programy operacyjne.
budżet ministra nauki i szkolnictwa wyższego	<ul style="list-style-type: none"> • dotacje, • stypendia, • programy operacyjne.
budżet ministra spraw zagranicznych	<ul style="list-style-type: none"> • program współpracy organów administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi, • dotacje.
budżet ministra pracy i polityki społecznej	<ul style="list-style-type: none"> • Fundusz Inicjatyw Obywatelskich.
FUNDUSZE STRUKTURALNE: EFRR - Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego EFS, EFS - Europejski Fundusz Społeczny, EAGGF – Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej	<ul style="list-style-type: none"> • programy europejskie: „Kultura 2007”, „Socrates”, „7 Program Ramowy”, „eContentplus”; „Media 2007”, „Leonardo da Vinci”, „Młodzież w Akcji”; • inicjatywy wspólnotowe: „Equal”; „Interreg”, „Leader”; • podstawy wsparcia wspólnoty 2007-2013: Program Operacyjny „Infrastruktura i Środowisko”, Program Operacyjny „Kapitał Ludzki”, Program Operacyjny „Konkurencyjna Gospodarka”, Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego; programy operacyjne Europejskiej Współpracy Terytorialnej: programy współpracy transgranicznej (Program Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska oraz Program Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka), transnarodowej i międzyregionalnej.
MECHANIZM FINANSOWY EUROPEJSKIEGO OBSZARU GOSPODARCZEGO oraz NORWESKI MECHANIZM FINANSOWY	<ul style="list-style-type: none"> • Program Operacyjny dla wykorzystania środków finansowych w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego; • Granty Blokowe Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweski Mechanizm Finansowy.
FUNDACJE I ORGANIZACJE KRAJOWE, ZAGRANICZNE I MIĘDZYNARODOWE <ul style="list-style-type: none"> • Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej: www.fwpn.org.pl • Fundacja Kultury: www.fundacijakultury.pl • Fundacja Bankowa im. L. Kronenberga: www.citybank.pl/poland/kronenberg • Fundacja "Cepelia" - Polska Sztuka i Rękodzieło: www.cepelia.pl/fundacja.html • The Pollock-Krasner Foundation, Inc.: www.pkf.org • The Getty Grant Program: www.getty.edu/grants • Fundacja Andrew W. Mellon'a: www.mellon.org • The Felix Meritis Foundation: www.felix.meritim.nl • Ford Foundation: www.fordfund.com 	

- European Cultural Foundation: www.europcult.org
- Fondation de France: www.fdf.org
- Fondation Roi Baudouin / Koning Boudewijnstichting: www.kbs-frb.be
- Amerykańsko-Polsko-Izraelska Fundacja "Shalom": www.jewish.org.pl/polskie/fundac/szalom.htm
- Foundation Marcel Hicter: www.fondation-hicter.org
- Eurimages: www.top.pl/eurimages
- International Fund for the Promotion of Culture, UNESCO: www.unesco.org/culture/ifpc
- Robert Bosch Stiftung: www.bosch-stiftung.de
- Kultur Kontakt Austria : www.kulturkontakt.or.at
- Europejski Znak Jakości: www.socrates.org.pl
- Europejski Bank Inwestycyjny: www.eif.org
- European Association for Jewish Culture: www.jewishcultureineurope.org/why.htm
- EVENS Foundation: www.evensfoundation.be
- ZEIT - Stiftung Ebelin und Gerd Bucerus: www.zeit-stiftung.de
- Bertelsmann Stiftung: www.bertelsmann-stiftung.de
- Fritz Thyssen Stiftung: www.fritz-thyssen-stiftung.de
- Bogliasco Foundation: www.liguariastudycenter.org
- Freudenberg Stiftung: www.freudenbergstiftung.de
- Program Translatorski ©POLAND: www.polska2000.pl/page43_pl.html

ŚRODKI PRYWATNE

Uwaga: Niektóre narzędzia i formy finansowania zaprogramowane zostały na okres krótszy niż rok 2020.

4. Metodologia prac na strategią

Strategia została przygotowana jako opracowanie badawczo – rozwojowe wykonane na zlecenie Województwa Śląskiego przez firmę Public Profits Sp. z o. o. z Poznania. W skład zespołu redakcyjnego weszli:

- dr hab. Rafał Drozdowski – Prezes Zarządu Public Profits, Dyrektor ds. naukowych Instytutu Socjologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, kierownik Zakładu Socjologii Wiedzy i Świadomości Społecznej w Instytucie Socjologii UAM, członek Związku Polskich Artystów i Fotografików, specjalista w zakresie jakościowych badań rynkowych i wspomaganie procedur decyzyjnych w biznesie;
- Anna Zakrzewska – Kierownik Projektów w Public Profits; absolwentka Instytutu Socjologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; specjalista w zakresie badań społecznych i marketingowych;
- Anna Jarzębowska – Kierownik Projektów w Public Profits, absolwentka dwóch specjalności: Handel i Marketing oraz Turystyka i Hotelarstwo na Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, specjalista w zakresie public relations, kampanii wizerunkowych, społecznych i edukacyjnych oraz strategii marki;
- Michał Morchat – asystent w Public Profits, student czwartego roku socjologii na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu na specjalizacji socjologia samorządu terytorialnego.

Na całość prac złożyły się cztery etapy:

1. Diagnoza kluczowych aspektów funkcjonowania kultury,
2. Kulturalny bilans regionu w oparciu o analizę SWOT,

3. Ustalenia strategiczne,
4. Procedura wdrażania i monitoringu „Strategii...”

4.1. Etap I

W ramach I etapu prac nad strategią opracowano diagnozę kluczowych aspektów funkcjonowania kultury w oparciu o dane liczbowe przedstawione przede wszystkim w układzie gmin województwa śląskiego wg stanu na rok 2004. Pierwszy etap obejmował (1) inwentaryzację infrastruktury służącej kulturze, (2) liczbę zabytków, (3) aktywność organizacji pozarządowych działających w sferze kultury, (4) ofertę w zakresie kultury, w tym podmiotów niepublicznych, (5) uczestnictwo w kulturze, oraz (6) wydatki na kulturę podmiotów publicznych i indywidualnych.

W tym celu, metodą *desk reserch* i *web reserch*, zgromadzone zostały dane Statystyki Publicznej pozwalające na dokonanie wewnątrzwojewódzkiej i międzywojewódzkiej analizy porównawczej, a także przeprowadzono analizę statystyczną danych z Diagnozy Społecznej 2005. Efektem prac w ramach I etapu było opracowanie diagnozy kluczowych aspektów funkcjonowania kultury w województwie będąca podstawą do dalszych prac nad dokumentem strategicznym.

4.2. Etap II

Drugi etap prac nad dokumentem obejmował (1) opracowanie kulturalnego bilansu regionu w oparciu o analizę SWOT w ramach warsztatów strategicznych.

Dnia 26 kwietnia 2006 w Teatrze Rozrywki w Chorzowie odbyły się warsztaty strategiczne z udziałem przedstawicieli środowisk twórczych, instytucji kultury oraz osób administrujących kulturą w województwie śląskim.

Celem warsztatów była wspólna dyskusja nad przygotowaną w I etapie prac diagnozą kulturalną województwa, a następnie określenie silnych i słabych stron w zakresie kultury oraz zidentyfikowanie szans i zagrożeń dla jej rozwoju.

W ramach warsztatów wyodrębniono cztery grupy problemowe składające się z ok. 10 osób – kluczowych informatorów, w których prowadzone były warsztaty określone na podstawie wydzielonych obszarów kultury i związanej z nimi tematyki:

1. Infrastruktura służąca kulturze
2. Ochrona i upowszechnienie dziedzictwa kulturowego
3. Środowiska twórcze
4. Upowszechnienie kultury

Podczas warsztatów prowadzonych w pierwszej grupie tematycznej poruszane były zagadnienia przestrzennego rozmieszczenia infrastruktury kulturalnej oraz jakości infrastruktury kultury, w tym m.in. stan techniczny i efektywność instytucji kultury oraz możliwość zaspokojenia potrzeb klienta, jakość oferty i dostępność obiektów kultury dla osób niepełnosprawnych.

Warsztaty dla obszaru drugiego w szczególności dotyczyły takich zagadnień jak: stan zachowania dziedzictwa kulturowego (w tym również planowane inwestycje w zakresie renowacji obiektów zabytkowych), wykorzystanie obiektów dziedzictwa kulturowego, upowszechnianie dziedzictwa – programy i narzędzia (w tym również edukacja w zakresie kultury i dziedzictwa kulturowego) oraz wykorzystanie nowoczesnych informatycznych narzędzi do archiwizacji, ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego.

Obszar „Środowiska twórcze” obejmował kwestie przedsiębiorczości środowisk twórczych i ich potrzeb edukacyjnych w tym zakresie, współpracę środowisk twórczych,

podmiotów gospodarczych, samorządowych i pozarządowych oraz ofertę środowisk twórczych.

Podczas warsztatów w czwartej grupie tematycznej poruszono zagadnienie uczestnictwa w kulturze, możliwości jego zwiększenia, np. poprzez udogodnienia dla osób niepełnosprawnych czy prowadzenie polityki cenowej instytucji kultury, edukacji kulturalnej i promocji kultury oraz jakości oferty kulturalnej i jej dostosowania do zmieniających się potrzeb uczestników i potencjalnych uczestników.

Efektem warsztatów było wypracowanie słabych silnych i słabych stron województwa śląskiego w zakresie kultury oraz zidentyfikowanie szans i zagrożeń dla jej rozwoju.

4.3. Etap III

Etap III dotyczył ustaleń strategicznych obejmujący opracowanie wizji rozwoju kultury w województwie śląskim, jej priorytetów oraz celów strategicznych i kierunków działań w obszarze kultury. W dalszej kolejności zorganizowano cztery seminaria w każdym z subregionów województwa (Chorzów – 13.06, Rybnik – 14.06, Bielsko-Biała – 20.06, Częstochowa – 21.06), podczas których zaprezentowane zostały efekty prac II i III etapu. W seminariach uczestniczyli przedstawiciele środowisk twórczych, osoby pracujące w instytucjach kultury oraz odpowiedzialne za kulturę w samorządach województwa śląskiego.

Ostatnim krokiem w ramach trzeciego etapu prac były konsultacje internetowe dokumentu strategicznego wypracowanego podczas seminariów. Opracowanie strategiczne w dniu 22 czerwca 2006 roku zostało umieszczone na stronie internetowej województwa śląskiego (www.silesia-region.pl). Efektem miesięcznych konsultacji internetowych było opracowanie raportu podsumowującego, a następnie uwzględnienie istotnych uwag w ostatecznym dokumencie strategicznym.

4.4. Etap IV

Czwarty etap prac nad Strategią obejmował wypracowanie procedur wdrażania i monitoringu Strategii oraz wskazanie potencjalnych źródeł finansowania. Autorzy niniejszego dokumentu wykorzystali istniejące już i sprawdzone metody wdrażania podobnych strategii i dostosowali je do specyfiki obszaru kultury.

4.5. Osoby uczestniczące w pracach warsztatowych i seminariach

1. Damian Adameczak, Górnośląski Park Etnograficzny w Chorzowie
2. Krystyna Brzozowska-Eymar, Wydział Współpracy Międzynarodowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego
3. Jan Chmiel, Bielskie Stowarzyszenie Artystyczne Teatr Grodzki
4. Aleksandra Cichy, Wydział Kultury Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego
5. Alina Cyfra, Ognisko Pracy Pozaszkolnej nr 4 w Zabrze
6. Jan Czempas, Akademia Ekonomiczna, Rybnicki Ośrodek Naukowo-Dydaktyczny
7. Maria Dembiniok, Muzeum Śląska Cieszyńskiego w Cieszynie
8. Piotr Drabek, Wydział Kultury i Sztuki Urząd Miasta w Bielsku-Białej
9. Irena Fuglewicz, Fundacja dla Śląska w Katowicach
10. Paweł Gabara, Gliwicki Teatr Muzyczny
11. Małgorzata Gałązkiewicz, Estrada Śląska w Katowicach
12. Łucja Ginko, Wydział Kultury Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego
13. Agnieszka Ginko-Humphries, Bielskie Stowarzyszenie Artystyczne Teatr Grodzki
14. Ewa Gołębiowska, Śląski Zamek Sztuki i Przedsiębiorczości w Cieszynie

15. Małgorzata Gonet, Wydział Programowania Rozwoju i Funduszy Europejskich Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego
16. Jerzy Gorzelik, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Zakład Historii Sztuki
17. Maria Gutowska, Biblioteka Śląska w Katowicach
18. Adam Hajduga, Wydział Promocji Regionu, Turystyki i Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego
19. Leszek Jodliński, Muzeum w Gliwicach
20. Grzegorz Kempniński, Teatr Śląski im. Stanisława Wyspiańskiego w Katowicach
21. Małgorzata Kiereś, Muzeum Beskidzkie w Wiśle
22. Joanna Klima, Wydział Kultury Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego
23. Bogdan Kloch, Muzeum Miejskie w Rybniku
24. Bogdan Kocurek, Książnica Beskidzka w Bielsku-Białej
25. Andrzej Kołodziejczyk, Galeria Szyb Wilson w Katowicach
26. Łukasz Konarzewski, Starostwo powiatowe w Cieszynie
27. Stanisław Kopeczak, Miejski Dom Kultury w Bielsku-Białej
28. Lucyna Kozień, Teatr Lalek Banialuka w Bielsku-Białej
29. Henryka Krypczyk, Miejski Ośrodek Kultury w Żorach
30. Zdzisław Kudła, Studio Filmów Rysunkowych w Bielsku-Białej
31. Izabela Kula, Biblioteka Miejska w Cieszynie
32. Tomasz Kupiec, Wydział Programowania Rozwoju i Funduszy Europejskich Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego
33. Magdalena Lisak, Śląskie Towarzystwo Muzyczne w Katowicach
34. Ilona Łuczak, Opera Śląska w Bytomiu
35. Wojciech Maroszek, Związek Subregionu Zachodniego z siedzibą w Rybniku
36. Barbara Marszał - Kościelniak, Miejski Ośrodek Kultury w Kłobucku
37. Dariusz Miłkowski, Teatr Rozrywki w Chorzowie
38. Leszek Miłoszewski, Regionalny Ośrodek Kultury w Bielsku-Białej
39. Małgorzata Nowak, Ośrodek Promocji Kultury w Częstochowie
40. Katarzyna Ogorzał, Opera Śląska w Bytomiu
41. Anna Operacz, Regionalny Ośrodek Kultury w Częstochowie
42. Halina Opoka, Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Rybniku
43. Karol Ostalski, Miejski Dom Kultury w Blachowni
44. Anna Panas, Urząd Miasta w Bytomiu
45. Bogdan Paprot, Książnica Beskidzka w Bielsku-Białej
46. Halina Parzych, Wydział Kultury Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego
47. Adam Pastuch, Zespół Pieśni i Tańca "Śląsk" im. Stanisława Hadyny w Koszęcinie
48. Dariusz Piotrowski, Miejskie Centrum Kultury w Żywcu
49. Mariusz Raczek, Wydział Strategii i Planowania Przestrzennego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego
50. Adam Radosz, Regionalny Ośrodek Kultury w Katowicach
51. Elżbieta Regulaska-Szponar, Politechnika Śląska, Wydział Architektury w Gliwicach
52. Joachim Rudzki, Regionalny Ośrodek Kultury w Bielsku-Białej
53. Jacek Rykała, Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach
54. Violetta Sajkiewicz, Katowickie Stowarzyszenie Artystyczne
55. Ewa Satalecka, Wyższa Szkoła Informatyki, Chorzów
56. Tadeusz Sierny, Górnośląskie Towarzystwo Literackie w Katowicach
57. Agata Smalcerz, Biuro Wystaw Artystycznych w Bielsku-Białej
58. Przemysław Smyczek, Wydział Kultury Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego
59. Monika Sobik, Urząd Miasta Rybnika

60. Anna Syska, Śląskie Centrum Dziedzictwa Kulturowego w Katowicach
61. Lech Szaraniec, Muzeum Śląskie w Katowicach
62. Grażyna Szołtysik, Wiceprezydent Miasta Katowice
63. Halina Szustak, Wydział Terenów Wiejskich Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego
64. Anita Szymańda-Dowbecka, Wydział Kultury Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego
65. Grzegorz Szymański, Wydział Kultury Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego
66. Grażyna Szymborska, Filharmonia Śląska w Katowicach
67. Adam Świerczyna, Rybnickie Centrum Kultury
68. Arkadiusz Treflon, Trener Regionalny Narodowego Centrum Kultury w Warszawie
69. Martyna Walker, Śląskie Centrum Dziedzictwa Kulturowego w Katowicach
70. Andrzej Wilk, Urząd Miasta w Zabrzu
71. Sonia Wilk, Miejskie Centrum Kultury w Mysłowicach
72. Leszek Wyka, Raciborskie Centrum Kultury
73. Zbigniew Zagała, Uniwersytet Śląski w Katowicach
74. Grażyna Zduńczuk-Studnicka, Wydział Polityki Gospodarczej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego
75. Marek Zieliński, „Ars Cameralis Silesiae Superioris” w Katowicach
76. Włodzimierz Zwierzyna, Klub Środowiskowy Śrubka w Żywcu
77. Henryka Żabicka, Fundacja dla Śląska w Katowicach

Pragniemy serdecznie podziękować wszystkim wymienionym osobom, a także wszystkim, którzy zgłosili swoje uwagi w trakcie konsultacji. Trudno sobie wyobrazić powstanie tego dokumentu bez ich zaangażowania, bez ich twórczego wkładu w jego finalną postać. Szczególne podziękowania należą się pracownikom Wydziału Kultury Urzędu Marszałkowskiego, w tym zwłaszcza Dyrektorowi Wydziału Pani Łucji Ginko, która na wszystkich etapach pracy nad strategią okazywała nam wielką pomoc merytoryczną, życzliwość i zaufanie.

5. Spis map

Mapa 1-1. Powiaty w subregionach województwa śląskiego w roku 2004.....	9
Mapa 2-2. Liczba kin stałych ogółem według gmin województwa śląskiego w roku 2004....	18
Mapa 2-3. Seanse w kinach według gmin województwa śląskiego w roku 2004.....	20
Mapa 2-4. Widzowie kin wg gmin województwa śląskiego w roku 2004.	23
Mapa 2-5. Liczba muzeów (instytucji kultury) wraz z oddziałami według gmin województwa śląskiego w roku 2004 (na podstawie danych z GUS).....	26
Mapa 2-6. Zwiedzający muzea i oddziały wg gmin województwa śląskiego w roku 2004.	28
Mapa 2-7. Liczba bibliotek i filii oraz liczebność księgozbioru w woluminach według województw w roku 2004.	37
Mapa 2-8. Liczba bibliotek i filii według gmin województwa śląskiego w roku 2004.	38
Mapa 2-9. Liczebność księgozbioru według gmin województwa śląskiego w roku 2004.	40
Mapa 2-10. Liczba czytelników według gmin województwa śląskiego w roku 2004.....	43
Mapa 2-11. Wybrane elementy infrastruktury służącej kulturze wg subregionów województwa śląskiego w roku 2004.....	47

6. Spis tabel

Tabela 2-1-1. Liczba jednostek inwentarzowych oraz depozytów według kategorii w muzeach w województwie śląskim na koniec 2004 roku.....	27
Tabela 2-1-2. Zbiory własne galerii państwowych i samorządowych wg województw w dniu 31 XII 2004.	29
Tabela 3-1. Trudności finansowe gospodarstw domowych w korzystaniu z wybranych form uczestnictwa w kulturze według województw.....	57
Tabela 2-1. Dynamika wzrostu wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego szczebli samorządu terytorialnego w subregionie północnym.....	87
Tabela 2-2. Dynamika wzrostu wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego szczebli samorządu terytorialnego w subregionie środkowym.....	90
Tabela 2-3. Dynamika wzrostu wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego szczebli samorządu terytorialnego w subregionie zachodnim.....	96
Tabela 2-4. Dynamika wzrostu wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego szczebli samorządu terytorialnego w subregionie południowym.....	98

7. Spis wykresów

Wykres 2-1. Przedstawienia i koncerty w teatrach i instytucjach muzycznych według województw w roku 2004.	13
Wykres 2-2. Widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych według województw w roku 2004.	15
Wykres 2-3. Liczba kin stałych według województw w roku 2004.	16
Wykres 2-4. Seanse ogółem oraz seanse filmów produkcji polskiej według województw w roku 2004.....	19
Wykres 2-5. Liczba widzów ogółem oraz widzów na filmach produkcji polskiej według województw w roku 2004.	21

Wykres 2-6. Liczba muzeów łącznie z oddziałami oraz liczba obiektów przystosowanych dla osób niepełnosprawnych poruszających się na wózkach inwalidzkich według województw w roku 2004.....	24
Wykres 2-7. Ogólna liczba zabytków wpisanych do rejestru zabytków oraz liczba zabytków z wyłączeniem wielkoobszarowych, archeologicznych, przeniesionych do skansenów i nieistniejących w Polsce według województw w roku 2004.....	32
Wykres 2-8. Liczba zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru z wyłączeniem zabytków będących wielkoobszarowymi założeniami miejskimi lub wiejskimi, nieruchomych przeniesionych do skansenów oraz nieistniejących, wpisanych nadal do rejestru zabytków w województwie śląskim w roku 2006 według ich rodzaju.....	33
Wykres 2-9. Liczba czytelników bibliotek według województw w roku 2004 (w tys.).....	41
Wykres 2-10. Wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz według województw w roku 2004 (w milionach woluminów).	41
Wykres 2-11. Poziom uczestnictwa w wybranych instytucjach kulturalnych na terenie województwa śląskiego w roku 2000 oraz 2004.....	45
Wykres 2-12. Liczba wybranych instytucji kulturalnych na terenie województwa śląskiego w roku 2000 oraz 2004.....	46
Wykres 3-1. Skumulowane wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego budżetów gmin, miast na prawach powiatu, powiatów oraz województw według województw w roku 2004.....	50
Wykres 3-2. Wydatki samorządów wojewódzkich ogółem na kulturę i ochronę dziedzictwa w roku 2004 (w milionach złotych).....	51
Wykres 3-3. Wydatki budżetów powiatów na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego według województw w roku 2004 (w milionach złotych).....	52
Wykres 3-4. Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego budżetów miast na prawach powiatu, według województw w roku 2004.....	53
Wykres 3-5. Wydatki budżetów gmin w województwach na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w roku 2004.....	54

8. Spis rysunków

Rysunek 1. Model systemu kultury i jego obszarów	68
Rysunek 2. Schemat faz monitoringu Strategii.....	79

9. Bibliografia

1. Bartkowski Jerzy, „Przestrzenne zróżnicowanie uczestnictwa w kulturze. Instytut im. Adama Mickiewicza. Warszawa 2005;
2. „Diagnoza społeczna 2005. Warunki i jakość życia Polaków”, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Warszawie, Warszawa 2006;
3. „Diagnoza stanu zachowania zabytków województwa śląskiego”(projekt). Śląskie Centrum Dziedzictwa Kulturowego w Katowicach, Katowice 2006;
4. „Kultura w 2004 r.”, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2005;
5. „Kultura i przemysły kultury szansą rozwojową dla Polski”, pod red. J.Szomburga. Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową. Gdańsk 2002.
6. „Narodowa strategia rozwoju kultury na lata 2004 – 2013”, Ministerstwo Kultury, Warszawa 2003;

7. „Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego”, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego; Katowice 2004;
8. „Raport o stanie zachowania zabytków nieruchomych”, Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków, Warszawa 2004;
9. „Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2003-2013”, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Katowice 2003
10. „Rocznik Statystyczny Województwa Śląskiego 2004”, Urząd Statystyczny w Katowicach, Katowice 2004;
11. „Strategia rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2000 – 2020”, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Katowice 2005;
12. „Strategia rozwoju turystyki w Województwie Śląskim na lata 2004 – 2013”, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Katowice 2004;
13. Ustawa z dnia 25 października 1991r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jednolity: Dz.U. z 2001r.nr 13, poz.123 ze zmianami);
14. „Wewnętrzne zróżnicowanie sektora. Podstawowe fakty o branżach sektora organizacji pozarządowych w Polsce. Kultura i sztuka”. Oprac. Jak Herbst. Stowarzyszenie Klon/Jawor, marzec 2005. www.badania.ngo.pl;
15. „Zmiany demograficzne i ich wpływ na kształtowanie usług społecznych i rozwój gospodarki regionu”, Grupa Doradcza Sienna, Warszawa 2005;
16. Strona internetowa www.silesia-region.pl;
17. Strona internetowa www.silesiakultura.pl.